

**TARIM-TOPRAK
MÜHENDİS
SEMPOZYUMU**

**12 Ocak 2009
Ankara**

ISBN- 978-605-01-0052-5

YAYINLAYAN

TMMOB ZİRAAT MÜHENDİSLERİ ODASI

Karanfil Sk. 28/12 Kızılay / ANKARA

TEL: (0312) 425 05 55-418 55 97-418 25 79 FAKS: (0312) 418 51 98

www.zmo.org.tr zmo@zmo.org.tr

BASIM

ÖZDOĞAN MATBAACILIK YAYIN LTD. ŞTİ.

İvedik Organize Sanayi Matbaacılar Sitesi 558. Sokak No.29

Yenimahalle/ANKARA

TEL: (0312) 395 85 00 FAKS: (0312) 395 85 01

250 Adet Basılmıştır. Ocak 2011

İÇİNDEKİLER

<u>ACILIS KONUŞMALARI.....</u>	<u>4</u>
Dr. Gökhan GÜNAYDIN TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası Başkanı	6
Mehmet SOĞANCI Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Başkanı.....	31
Prof. Dr. Ahmet ÇOLAK Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dekanı	34
Dr. Ferhat ŞELLİ Tarım ve Köyşleri Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı	42
<u>BİRİNCİ OTURUM Arazi Toplulaştırması .....</u>	<u>53</u>
ARAZİ TOPLULAŞTIRMASININ NERESİNDEYİZ	54
<i>Dr. Gürsel KÜSEK Tarım Reformu Genel Md</i>	
ARAZİ TOPLULAŞTIRILMASINDA TEKNİK GEREKLİLİKLER.....	65
<i>İlhami BAYRAMIN AÜZF Toprak Bölümü Türkiye Toprak Bilimi</i>	
<i>Derneği</i>	
ARAZİ TOPLULAŞTIRILMASINDA YETKİ	73
<i>Prof. Dr. İsmet ARICI Uludağ Üniversitesi Ziraat Fakültesi</i>	
TARTIŞMA BÖLÜMÜ.....	78
<u>İKİNCİ OTURUM Bitki Koruma Hizmetleri .....</u>	<u>89</u>
BİTKİ KORUMA HİZMETLERİNDE YAPI VE SORUNLAR.....	90
<i>Prof. Dr. Nafiz DELEN Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi</i>	
BİTKİ KORUMA HİZMETLERİNDE BAKANLIK UYGULAMALARI	97
<i>Dr. Ahmet ARSLAN TKB - KKGM</i>	
İHRACATÇI AÇISINDAN SİSTEM DEĞERLENDİRMESİ	103
<i>Dr. Salih ÇALI Uludağ İhracatçı Birlikleri</i>	
SİSTEMDE YENİ AÇILIMLAR VE ZİMİD	108
<i>Dr. Murat KANTARCI ZİMİD</i>	
SİSTEMDE YENİ AÇILIMLAR VE TİSİD	115
<i>Yılmaz ÖZMEN TİSİD</i>	
BİTKİ KORUMA HİZMETLERİ ÜYE HAK VE YETKİLERİ	121
<i>Dr. Gökhan GÜNAYDIN ZMO</i>	
TARTIŞMA BÖLÜMÜ.....	129

AÇILIŞ KONUŞMALARI

Dr. Gökhan GÜNAYDIN
TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası Başkanı

Sayın Müsteşar Yardımcım, Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği'nin çok değerli Genel Başkanı, Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültemizin çok değerli Dekanı, çok değerli öğretim üyesi hocalarımız, ODA'mızın önceki dönem Genel Başkanlığını yapan çok değerli büyüklerimiz, Şube Başkanlarımız ve değerli meslektaşlarımız; bu topraklarda Tarımsal Öğrenime Başlanmasının 163. Yıldönümünü kutlamak için bir araya geldik. En baştan bu görevimizi çok açıklıkla yerine getirelim. Bu ülke, 1927 yılında 13.5 milyon nüfusa sahip iken, bugün 70 milyon nüfusa sahipse ve insanlarımız hala karınlarını bu topraklarda yetişen ürünlerle doyurabiliyorlarsa, hem bu verimlilik artışını, hem de bu üretim istikrarını sağlayan, üretici ile yan yana, omuz omuza çalışan ve bu toprağa, taşa alın terini dökmüş olan çok değerli meslektaşlarımızı huzurlarınızda saygıyla anıyorum. Ebediyete intikal etmiş olanların anıları önünde saygıyla eğiliyoruz. Bizlerle beraber olan tüm meslektaşlarımıza da yalnızca mesleğimiz adına değil, aslında tüm ulusumuz adına şükranlarımızı, minnetlerimizi sunuyoruz.

163 yıl evvel başlayan bir serüvenden söz ediyoruz. Tarımsal öğrenim 1846 yılında Yeşilköy'de Ayamama Çiftliği'nde başlamıştır. 19. yüzyılın sonlarında Halkalı'da Yüksek Ziraat Okulu ile devam etmiştir. Ancak hepimiz biliyoruz ki, bilimsel ve rasyonel gerçeklere uygun bir tarımsal öğretim, Cumhuriyetin 10. yılında kurulan Yüksek Ziraat Enstitüsü ile yaşama geçmiştir. Yüksek Ziraat Enstitüsü'nde yalnızca Ziraat Fakültesi değil, Orman, Veteriner, Tabi Bilimler ve Ziraat Sanatları Fakülteleri de öğrenim sürdürmüştür. İki temel ölçütten burada size söz etmek istiyorum. Bir gencin Yüksek Ziraat Enstitüsü'ne kaydolabilmesi için önce 1 yıllık stajını tamamlaması ve bu stajdan sonra yapılan sınavı kazanması gerekmektedir, aksi takdirde Yüksek Ziraat Enstitüsü'ne başlaması mümkün olmamaktadır. Üstelik de o dönemin en parlak gençleri Yüksek Ziraat Enstitüsü'ne alınarak bu memleketin maddi, rasyonel ve bilimsel temelleri atılmıştır.

1948 yılında Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültemizin ve hemen arkasından 1955 yılında Ege Üniversitesi, 1958 yılında Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi'nin açılmasıyla fakültelerimiz çoğalmaya başlamıştır. Bugün değerli katılımcılar, Türkiye'de mezun veren 20 tane Ziraat Fakültesi vardır. Kayseri'de ve Iğdır'da 2 ziraat fakültemiz öğrenci kabul etmeye başlamıştır. Kuruluş kanunları çıkartılmış olan, fakat henüz öğrenci kabul etmeyen 3 fakültemizle beraber toplam ziraat fakültesi

sayısı 25'e yükselmiştir. 1933 yılından 2008 yılı sonuna kadar bu fakültelerden mezun olan toplam ziraat mühendisi sayısı 90 bindir.

Tablo 1: Üniversitelere Göre Mezun Olan Ziraat Mühendisi Sayısı

FAKÜLTE	DÖNEM	MEZUN SAYISI
Adnan Menderes Üniv. Zir. Fak.	1993-2008	1035
Akdeniz Üniv. Zir. Fak.	1984-2008	2607
Ankara Üniv. Zir. Fak.	1933-2008	18874
Atatürk Üniv. Zir. Fak.	1958-2008	11943
Çukurova Üniv. Zir. Fak.	1973-2008	10362
Dicle Üniv. Zir. Fak.*	1988-2008	896
Ege Üniv. Zir. Fak.	1955-2008	14802
Gaziosmanpaşa Üniv. Zir. Fak.**	1992-2008	3003
Harran Üniv. Zir. Fak.	1992-2008	1425
Ordu Üniv. Zir. Fak.	1994-2008	346
Mustafa Kemal Üniv. Zir. Fak.	1992-2008	828
Süleyman Demirel Üniv. Zir. Fak.	1994-2008	890
K.Maraş Sütçü İmam. Üniv. Zir. Fak.	1993-2008	1068
Namık Kemal Üniv. Zir. Fak.	1982-2008	5047
Yüzüncü Yıl Üniv. Zir. Fak.	1982-2008	2223
Ondokuz Mayıs Üniv. Zir. Fak.	1976-2008	4113
Onsekizmart Üniv. Zir. Fak.	1995-2008	793
Osmangazi Üniv. Zir. Fak.	2002-2008	76
Selçuk Üniv. Zir. Fak.	1982-2008	4880
Uludağ Üniv. Zir. Fak.	1981-2008	4898
TOPLAM		90.109

* DÜZF 1992 yılında kuruldu ancak 1998-1992 dönemi Harran Üniversitesi ZF mezunları da bu sayıya dahil. **1984-1992 yılları arasında Cumhuriyet Üniversitesine Bağlı olan ZF'nin bu dönemdeki mezun sayısı hariç. İkinci öğretimler dahil
Kaynak: ZMO

Geçenlerde bir iktidar partisi milletvekilini dinliyorum. Türkiye'de 140 bin tane ziraat mühendisi işsiz diyor. Arkadaşlar tabi rakamları bilmezsek böyle garip durumlara düşebiliyoruz. Türkiye'de toplam 90 bin mezunumuz var bugüne kadar. Önemli olan tartışma şu: Acaba bu 90 bin sayısı yeterli bir sayı mıdır, yetersiz bir sayı mıdır? Büyük bir açıklıkla tartışmamız gereken, doğru yolu bulmamız gereken olgu budur.

Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nın verilerine bakarsanız eğer, 200 kuru hektara bir ziraat mühendisi ve 100 sulu hektara 1 ziraat mühendisi hesabına göre, Türkiye'nin 160 bin ziraat mühendisine ihtiyacı vardır. Batı ölçütlerine göre bir ziraat mühendisi istihdamını anlatan bu veriyi temel gerçeklik olarak kabul edersek, Türkiye'nin daha 70 bin ziraat mühendisine ihtiyacı var demektir. Peki ama bu, bugünkü Türkiye'nin gerçekleri ile örtüşüyor mu?

Biz, geçen yıllarda Türkiye çapında Tarım Mühendisi Araştırma Projesi (TMAP) yaptık ve orada, bu meslekteki toplam işsizliğin yüzde 4 düzeyinde olduğunu saptadık. Yurt çapında istatistiki anlamda denekler üzerinde yapılan bir araştırmanın sonuçlarıydı. Ama bence daha net sonuç veren bir yeni araştırma var. 2008 yılı kamu personel sınavına 18.481 ziraat mühendisi başvurmuştur. Bu arkadaşlarımızın hepsi işsiz olduğu için mi buna başvurular? Elbette hayır. Bu arkadaşlarımızın içerisinde özel sektörde çalışan, çalışma koşullarından memnun olmayan ya da bu krizlerin sarmaladığı ekonomik ortamda kamu görevlisi olmayı daha büyük bir güvence olarak gördüğü için buraya başvuran arkadaşlarımız var. Örneğin gıda sektöründe sorumlu yönetici olarak çalışan, çok düşük ücret düzeylerine sahip olan arkadaşlarımız bu sınava başvurular. Ancak bu rakamın yaklaşık yarısının herhangi bir işe sahip olmadığı için bu sınava başvurduğunu da bir temel açıklık içinde saptamamız gerekiyor.

Burada hepimiz biliyoruz ki, iki tartışma yan yana yürüyor. Bir grup diyor ki, ziraat mühendisliği işsizliğini çok dile getirmeyelim, bu kamuoyunda mesleği yıpratıcı bir etki yapıyor. Bir grup da diyor ki, bu konunun üzerine gitmeliyiz, çünkü ancak böyle çözebiliriz. Arkadaşlar Ziraat Mühendisleri Odası hiçbir gerçekliğin üzerini örtmez. Ziraat Mühendisleri Odası, gerçekliği olanca dürüstlüğüyle, olanca açıklığıyla saptama görevini her alanda yerine getirdiği gibi, bu alanda da yerine getirecektir.

Bizim mesleğimizde bir işsizlik olgusu vardır. Türkiye genelinde bir işsizlik olgusu vardır çünkü. TÜİK'in yaptığı hesaplamalara göre Türkiye'deki genel işsizlik oranı yüzde 10 ile 11 sarkacında gidiyor. Ancak TÜİK son 6 aydır iş aramayan insanları işsiz olarak saymıyor. Toplumun genelindeki bir uzlaş, bu ülkedeki ortalama işsizliğin yüzde 20 düzeyinde olduğunu bize gösteriyor. Ama şöyle yaman bir çelişki var. Daha fazla öğrenim görmek işsizlik oranının artmasına neden oluyor. Mühendislerin, mimarların, doktorların, avukatların, iktisatçıların, işletmecilerin sahip olduğu işsizlik ortalaması, Türkiye'nin genel işsizlik ortalamasını neredeyse ikiye katlıyor. Bu yaman çelişkinin acaba sebebi ne? Bu çok açık arkadaşlar. Eğer bir ülke yatırıma kaynak aktarıyorsa, mühendise ve mimara ihtiyaç vardır. Ama hem özel sektörde, hem kamu sektöründe yatırımlar darılıyorsa, üretimden bir kopuş söz konusu ise işte bu durumda mühendise ve mimara olan ihtiyaç azalır.

Biz bu tartışmaların üzerine şimdi kendi analizimizi oturtalım. Değerli arkadaşlar ziraat mühendisi işsizliği, Türkiye'deki toplam mühendislik işsizliği ortalamasının altındadır. Son dönemde hem 1000 tarım gönüllüsü, arkasından da KÖYMER ve TARGEL projesi kapsamında

toplam 2500 kişi ziraat mühendisi olarak kamuda görevlendirilmiştir. Daha evvelki dönemlerde öğretmen olan arkadaşlarımız vardır. Tarım Kredi Kooperatiflerinin, Ziraat Bankası'nın aldığı çeşitli mühendisler vardır. Dolayısıyla kamuya mühendis alımı, geçtiğimiz yıllarda ziraat mühendisliği açısından önemli ölçüde yüksek olmuştur. Özel sektör de Ankara'dan tahmin edilenden çok daha fazla ziraat mühendisine talep duymaktadır. Dolayısıyla isimlerini saymak istemiyorum, birçok mühendislik dalına göre ziraat mühendisliğinin işsizlik ortalaması daha aşağıdadır. Ancak bu düzeyin yine de Türkiye ortalamasının çok üzerinde ve arkadaşlarımızın yaşamını gerçekten ciddi bir sorun yumağına sürükleyecek derecede yakıcı olduğunu sizlerle paylaşmak istiyorum.

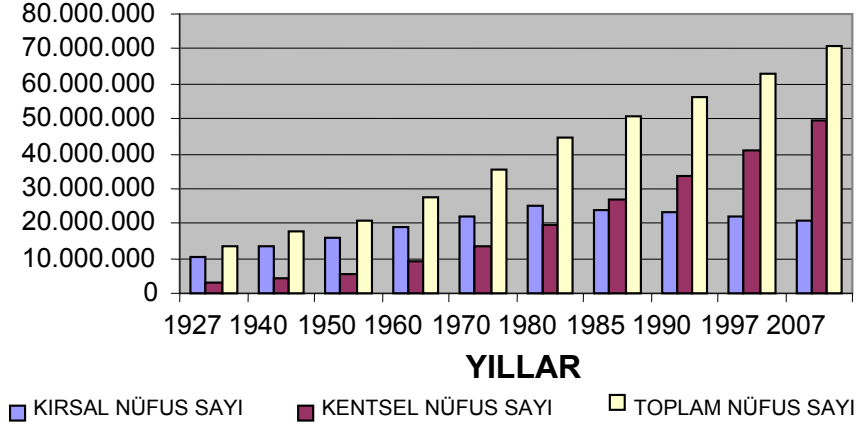
Şimdi en son yapılan sınavdan bahsedelim. 18.481 arkadaşımız sınav için başvurmuş. Adalet ve Kalkınma Partisi'nin seçim beyannamesinde 2500 olan ziraat mühendisi sayısının (TARGEL Projesi'nde çalışanları kastediyorum) 10 bine çıkartılacağından söz ediliyor ve arkadaşlarımız diyorlar ki, işte biz bu vaat nedeniyle, son 6 aydır işimizi gücümüzü bıraktık, kurslara gidiyoruz ve KPSS'ye hazırlanıyoruz. Sonuçta yapılan ne arkadaşlar? Yalnızca 46 tane başvuru kabulü var. Bu gerçekten son derece şaşırtıcı ve kabul edilemez bir rakamdır. Çünkü, Türkiye'nin hem de tam bu dönemde ziraat mühendisine hayati derecede ihtiyacı vardır. Böylesi bir yakıcı gerçeklikle Türkiye ilerliyorken, gıda güvenliği açısından geriye düşüyorken, ziraat mühendisi istihdamında bu daralmanın kabul edilebilir bir yanı olmadığını sizlerle paylaşmak istiyorum. ODA'mız önümüzdeki dönemde bu konuyu sürekli gündemde tutarak, hem siyaset adamlarının, hem de kamu yöneticilerinin bu alanda gerekli çalışmayı, gerektiği gibi yapmaları konusunda bir kamuoyu oluşturmaya gayret edecektir.

Bir diğer tartışma da bölümler arasında yürüyor. Bazı bölümler kendilerini diğer bölümlere göre daha avantajlı hissediyor ve adeta bu gemiden farklı filikalar yüzdürülebileceğini savunuyorlar. KPSS için yapılan 18.381 başvurunun bölümler itibariyle dağılımını Tablo 2'de görebilirsiniz. Buna göre işsizlik ya da işe başvuru itibariyle bölümlerin arasında anlamlı bir fark yok. Dolayısıyla mesleğin ve sektörün genel yararlarını unutarak, dar bölümcü anlayışlara düşmek, bu tablonun ışığı altında bize bir yarar getirmiyor. Bunu hep beraber görmek durumundayız.

Tablo 2: KPSS Başvurularının Bölümler İtibariyle Dağılımı

Bahçe Bitkileri	875
Bitki Koruma	805
Bitkisel Üretim	1.425
Gıda Bilimi Ve Teknolojisi	35
Hayvansal Üretim	1.014
Tarım Teknolojisi	861
Tarım Makineleri	484
Tarımsal Yapılar Ve Sulama	537
Tarla Bitkileri	1.142
Toprak	779
Süt Teknolojisi	99
Zootekni / Zooteknik	1.197
Tarım Ekonomisi	516
Ziraat Mühendisliği	5.761
Su Ürünleri	2.237
Balıkçılık Teknolojisi Mühendisliği	201
Tütün Eksperleri / Tütün Eksperliği	96
Ev Ekonomisi	317

Değerli katılımcılar, öteden beri Ziraat Mühendisleri Odası demiştir ki, eğer sektör varsa mühendis var. Köylünün, üreticinin ve tarım sektörünün yaşamı geriye giderken, biz mühendis yaşamının refahının ileriye gitmesini sağlayamayız ve bunu da savunmayız. Dolayısıyla sektör sorunlarına her zaman olduğu gibi bugün de duyarlı olmak zorundayız. Cumhuriyet kurulduğunda 1927 yılındaki nüfus sayımında 13.5 milyon nüfusa sahip olan bir ülkeden bahsediyoruz (Grafik 1). Bakın bu salonda bulunan çoğu dostumuzun anımsayacağı bir tarihten bahsedeyim. 1980 yılında bu ülkenin nüfusu kabaca 44.5 milyondur. Bugün 71 milyona yaklaşmış, adrese dayalı nüfus sistemi sayımlarına göre. Yani bir genelleme yaparsak 28 yılda 26 milyon nüfus artırmış bir ülkeden bahsediyoruz. Dolayısıyla bu hızlı nüfus artışının tarım sektöründeki gıda güvenliği açısından doğurduğu durumları mutlaka analiz etmemiz lazım. Her yıl 700-800 bin nüfusumuz artıyor, üstelik de nüfus projeksiyonları gösteriyor ki, bu ülkenin nüfusu mutlaka 100 milyon olacak. 100 milyona kadar artacağız, sonra önemli bir süre sabit gideceğiz, daha sonra bir nüfus azalması eğilimine bu memleket girecek.

Grafik 1: Türkiye’de Nüfus Değişimi**TÜRKİYE NÜFUS DEĞİŞİMİ**

O halde biz yalnızca bu 70 milyonu doyurmak değil, kısa süre içerisinde bu topluma katılacak ilave 30 milyonu da doyurmayı bir hedef ve görev olarak önümüze koymalıyız. İşte bu nüfus artışının, kırsal ve kentsel alanda gösterdiği dağılımı bu grafikten izleyebiliyoruz.

Bu toplumu kim doyuracak? Elbette gerçek üretici olan köylü ve onunla omuz omuza çalışan teknik eleman. Türkiye’de 35 bin köy, 42 bin köy altı yerleşme ve 2500’ün üzerindeki beldede yaklaşık 21 milyon kırsal nüfusumuz var, bu insanlarla beraber üreteceğiz ve Türkiye’nin 70 milyonu bu üretimden beslenecek. Dolayısıyla kırsal alanın sorunları, kentli insanın da sorunudur, birbirinden ayrılamaz.

Tablo 3: Seçilmiş Bitkisel Ürünlerin Üretiminde Değişim (bin ton) 2000-2008

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Buğday	21 000	19 000	19 500	19 000	21 000	21 500	20 010	17.234	17.782
Arpa	8.000	7.500	8.300	8.100	9.000	9.500	9.551	7.307	5.923
Çeltik	350	360	360	372	490	600	696	648	753
Mısır	2 300	2 200	2 100	2 800	3 000	4 200	3 811	3.535	4.274
Mercimek	280	460	500	485	480	520	580	508	106
Nohut	548	535	650	600	620	600	552	505	518
Fasulye	230	225	250	250	250	210	196	154	155
Şeker Pancarı	18 821	12 633	16 523	12 623	13 517	15 181	14 452	12.415	15.488
Pamuk (kütlü)			2.541	2.345	2.455	2.240	2.550	2.275	1.820
Tütün	200	145	153	112	133	135	98	75	93
Ayçiçeği	800	650	850	800	900	975	1.118	854	992
Patates	5 370	5 000	5 200	5 300	4 800	4 090	4.397	4.228	4.197
Soğan	2 200	2 150	2 050	1 750	2 040	2 070	1 765	1.859	2.007
Kavun-Karpuz	5 805	5 795	6 395	5 950	5 575	5 795	5 571	5.458	5.752
Domates	8 890	8 425	9 450	9 820	9 440	10 050	9 855	9.945	10.985

Kaynak:TÜİK

Türkiye'nin nüfus artışından daha fazla bir üretim artışı temposuna ihtiyacı vardır. Tablo 3'te TÜİK rakamlarıyla, 2000-2008 aralığındaki üretim değişikliğini görebilirsiniz. Önce serin iklim tahıllarına bakalım. Türkiye batı bölgelerinde kişi başına 175, doğu bölgelerinde kişi başına 225 kg tahıl eşdeğeri tüketir. Dolayısıyla bunun üzerine tohumluk ve un üretimi için gerekli olan buğday miktarını da katarsanız, 18-18.5 milyon tonluk üretim Türkiye'nin başa baş noktasıdır. Türkiye dönem dönem 21 milyon ton düzeyinde buğday üretmiştir ancak son 2 yıldaki üretimler 17.2 ve 17.8 milyon tonlarla Türkiye'nin başa baş noktasının altında kalmıştır. Bu yalnızca 2007 yılında tüm Türkiye'de, 2008 yılında Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde yaşanan kuraklıkla açıklanabilir bir durum değildir. Çünkü Türkiye küresel ısınmanın tam göbeğinde olan bir coğrafya itibarıyla giderek daha fazla ısınacak, daha az yağış alacak bir ekolojik bölgede bulunuyor. Bu gelişme geçici bir durum olmadığına göre, yatırım planlarımızı buna göre organize etmemiz gerekiyor. "2007 kurak geçti, bunun için böyle oldu" diye açıklanabilir bir durum artık yok arkadaşlar. Türkiye'nin 2008 yılında buğday ithalatı için ödediği para 2 milyar doların üzerindedir. Tabloyu böyle değerlendirmemiz gerekiyor.

Türkiye arpa üretiminde 9 milyon tonlara kadar yaklaşmıştır ama 6 milyon tonlara doğru bir düşüş söz konusu olmuştur. Yem Sanayicileri

Birliği'nin rakamlarına göre, Türkiye yılda 9 milyon ton yem üretmekte, ancak bunun 4.5 milyon tonluk hammaddesi dışarıdan gelmektedir! Dünyada ya lider, ya ilk 5'te olduğumuz baklagil ürünleri itibariyle duruma bakarsak, fasulye, nohut ve mercimekteki düşüşleri görüyoruz. Bu sene özellikle kırmızı mercimek üretimi 110 bin tonlara kadar varan ölçüde azalmıştır. Bu sorun kırmızı mercimeğin yüzde 90'ının üretildiği Güneydoğu Anadolu Bölgesi'ndeki kuraklıktan meydana gelmiştir. Sonuç olarak Türkiye en iddialı olduğu baklagili dahi Kanada'dan ithal etmek zorunda kalmıştır. Bu sadece 2007-2008 trendi ile açıklanabilir bir durum da değildir. Dolayısıyla baklagil üretimine hem destekleme itibariyle, hem de nadas alanlarının daraltılması projesini yeniden hayata geçirerek bir can suyu vermemiz gerekmektedir.

Endüstri bitkilerine değinelim. Türkiye'de 19 milyon tonlara doğru yaklaşan şeker pancarı üretimi 12.5-15 milyon sarkacına doğru oturmuştur. Bu 2001 yılında çıkartılan şeker yasasının doğrudan bir sonucudur.

Pamuğa bakalım; Türkiye her yıl daha fazla pamuk ihtiyacına sahip bir ülke çünkü sınai kaydırmacılık çerçevesinde tekstil sektörü giderek gelişiyor. Biz Mısır'dan, Yunanistan'dan, Amerika Birleşik Devletleri'nden pamuk alıyoruz, Türkiye'de pamuk bölgeleri ne oldu biliyor musunuz? Ege Bölgesi'nden, Akdeniz Bölgesi'nden neredeyse tümüyle çekildi pamuk. Yalnızca Güneydoğu Anadolu Bölgesi'ne daralan bir pamuk üretiminden söz ediyoruz ve bakın ben Şanlıurfa'dan geliyorum, Diyarbakır'dan geliyorum, Adıyaman'dan geliyorum, insanlar ürettikleri pamuğu maliyet değeri üzerinden satamıyorlar ve biz pamuğa yılda 1 milyar dolar düzeyinde ithalat parası ödüyoruz. O halde bu verimlilik ve maliyet sorunlarını bir ziraat mühendisi gözüyle yeniden değerlendirmemiz gerekiyor.

Türkiye'nin tütün üretimi 200 bin tondan 100 bin tona gerilemiştir. 8 yıl içerisinde tütün üretimimizin yarısını kaybettik. Kendiliğinden olmadı bu. 2001 yılında tütün yasasını çıkartanları anımsayınız. 15 günde 15 yasa diye bu memleketin boğazına basanları anımsayınız. Bunlar yalnızca ekolojik değerlerle açıklanabilir durumlar değildir, Türkiye'nin üretimden kopuşunun fotoğraflarıdır.

Türkiye'de 74 ilde üretilen patates 5.3 milyon tondan, 4.2 milyon tona gerilemiştir. Nevşehir'de sorun oldu, onun için 1 milyon ton patatesimizi kaybettik diye mi açıklayacağız bu durumu?

Türkiye’de bitkisel üretimde verim ve üretim artışına sahne olan ürün var mı? Anlamlı üretim artışına sahip 2 temel ürünümüz var. Bunlardan birincisi çeltik, çeltik üretimi kabaca 350 bin tondan 750 bin tona doğru tırmanmıştır. Osmancık çeşidinin sağladığı büyük verim artışı, Türkiye’yi çeltikte hızla yukarı doğru çekmektedir. Ancak Türkiye çeltikte hala dışalımcıdır.

İkinci önemli üretim artışı da, mısırdadır. Türkiye 2 milyon tonluk mısır üretim düzeyinden 4.2 milyon tonluk mısır üretim düzeyine yükselmiştir. Bu önemli bir başarıdır. “Destekler işe yaramaz, tarım sektörü destekten bağımsızdır, buna göre refleks gösteremez, Pazar sinyallerine kendisini kapatmış bir sektörünüz vardır” diye uzun yıllar yazan Dünya Bankası ve IMF yetkililerine işte bu tablo gösterilmektedir. Eğer anlamlı, doğru destekleme sistemi uygulanabilirse, Türkiye kendine yetmeyen, açığı olan tarımsal üretimini birkaç yıl içinde kapatabilecek bir ülkedir. Bunları saptamamız gerekiyor.

Tablo 4: Hayvansal Üretim

	Büyükbaş Hayvan (bin baş)	Küçükbaş Hayvan	Kümes hayvanı (bin adet)	Süt (bin ton)	Et (bin ton)	Piliç eti (bin ton)
		Koyun (bin baş)				
1980	15.894	48.630	58.584	5.472	204	
1985	12.466	42.500	61.046	9.670	412	
1990	11.377	40.553	96.676	9.617	507	163
1995	11.789	33.791	135 251	10.602	415	282
2000	10.761	28.492	264 451	9.794	491	643
2001	10.548	26.972	223 141	9.496	436	615
2002	9.804	25.174	251 101	8.409	421	696
2003	9.789	25.431	283 674	10.611	367	872
2004	10.069	25.201	302 799	10.679	447	877
2005	10.526	25.304	322 917	11.108	409	937
2006	10.871	25.617	349 402	11.952	439	918
2007	11.037	25.462	273 548	12.329	577	1.068

Kaynak: TÜİK

Peki hayvansal üründe durumumuz ne? 1980-2007 aralığında, nüfusumuzun yaklaşık 25-26 milyon arttığı bir dönemde Türkiye’nin büyükbaş hayvan varlığı 16 milyon baştan, 11 milyon başa gerilemiştir. Türkiye bu çeyrek yüzyılda 5 milyon büyükbaş hayvanını kaybetmiştir. Küçükbaş hayvan varlığı ise kabaca 49-50 milyon baştan, 25 milyon başa gerilemektedir. Nüfusun hızla arttığı bir ülkede hayvan varlığının bu derece daralması üzerinde mutlaka ciddiyle düşünmemiz gereken bir olgudur.

Peki üretimi artan hayvan varlığımız var mı? Evet, bu 28 yıllık süreçte kanatlı alanında Türkiye'nin hayvan varlığı yaklaşık 6 kat artmıştır.

Ürünler itibariyle değerlendirdiğimizde tablo şudur: Türkiye'nin sütten kaynaklanan protein ihtiyacını karşılayabilmek için 20 milyon litre civarında süt üretmesi gerekiyor. 12 milyon litre süt üretebiliyoruz, bu sütün yaklaşık 2.5-3 milyon litresi dışındaki kayıt dışı ve üstelik üretimimizde de somatik hücre ve bakteri sayısı itibariyle Avrupa Birliği standartlarının çok dışında bir üretim olgusu varlığını koruyor.

600 bin ton civarında kırmızı et üretiyoruz. En az bu kadarı mezbaha dışı kesim ve en az bu kadarı hem canlı hayvan, hem de lop et itibariyle Türkiye'ye kaçak giriyor ve bunun doğurduğu gıda güvenliği sorunları elbette ciddiyetini koruyor.

Beyaz ette ise son derece gururla söyleyebileceğimiz bir tablo var. Avrupa standartlarının çok üzerinde bir üretim ve 1 milyon tonun üzerinde beyaz et üretimine sahip bir ülke. Türkiye adeta protein açığını beyaz et ile kapatmaya çalışıyor.

Bu tablolar ışığında, 78 milyon hektar yüzölçümüne sahip, 21 milyon üreticisi kırsal alanda yaşayan Türkiye'de neden üretim alanında bir darlık var? Yalnızca kuraklıkla açıklayamayacaksak bunu o zaman bir miktar fiyat ilişkilerine bakmamız lazım.

Değerli katılımcılar, Türkiye dünyada mazotu en pahalı kullanan ilk 5 ülkeden bir tanesi. Tarım Bakanlığı'nın Tarımsal Ekonomik Araştırmalar Enstitüsü'nün yaptığı araştırmaya göre, dünyadaki mazota ödenen paranın ülkelere göre dağılımını Tablo 5'te görebilirsiniz.

Tablo 5: Mazot Fiyatları

DÜNYA MAZOT FİYATLARI	
(Lt/Cent)	
ABD	69
Çin	106
Yunanistan	110
Fransa	133
Türkiye	250

Peki konu şöyle açıklanabilir mi; “Biz petrol üreticisi bir ülke değiliz, dolayısıyla petrolde yurtdışında yaşanan fiyat artışları bize aynen yansıyor...” Bu meseleyi tümüyle ortaya koyan bir açıklama olamaz. Çünkü mazota ister 3 lira ödeyin, ister 2.7 lira ödeyin hiç fark etmez, 1

litre mazota ödediğiniz paranın yaklaşık yarısı özel tüketim vergisi ve katma değer vergisinden oluşmaktadır. Dolayısıyla mazot fiyatı üzerinden Yunanistan ya da Amerikan çiftçisiyle karşılaştırılmayan Türk çiftçisinin ürettiği ürünün maliyet değerleri üzerinden karşılaştırılması, çok adil bir yaklaşım olmamaktadır.

Tablo 6: Mazotta Fiyat Oluşumu (Ykr)* (14.8.2008)

Rafineri fiyatı	1.414
Nakliye+ bayi payı	369
ÖTV	934,5
KDV (%18)	423
Pompa fiyatı	3.140

*TÜPRAŞ son 1 yıldır rafineri fiyatı açıklamamaktadır. Söz konusu veriler, Türkiye Akaryakıt Bayileri Petrol ve Gaz Şirketleri İşveren Sendikası'ndan alınmıştır.

Tarım kredi hacmine göz atalım (Tablo 7). Türkiye, 2007 yılında 7.5 milyar lira, 2008 yılında ise 11.5 milyar liralık bir tarımsal kredi hacmine sahip. Türkiye'nin 2009 yılı tarım bütçesinin 5 milyar lira olduğunu düşündüğümüzde, tarım bütçesinin iki katından fazla bir tarım kredi hacminden söz ediyoruz demektir. Bu iyi bir şey midir, kötü bir şey midir? Eğer alınan kredi yatırıma dönüşüyor ise hiç şüphesiz iyi bir şeydir ama hem kamuda, hem özel sektörde yatırım hacminin daraldığı bir dönemde tarım kredi hacminin bu kadar artması bize bir sinyal veriyor. Arkadaşlar, 11.5 milyar liralık tarım kredi hacmi içerisinde Ziraat Bankası kredileri 4-4.5 milyar liradan ibaret. Eskiden Türkiye'de bir kriz çıktığı zaman, tarımda ciddi bir sorun olduğu zaman bu krediler yeniden yapılandırılırdı. Şimdi ben soruyorum, 7 milyar lirası çoğu yabancı özel bankalara ait olan bir kredi sisteminde, yüksek faizleri geri ödeyemeyen üreticinin, eğer hem tarım araçlarına, hem de tarlasına icra ve haciz uygulaması geliyorsa ve bu haczedilen tarlalar, bu bankalar tarafından satılamıyor ise bu yabancı bankaların portföyüne geçen tarım alanları aynı zamanda Türkiye toprağının yabancılaşması anlamına gelmiyor mu? Demek ki bu meseleyi yalnızca sektörel bir mesele olarak görmemeliyiz.

Tablo 7: Kredilerin İllere Ve Bölgelere Göre Dağılımı (Bin YTL)

Bölgeler ve İller	Tarım Kredileri						
	1997	2002	2003	2004	2005	2006	2007
İstanbul	Bölge	8.917	2.994	58.923	66.277	748.128	327.278
Batı Marmara	Sınıflaması	132.025	210.628	144.261	292.098	470.178	613.514
Ege	Farklı	397.342	593.320	615.208	939.421	703.259	1.747.228
Doğu Marmara		168.289	185.114	161.741	355.657	701.588	712.211
Batı Anadolu		36.605	36.922	117.758	257.961	376.294	625.395
Akdeniz		372.264	520.587	781.312	1.029.766	1.213.390	1.444.602
Orta Anadolu		32.338	40.190	132.620	235.296	362.792	557.234
Batı Karadeniz		72.781	76.895	157.650	244.995	432.301	494.480
Doğu Karadeniz		1.150.638	1.463.161	1.514.934	1.537.253	183.406	247.200
Kuzeydoğu Anadolu		9.629	9.549	30.899	78.666	166.623	203.382
Ortadoğu Anadolu		22.764	34.073	56.139	98.343	248.750	167.814
Güneydoğu Anadolu		36.195	42.700	75.636	141.231	371.973	340.500
Toplam		1.504.492	2.439.787	3.216.133	3.847.082	5.276.964	5.978.681
						7.480.838	

*BDDK verilerine göre Türkiye’de üreticinin bankalara olan toplam kredi borcu 2008 yılı Ekim ayı itibarıyla 11.7 milyar YTL’ye çıkmıştır.

Çok daha ciddi olan bir konu vardır. Banker krizi kadar tehlikeli bir tarım üreticisi açık kredi kartı krizi Türkiye’yi beklemektedir. Buna mutlaka Türkiye’nin önlem alması lazım. Serbest piyasadır, biz karışmayız mantığı bütün dünyada geçerli olmuyorsa, Türkiye’de de buna uygun önlemlerin mutlaka alınması lazım.

Tablo 8: Gübre Fiyatları (YTL/Kg)

	Ağustos’07	Ağustos’08	% Artış
Amonyum Sülfat (%21N)	0,38	0,8	110,5
Amonyum Nitrat (%26N)	0,34	0,65	91,2
Amonyum Nitrat (%33N)	0,42	0,75	78,6
Üre	0,63	1,3	106,3
DAP	0,75	2,1	180
Kompoze 20-20-0	0,53	1,35	154,7

Gübre fiyatlarına ilişkin bu tablo, çok fazla bir şey söylememi gereksiz kılıyor. En az fiyat artışı amonyum nitratta, yüzde 80. DAP’ta fiyat artışı ise yüzde 180 düzeyine çıkmış. Bu tablo üreticinin cebinden çıkan paranın sürekli arttığını gösteriyor. Bir önceki yıl gübreye ödediğiniz paranın yaklaşık 2 katını bir sonraki yıl ödemek zorundasınız. Peki para kazanabiliyor muyuz? Üretici para kazanırsa bunu yapar.

Tablo 9: Destekleme Primleri (Ykr/ Kg)

	2006	2007	2008
Kütlü pamuk	29	29	30
Sertifikalı pamuk	34,8	34,8	36
Soya, kanola, aspir	22	22	23
Sertifikalı soya	26,4	26,4	27,5
Yağlık ayçiçeği	20	20	21
Zeytinyağı	11	20	21
Dane mısır	6,7	2	4
Buğday	3,5	4,5	5
Arpa, yulaf, çavdar	2,5	3,5	4
Çeltik	6	9	10
Nohut, mercimek, kuru fasulye	-	-	10

Destekleme primlerine göz atalım; 2007 yılında kütlü pamukta 29 kuruş olan destekleme primi, 2008 yılında 30 kuruş. Sertifikalı pamukta 34.8 kuruşken, 2008 yılında 36 kuruş. Çeltikte 9 kuruşken, 10 kuruş. Yalnızca nohut, mercimek ve kuru fasulyede daha evvel bir destekleme primi olmadığı halde, 2008 yılında 10 kuruşluk bir destekleme primi konuldu. Geçen sene örneğin 5.15 YTL olan fındık fiyatı, bu sene 4 lira. Üstelik de Toprak Mahsulleri Ofisi'nin çok uzun sürelere dayalı randevu sistemi ve çiftçi kayıt sistemine dahil olmayan üreticinin durumu nedeniyle serbest piyasada fındık fiyatları 2 TL'nin altına düşmüş durumda. Diğer ürünlerde de benzer sorunlar yaşanıyor. Pamuk üretim maliyetlerinin altında satılıyor. Narenciye dallarda bekliyor. Demek ki üretici para kazanamıyor ama giderleri sürekli artıyor.

Bu sene gübre kullanımı yüzde 10 ile yüzde 40 arasında azaldı. Ben bu konuşmayı yapıp indiğim zaman, Türkiye'nin birçok bölgesinde yanıma gelen üreticiler, "Biz bu sene hiç gübre atmadık" dediler. Bu, sorunun önümüzdeki yıllarda verimde ve üretimde daralma ile devam edeceğini gösteriyor.

1990 yılından 2006 yılına kadar üreticinin satın alma gücündeki daralmayı da Tablo 10 ve 11'den görebilirsiniz.

Tablo 10: Üreticinin Satın Alma Gücündeki Değişimler (Aralık-2008)

Ürün/ Mazot paritesi						
Ürünler	Ürün ve Girdi Fiyatları (TL/KG)			Parite (*)		Alım Gücü
	2007	2008	Artış %	2007	2008	% Değişim
Fındık	515,00	450,00	-12,6	2,19	1,60	-27,2
Pamuk	100,00	75,00	-25,0	0,43	0,27	-37,5
Şekerpancarı	9,50	10,80	13,7	0,04	0,04	-5,3
Buğday	46,10	56,00	21,5	0,20	0,20	1,2
Ayçiçeği	82,50	76,50	-7,3	0,35	0,27	-22,7
Mısır	40,00	30,00	-25,0	0,17	0,11	-37,5
Girdiler						
Mazot (Ykr/Lt)	235	282	20,0			

Kaynak: TZOB

Tablo 11: Üreticinin Satın Alma Gücündeki Değişimler (Aralık-2008)

Ürün/ Gübre paritesi						
Ürünler	Ürün ve Girdi Fiyatları			Parite (*)		Alım Gücü
	2007	2008	Artış %	2007	2008	% Değişim
Fındık	515,00	450,00	-12,6	5,99	2,37	-60,4
Pamuk	100,00	75,00	-25,0	1,16	0,39	-66,1
Şekerpancarı	9,50	10,80	13,7	0,11	0,06	-48,5
Buğday	46,10	56,00	21,5	0,54	0,29	-45,0
Ayçiçeği	82,50	76,50	-7,3	0,96	0,40	-58,0
Mısır	40,00	30,00	-25,0	0,47	0,16	-66,1
Girdiler						
GÜBRE(DAP) (Kr/Kg)	86	190	120,9			

Kaynak: TZOB

Bütün bu olumsuzluklar öncelikle tarım ürünleri dış ticaretine yansımaktır. Uluslararası Standart Sanayi Sınıflamasına göre, -ki bu uluslar arası düzeyde geçerli olan tek sınıflamadır-, Türkiye'nin 2007 yılında tarım ürünleri dış ticaretindeki açığı yaklaşık 1 milyar dolardır. 2008 yılının ilk 11 aylık verileri açığın 2.5 milyar dolara ulaştığını gösteriyor. Türkiye tarım sektöründe 3.5 milyar dolarlık ihracat yapıyor, ama 6 milyar dolarlık ithalat yapıyor.

Tablo 12: Yıllara Göre Tarım Ürünleri Dış Ticareti
(Uluslararası Standart Sanayi Sınıflamasına göre, Milyon Dolar)

Yıl	İhracat	İthalat	Denge
1996	2.153	2.166	-13
1997	2.354	2.417	-63
1998	2.357	2.125	232
1999	2.058	1.649	409
2000	1.659	2.123	-464
2001	1.976	1.409	567
2002	1.754	1.703	51
2003	2.121	2.535	-414
2004	2.542	2.757	-215
2005	3.329	2.801	528
2006	3.481	2.902	579
2007	3.725	4.641	-916
2008*	3.526	5.982	-2.456

*Ocak-Kasım
Kaynak: TÜİK

Biz bu rakamları görmek zorundayız. Üstelik de bakın nelere ithalat parası ödüyoruz. Esas can sıkıcı olan tablo bu: Hububata 2 milyar 39 milyon dolar. Hayvansal ve bitkisel yağlara 1.5 milyar dolar ithalat parası ödüyoruz. Gübrelere ödenilen ithalat parası 1.4 milyar dolar. Yağlı tohum ve meyvelere ödenen para 1.4 milyar dolar. Bunlardan hangisi bu topraklarda yetişmiyor? Eğer biz uygun önlemleri alsak, ithalat için ödediğimiz 6 milyar doları bu topraklara akıtmayı becerebilsek, bu toprakları yeniden tümüyle yeşil hale getirebilir miyiz? Hiç kuşkusuz getirebiliriz. Bir olumsuzluk tablosu değildir bu, tam tersine durum saptama ve bunun üzerinden en başta kendimiz olmak üzere bir görev biçme tablosudur.

Tablo 13: Fasıllara Göre Tarımsal İthalat (Milyon Dolar)

İthalat (Milyon Dolar)	2007	2008	Artış(%)
Hububat	874	2.039	133,3
Hayvansal ve bitkisel yağlar	713	1.525	113,9
Gübrelere	879	1.401	59,3
Yağlı tohum ve meyveler	920	1.388	50,9

Kaynak: TÜİK

Tablo 14: Tarım İstihdamı

YIL	SAYI (BİN KİŞİ)	İSTİHDAM İÇİNDEKİ PAYI %
1990	8.691	46,9
1995	9.080	44,1
2000	7.769	36,0
2001	8.089	37,6
2002	7.458	34,9
2003	7.165	33,9
2004	7.400	34,0
2005	6.493	29,5
2006*	5.713	27,3
2007	5.601	26,4
2008**	6.122	27,6

Kaynak: TÜİK

*2006 ve sonrasına ilişkin veriler ADNKS kayıtlarına göre ** 2008 yılı Eylül ayına ait rakamdır.

Tarım istihdamındaki daralma da tablo olarak önümüzde. Kabaca 9 milyon dolayındaki tarım çalışanı, 6 milyona düşmüş durumda. Şimdi çeşitli çevreler bunu Türkiye'nin modernleşmesi olarak anlatıyor ve "Türkiye'deki mevcut tarımsal üretimi yüzde 5 civarındaki nüfusla yapabiliriz" diyorlar. Doğru mudur bu saptama? Evet doğrudur, yapabiliriz. Yüzde 5 civarındaki insanla teknolojinin ve mekanizasyonun desteğiyle bu üretimi yapabiliriz. Sorun şu: Tarım sektörüne, bu teknoloji, bilgi ve mekanizasyon transferini yapabiliyor muyuz? İkincisi buradan çıkarttığımız insanları emebilecek bir sanayi sektörü ve hizmetler sektörü kapasitesi yaratabiliyor muyuz? Tarımın sorunları yalnızca tarım politikaları ile çözülemez ki... Sizin sanayi sektörünüz istihdam çağırıyor, hizmetler sektörünüz istihdam çağırıyor, tarım sektöründen koparttığınız insanlar işsizlik ordusuna katılıyorsa, o halde buradaki istihdam daralmasını bir modernleşme olarak anlatabilmek kesinlikle mümkün değildir.

Kaldı ki arkadaşlar, biz ziraat mühendislerinin farkında olduğu bir şey var, köyler hızla boşalıyor. Türkiye'de artık yalnızca yaşlı insanlar köylerde oturur hale gelmiştir. Türkiye dengeli kalkınmanın, insanını ve üretim alanlarını yurt geneline yaymanın en ciddi sıkıntılarını yaşadığı bir dönemden geçiyor. Nüfus Marmara Bölgesi'ne, sanayileşme Marmara Bölgesi'ne daralıyor ve Türkiye'de köyler büyük kentlere akıyor. Bu Türkiye'nin planlı ve dengeli kalkınması açısından asla kabul edilebilecek bir durum değildir.

Tablo 15: Sabit Fiyatlarla GSYİH ve Tarım Sektörü - Gelişme Hızları (1998 temel fiyatlarına göre) Milyon YTL

YIL	GSYİH	GSYİH Gelişme Hızı %	Tarım, Avcılık ve Ormancılık	Tarım Gelişme Hızı %	Tarımın GSYİH İçindeki Payı %
2000	72.436	6,8	8.627	7,4	11,9
2001	68.309	-5,7	7.926	-8,1	11,6
2002	72.520	6,2	8.663	9,3	11,9
2003	76.338	5,3	8.476	-2,2	11,1
2004	83.486	9,4	8.702	2,7	10,4
2005	90.500	8,4	9.275	6,6	10,2
2006	96.738	6,9	9.393	1,3	9,7
2007	101.046	4,6	8.718	-7,3	8,6
2008*	77.547	3	6.779	0,7	8,7

*2008'in ilk 9 ayına ait verilerdir Kaynak: TÜİK

Tablo 15, Türkiye'nin 2000-2008 aralığında Gayri Safi Yurtiçi Hasıla değerlerini ortaya koyuyor. Arkadaşlar cari fiyatlarla ve dolar düzeyinden yaparsanız, Türkiye'deki tarımsal üretimin, Tarımsal Gayri Safi Milli Hasıla'nın 5 katı arttığını açıklayabilirsiniz. Ama iktisatçılar bilir ki, cari fiyatlarla bir gelişme anlatılamaz. Ondan ayıklamanız lazım. Ayıklamayı sabit fiyatlarla yaparsınız. Tablo 15 2000-2008 döneminde tarım sektörünün Gayri Safi Milli Hasıla üretiminin önemli bir artışa konu olmadığını, hatta ekolojik bozulmaların söz konusu olduğu dönemlerde hızla bir geriye gidişin söz konusu olduğunu göstermektedir.

Kaldı ki bir memlekette eğer 1 yıl içerisinde tarımdaki Gayri Safi Yurtiçi Hasıla hesaplaması 11 kere değiştiriliyorsa, o ülkenin tarım istatistiklerine duyulan güven de ciddi oranda zedelenmektedir.

Tablo 16: 2000-2009 Tarım Bütçesi ve GSYİH Oranı (Cari Fiyatlarla 1998 bazlı) Milyon YTL

	GSYİH	Tarım Bütçesi	Tarım Bütçesi/GSYİH
2000	166.658	359	0,22
2001	240.224	1.033	0,43
2002	350.476	1.868	0,53
2003	454.781	2.805	0,62
2004	559.033	3.084	0,55
2005	648.932	3.707	0,57
2006	758.391	4.784	0,63
2007	853.636	5.555	0,65
2008	994.315	5.780*	0,58
2009	1.111.438	4.950**	0,44

KAYNAK: T.C. MALİYE BAKANLIĞI, MUHASEBAT GENEL MÜDÜRLÜĞÜ, KAMU HESAPLARI BÜLTENİ / TÜİK * 2008 Kasım dönemi itibarıyla.** Program. Bütçenin ilk halinde 5.500 milyon YTL olarak belirlenen Tarım Bütçesi'nde yüzde 10 kesintiye gidilmiştir.

Yaklaşık 15-20 gün evvel Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde bağlanan 2009 bütçesine göre Türkiye'nin bu yıl tarıma aktaracağı toplam para 5 milyar liranın altında kalacak. 553 milyar lirayı IMF talep etti diye tarımdan kopartmayı, 1.8 milyar lirayı da yatırım bütçesinden kopartmayı uygun gördük.

Bugün 4.950 milyar liralık bir tarım bütçesi ile Türkiye 2009 yılını geçirmek zorunda. Bu parayla ne yapacağız? Bu parayla desteklemeler mi, yoksa yatırımlar mı organize edilecek? Ziraat mühendisleri tarım danışmanı olarak alanda mı çalışacak? Bilgi ve teknolojiyi mi artıracacağız? Bu parayla hiçbir şeyin yapılabilir olmadığını hepimiz biliyoruz. Bu parayla yapsak yapsak 1 yılı daha idare ederiz. Ama maalesef idare edecek durum da kalmamıştır.

Özelleştirmeler bir başka temel ölçüdür. Örneğin, 1.720 milyon dolara TEKEL'in sigara bölümünü özelleştirdik. TEKEL'in içki bölümünü 290 milyon dolara sattık, satın alanlar üzerinden 1 yıl geçmeden 810 milyon dolara Teksas Pasific Company firmasına sattılar. Hem ülkenin cebinden 500 milyon dolar para kaybı söz konusu oldu, hem de bugün TEKEL'in içki bölümünün sahibi Amerikalılar oldu. Satın aldıkları fabrikaların önemli bir bölümünü kapattılar. Örneğin Çanakkale'deki likör fabrikası kapalı. Üretici üzümünü satacak yer bulamıyor. Teksas Pasific Company'ye fabrikayı açık tutmak zorundasın diyebilir misiniz arkadaşlar? Adam artık mal sahibi, ister kapatırım, ister otel yaparım diyor. Üretici de orada bu üzümü nereye satacağım diye üzümüne bakıp duruyor ki...

TEKEL'in bütün sigara fabrikalarını 1 milyar 720 milyon dolara sattık. Arkadaşlar 2009 yılında bu ülkenin ödeyeceği iç ve dış borç faizi 57.5 milyar lira. Yani biz TEKEL'in sigara fabrikalarını, 2.5 haftalık faiz parasına satıyoruz. Kime satıyoruz? British Amerikan Tobacco firmasına. Yani artık sigaradan ve tütünden İngiliz ve Amerikalılar sorumlu.

Şimdi de Ulusal Program'da şeker fabrikalarını da, Çaykur'u da satacağız diye taahhütte bulunuyoruz. Özelleştirmeler tarım sektörüne sadece yıkım getirmiştir. Piyasa ile üreticinin karşı karşıya bulunduğu her noktada, üretici sürekli sömürülmüştür. Kamuyu aradan çıkartırsanız, bu Türkiye yararına bir gelişme olmaz. Hem ulusal sanayi açısından, hem üretim açısından yararına olmaz.

Bütün bu tablo Türkiye'de tarım alanında sıkışmayı ortaya koyuyor. Ama çok açıkça şunu söyleyeceğim. Bu konuşmanın hiçbir yerinde umutsuzluk dağıtmaya ilişkin en ufak bir nokta yoktur. Tam tersine bardağın tümünü dolu ve boş olan yanlarıyla birlikte görmek ve yapılması gerekenleri hep beraber kararlaştırmaya yönelik bir çağrı vardır. Yatırım için bütçe ayırmak zorundayız. Bütçeden yatırıma para aktarmadığımız sürece, tarım sektörüne mutlaka ciddi bir pay aktarmadığımız sürece bir şey değiştirmemiz mümkün değildir.

Ne yapacağız arkadaşlar? 9 milyon hektara su götüreceğiz. Daha 4.5 milyon hektar alana götürebilmişiz. 4-4.5 milyon hektar alan bizden su bekliyor. Yılda 400 bin hektar alanı sulamaya açabilirsek, 2019 yılında teknik ve ekonomik ölçütlere göre sulayabileceğimiz alanların sınırına erişeceğiz. Bugün ne kadar alan açabiliyoruz? 35-40 bin, 50 bin hektar alanı ancak açabiliyoruz. Bu yatırım hızıyla gidersek, Türkiye'nin sulanabilir alanlarının sınırına erişebilmesi için daha 100 yıla ihtiyacımız var...

Yalnızca sulama yatırımı yapmak da yetmez, kapalı ve basınçlı sulama sistemlerine mutlaka dönmemiz gerekiyor. Bu alanda TEDGEM ve Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası aracılığıyla yürütülen kredileri olumlu bir açılım olarak değerlendiriyoruz. Ancak bu alana aktarılan kaynak büyüklüğünün mutlaka artırılması gerekir. Ayrıca bilhassa damla ve yağmurlama sulama sistemlerinde ziraat mühendisi imzası mutlaka aranmalıdır.

Küçük bir saptama söyleyeyim. Niğde'den üretici arıyor bizi. Diyor ki, televizyon konuşmalarında sürekli bahsediyorsunuz, damla sulama yatırımı yap diyorsunuz, elma bahçeme yaptım damla sulama yatırımı, ağaçlarım kuramaya başladı, verimim düştü. Merak ettik, nasıl bir yatırım yapmış diye gönderdik İl Temsilcimizi. Arkadaşlar, 6 metrelik bir

sıra aralığı var, tam arasından yani 3 metreden lateral boruyu geçirmiş vatandaşı, 3 metreden su damlayacak da, elmanın kökleri bu suyu alacak, böylece bir verim artışı sağlayacağız. Kim yapmış bunu? Çantacı projesi diyoruz biz arkadaşlar. O gelir, senin eline bir kağıt parçası tutuşturur, cebine parayı koyar, bir daha onu göremezsin.

Peki biz ne yapıyoruz? Biz bilgisayarlı damla sulama tasarımı eğitimi veriyoruz. Bu eğitimi alan arkadaşlarımız, bilgisayar üzerinde her türlü hesaplamayı ve uygulamayı yapıyorlar. Peki biz şunu diyemiyor muyuz? Bu damla sulama projeleri mutlaka ziraat mühendisi imzası ile olacak. Lütfen apartmanınızdaki asansörün arızalanması durumunda onu kimlerin tamir ettiğine bir bakın. Makine mühendisi, elektrik mühendisi imzası olmadan bir asansörü tamir edemiyorsanız, neden Türkiye'deki tarım projeleri halen ziraat mühendisi imzası olmadan geçiyor.

Bakın bir önceki tarım yılında, Tarım ve Köyüşleri Bakanlığı Müsteşarımız Vedat MİRMAHMUTOĞULLARI bu kürsüden bize "Ben bu sorunu çözeceğim" diye söz vermişti.. 17 Eylül'de sayın Müsteşarı ziyarete gittik, orada arkadaşlarına döndü dedi ki, "Biz bu sorunu niye hala çözmedik? Geçen sene söz vermiştik arkadaşlarımıza." Ben şimdi sayın Müsteşar Yardımcımız da buradayken bir kez daha soruyorum: Bu sorun daha ne kadar devam edecek? Önüne gelenin proje çizmesi ve Türkiye'nin kaynaklarının heba olması sürecine daha ne kadar seyirci kalacağız?

Uygulama için mutlaka etkin kamu yönetimi gerekiyor arkadaşlar. Bilgi ve teknoloji alanla, tarlayla, ahırla buluşacak. Böylece verimimizi yükseltip, maliyetimizi düşürüp, doğaya saygılı bir üretim yapısını sağlayabiliriz. Söz verilen 10 bin ziraat mühendisi alımını kısa süre içerisinde Tarım ve Köyüşleri Bakanlığımızdan bekliyoruz. Bu durum, Maliye Bakanımız kadro vermedi diye açıklanabilir bir konu değildir. Maliye Bakanı nerelere kadro veriyorsa, Tarım Bakanlığı da bu kadroları almayı bilmelidir. Bu alanda, kamuoyu oluşturmak da dahil olmak üzere bize ne görev düşüyorsa, yapmaya hazır olduğumuzu söyleyelim.

TARGEL projesi çerçevesinde çalışan 4B'li ziraat mühendisi arkadaşlarımızın temel sorunları var. Bunların içerisindeki en temel sorun, çakılı kadro sorunu. Arkadaşımızın eşi bir başka ilde, kendisi bir başka ilde. Çünkü 4B buna izin vermiyor. Peki Sağlık Bakanlığı'nın, İçişleri Bakanlığı'nın, Diyanet İşleri Başkanlığı'nın 4B kadroları nasıl bu sorunları çözüyor? O halde biz de çözmeliyiz. Artık daha fazla dayanacak gücümüz kalmadı. Ziraat mühendisi arkadaşlarımız bu sorunların çözümünü bekliyorlar.

Toprak Koruma Kurulları üzerindeki siyasi ve ekonomik baskılara derhal son verilmelidir. Toprak Koruma Kurulları toprağı korumak için

çalıştırılıyor. Ama bakın ben size küçük örnekler vereyim. Ziraat Mühendisleri Odası'nın temsilcileri 81 ilde Toprak Koruma Kurulu'nda. TEMA'nın temsilcileri 81 ilde Toprak Koruma Kurulu'nda. Ama öyle bir şey oluyor ki, diyelim ki bir öneri geliyor. Toprak Koruma Kurulu'ndan reddediliyor. Ne oluyor biliyor musunuz? Bu öneri Toprak Koruma Kurulu üyeleri değiştirilerek bir kez daha geliyor. Olmaz mı diyorsunuz, açtığımız ve kazandığımız davalardan size söz edeyim. Veya ne oluyor? Tarım İl Müdürlüğü veya Bayındırlık Bakanlığı'nın bir İl Müdürlüğü kamu yararı kararı alıyor. Neye yönelik kamu yararı kararı alıyor? Tarım toprağının korunmasında mı kamu yararı vardır, yoksa müteşebbisin geçici karında mı kamu yararı vardır. Biz tarım toprağımız üzerinde sanayileşmeye ve kentleşmeye izin vermemeliyiz. Türkiye'nin aşağı yukarı yüzde 85'i zaten alternatif alanlarla kaplıdır, dolayısıyla bu alanlarda çok daha fazla duyarlılığa ihtiyaç vardır.

Tarımsal danışmanlık yalnızca kamuya yönelik olarak değil, özel sektöre yönelik olarak da hızla geliştirilmelidir. Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı'nın bu alanda çıkarttığı yönetmeliği doğru buluyoruz. Ziraat Mühendisleri Odası yargı ile kazandığı eğitim yetkisini Türkiye'nin 26 ilinde şubeleri aracılığıyla yerine getirmektedir. Ancak sertifikalandırdığımız bu arkadaşlarımızın alanda iş bulabilmesi için Avrupa Tarımsal Garanti ve Yön Verme Fonu'nun (FEOGA) nasıl tarım danışmanının ücretinin yarısını ödemesi söz konusu ise Türkiye'de de örneğin Doğrudan Gelir Desteği'ni, tarım danışmanı çalıştırana nitelikli bir şekilde ödemeliyiz ve tarım danışmanlarının hızla artmasını sağlamalıyız. Bu yalnızca bir istihdam meselesi değil, biraz evvel söylediğim gibi tarımdaki dönüşüm çabalarının en temel gereklerinden bir tanesidir.

Arkadaşlar tarımsal yapılar konusunda yetki kazandık. Bizim yönetmeliğimize yazdığımız konuyu işte Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği'nin Başkanı burada, mimar arkadaşlarımız TMMOB içerisinde engellemeye çalıştılar ama TMMOB yönetiminden bu geçti. Sonra arkadaşlarımız dava açtılar ve bu davayı Ziraat Mühendisleri Odası kazandı. Tarımsal yapılar konusunda uzman ziraat mühendislerinin yetkisi bir tereddüde yer bırakmayacak kadar açıktır.

Ama size bir ilginç gelişmeden söz edeyim. Hala bizim bakanlığımızın Koruma ve Kontrol Genel Müdürlüğü'nün yayınladığı Hayvancılık İşletmelerinin Kuruluş, Çalışma, Denetleme, Usul ve Esaslarına Dair Yönetmelikte ziraat mühendislerinin yetkisi zati işlerle sınırlandırılıyor. Zati ahır ne demek? Zati soğuk hava deposu diye bir şey var mı? Bunları algılamakta çok güçlük çekiyoruz. Yıllarca hukuk mücadelesi veriyoruz. Dış aleme karşı biz bunları kazanıyoruz. Koruma ve Kontrol Genel Müdürlüğü'ne, Strateji Geliştirme Genel Müdürlüğü'ne, Sayın Müsteşara

bu konuda yazılar yazıyoruz. Önümüzde Koruma ve Kontrol Genel Müdürlüğüne talimat veriliyor, değiştirin bu yönetmeliği diye. Ama yönetmelik değişmiyor. Bunları algılamakta gerçekten güçlük çekiyorum.

Bitki koruma hizmetleri alanına bir göz atarsak, Türkiye’de 6500 bayi var. Memlekette okur-yazarlar zirai mücadele ilacı satıyor. İlkokul mezunları, ortaokul mezunları, tekniker, teknisyen zirai mücadele ilacı satıyor ama biz diyoruz ki, “Ziraat mühendisi misin, gel bakayım, seni ben sınava alacağım, sınavı geçemezsen bayi olamazsın...” Peki bu sınava nasıl gireceğiz? Tekniker ve teknisyenle beraber gireceksin. Bereket, müdahale ettik de işte Müsteşar Yardımcımız da burada, teşekkür ederiz, tekniker ve teknisyeni son anda ayırabildik mühendisten.

Arkadaşlar bakın, bunu bütün kalbimle, bütün açıklığımla söylüyorum. Ziraat teknikeri ve teknisyeni arkadaşın başımızın üzerinde yeri vardır. Biz demokrat bir anlayışa sahibiz, insan ayırmayız ama doktorla sağlık teknisyenini aynı yetki için aynı sınava sokan bir anlayış mümkün müdür? Veya suni tohumlama yetkisini veteriner hekimle, veteriner sağlık teknisyenine eşit olarak verip de, onları bu yetki için aynı sınava tabi tutmak mümkün müdür? Görülmüş müdür böyle bir şey? Böyle bir şey görülmemişse bizim camiamızda nasıl yapılabilir? Bu memlekette öğretim üyesi olmak için yabancı dil sınavına giriyorsunuz, 65’in üzerinde alıyorsanız öğretim üyesi olabilirsiniz. Bayi olmak istiyorsanız 80 alacaksınız arkadaşlar. 80 almayan bayi olamaz. Ben huzurlarınızda bu sınavı düzenleyenlere söylüyorum; noter huzurunda bu sınava girsinler, önce kendilerinin 80 aldığını kanıtlasınlar, görelim.

Gıda işletmelerinde sorumlu yöneticilik, yaklaşık 5 bin arkadaşımızın istihdam edildiği bir alandır. Burada çok ciddi ücret ve sosyal güvenlik sorunları vardır. Hepsi uygun önlemlerle çözülebilecek konulardır. Bu konuda da etkin bir işbirliğine ihtiyacımız var. Daha da önemlisi Veteriner İşleri, Gıda ve Yem Yasa Taslağı adeta gıda hizmetlerini veteriner hekimlikten ibaret görmekte ve sorumlu yöneticilik meselesini de Avrupa Birliği’ne ihracat yapan işletmelere daraltmaktadır.

Süt sanayicileri buna karşı, et sanayicileri, yem sanayicileri, un sanayicileri buna karşı. Hepsiyle ortak toplantı yaptık. Gıda, Ziraat ve Kimya mühendisleri odaları da buna karşı ama bu taslağın son şeklini bu memlekette bilen kimse yok arkadaşlar? Taslağın acaba son şekli nasıl? Acaba ne zaman Meclis’e gelecek? Acaba hangi içerikte Meclis’e gelecek? Bunlar çok derin konulardır ve bunları gerçekten çok ciddiyetle ele almamız gerekiyor.

Son bir konu, biz 2009 yılının 1 Ocakından başlamak üzere ilk kez mesleğimizde bir asgari ücret tarifesi yürürlüğe koyduk. Artık, ziraat mühendisleri, su ürünleri mühendisleri, tütün teknolojisi mühendisleri ve balıkçılık teknolojisi mühendislerinin hangi alanda, ne kadar ücretle çalışabileceği bir kurala bağlanmış durumdadır. Ben bakanlığımızdan bu tarifeyi bir genelge ile il müdürlüklerine göndermesini ve böylece bu tarifenin uygulanabilir bir nitelik kazanmasını diliyorum.

Söylenebilecek çok şey var. Bizim bir geleneğimiz var, her Tarım Haftasında bu sektörel sorunları değerlendirmek, tarihe bir not düşmek istiyoruz. Yapılan ve yapılamayanların muhasebesini yapmak istiyoruz. Biraz uzunca bir konuşma oldu ama bu konuşmaları hep beraber yapmalıyız ki, gerçekten yarınlara daha emin adımlarla ilerleyebilelim.

Bir kez daha söylüyorum ki, bu konuşmanın hiçbir yerinde umutsuzluğa davet yoktur, tam tersine bu memleketin geniş toprakları, zengin ekolojik olanakları ve çok sayıda nitelikli teknik personeli, bütün bu tabloyu üreten ve hakça bölüşen bir yeni tabloya dönüştürmek için yeterli zemine sahiptir.

Hepimizin Tarım Bayramı kutlu olsun.

Saygılarımla

Mehmet SOĞANCI
Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Başkanı

Değerli konuklar bugün konumuz tarım ve mühendislik...

1846 yılında, Yeşilköy'de, Ayamama Çiftliği'nde başlayan tarımsal eğitim ve öğretim, bu yıl 163. yılını kutluyor. 1933'te Ankara'da açılan Ziraat Enstitüsü ile ziraat mühendisliği meslek disiplininin çağdaş tarım tekniklerini öğretme ve yayma konusunda gösterdiği aşama sayesinde tarım sektörümüz, bitkisel ve hayvansal üretim deseni ile, Türkiye'de sosyo-ekonomik yapının en kırılgan olduğu dönemlerde dahi toprağı işledi, bitkiyi ve hayvanı besledi büyüttü, ülkeyi doyurdu, insanlara iş ve aş sağladı, dışarıya katkı yaptı, sanayi sektörünü destekledi...

Ancak, hemen de belirtelim. Bu ülkenin en sancılı, en sorunlu alanlarından biri de "Tarım". Kapitalist küreselleşmenin küresel krizinden en çok etkilenecek alanlarından birinin tarım olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

Tarım, Türkiye için sosyal-ekonomik ve politik bakımdan son derecede önemli bir sektör. Ulusal gelire %9, istihdama %28 katkı koyan, kırsal alanın hemen tek ekonomik getiri kaynağı olan, doyuran-barındıran bir sektör tarım sektörü. Buna karşın, sektörün son yıllarda sürekli kan kaybettiği, iç ticaret hadlerinin korkunç bir şekilde tarım aleyhine geliştiği, sektörün genelinde üretim artışlarının nüfus artış hızının gerisinde kaldığı, bazı alt sektörlerde üretimde geriye gidişlerin yaşandığı, kırsal yoksulluğun dayanılmaz boyutlara ulaştığı biliniyor.

Kuşkusuz, doğal ve ekolojik kaynakları bakımından oldukça şanslı, biyoçeşitlilik açısından dünyanın en zengin ülkelerinden birisi olan Türkiye'nin hiç de hak etmediği bu yapı, kendiliğinden doğmadı. IMF ve Dünya Bankası aracılığıyla yürütülen sözde tarımda reform programıyla, tarımsal gayrisafi milli hasıla ile bitkisel ve hayvansal tüm ürün gruplarının yarattığı brüt katma değer geriledi, Anadolu'da önemli miktarda tarım alanı işlenmekten vazgeçildi, çiftçiler gelir kaybına uğradı.

Kamunun piyasadan çekilmesine yönelik olarak ortaya konulan gayretler ve pazarlama kanallarının rasyonel bir şekilde oluşturulamaması da bu acı tabloyu pekiştirdi. Tarladan 150 liraya çıkan bir ürünün, kentlerde tüketiciye bin liraya ulaşması, sürekli tekrarlanmasından bıkkınlık veren, ancak kimsenin de sahneden kaldıramadığı bir eski zaman piyesi olarak sahnelenmeye devam ediliyor.

Tarımın altyapı sorunlarının çözümüne ve ortalama maliyetleri indirgeyip verimliliği yükseltmeye yönelik uygulamalar son derecede sınırlıdır. Üretim girdileri her yıl % 35 - 40 oranında zamlanırken, ürün fiyatları hem devlet müdahale alımları hem de piyasa fiyatları bazında sürekli geriye gitmektedir.

Mısırdaki, buğdayda, pamukta, narenciyede ve daha birçok üründe yaşanan bu acı süreç, kamunun piyasadan çekilmesine yönelik olarak ortaya konulan gayretler ve pazarlama kanallarının rasyonel bir şekilde oluşturulamaması ile pekiştirilmektedir. Sonuç olarak üretim ve katma değer düşerken, ithalatta son 2 yıldır patlama yaşanmaktadır.

1998 yılından bu yana genetiği değiştirilmiş ürünler, yasal ve teknik altyapı yetersizlikleri nedeniyle, herhangi bir gümrük kontrolüne tabi tutulmadan iç piyasaya giriyor, işleme veya besin zinciri süreçleriyle tüketici sofrasına ulaşıyor. Türkiye’de tarımın içinde bulunduğu bağımlılık ilişkisi böylece pekiştirilirken ve halk sağlığı ile oynanırken, kimse tüketicinin tercihini sormuyor, üreticinin sorunlarıyla ilgilenmiyor.

Bu yapı içinde, ziraat mühendisinden üretici köylüye kadar, sektörde bulunan herkesin yaşam alanı giderek daralmaktadır. Kamu organizasyonunun yaşama müdahil olma gücü kesilmekte, mühendis ile köylünün bağı adeta koparılmakta, tarlanın bilgi ve teknoloji ile buluşturulmasına yönelik bir politika seçimi, ufukta gözükmemektedir...

Öte yandan Avrupa Birliği ve Dünya Ticaret Örgütü üzerinden gelen dışsal politika süreçleri de Türk tarımını zorlamaktadır. Bu doğrultuda Türkiye, doğru politikalar, uygun bütçe büyüklükleri ve etkin bir kamu yönetimi ile tarımını yeniden ele almalıdır. Tarla içi geliştirme, arazi toplulaştırma hizmetleri etkinlikle yürütülmeli, önümüzdeki dönemde uygun alanlarda su götürülmemiş bir karış toprak bırakmamalıdır. Ayrıca pazarlama altyapısının kurulması, örgütlenme açığının kapatılması, tarıma bilgi ve teknoloji transferinin yapılması, bitkisel ve hayvansal üretim materyalinin ülke içinden karşılanması gibi politika seçeneklerinin başarılabilmesi, uygun büyüklükteki kaynak aktarımı ile olanaklıdır. Ne yazık ki yıllardır bütçeden tarıma ayrılan kaynak son derece kısıtlı kalmaktadır.

Bilinmelidir ki; bu ülkenin tarım için kullanabileceği toprak potansiyeli kalmamıştır. Toprak varlığımızın ancak üçte biri tarıma uygundur ve bu alanın da ancak üçte biri verimli tarım arazisidir. Bilinmelidir ki; toprak yoksa sanayi yoktur, üretim yoktur, kalkınma yoktur, yaşam yoktur. Bilinmelidir ki; gelecek kuşakların sağlıklı yaşamı bu verimli tarım toprağına bağlıdır. Ve bilinmelidir ki; bir avuç toprak üretilemez bir

kaynaktır. Bu yüzden ki, toprağın korunması devletin anayasal görevidir.

Toprak toplumsal bir değerdir. TMMOB, bu kıt doğal kaynağın hazineye kaynak yaratma mantığı ile ticari meta olarak görülmesine karşı çıkmaktadır.

Türkiye'nin sanayiden kentleşmeye, ulaşımdan enerjiye kadar tarım dışındaki birçok sektör ve hizmet alanının gelişmesi için, uygun yerlerde arazi kullanımına da hiç kuşkusuz ihtiyacı vardır. Gerekli alt yapıların gerçekleştirilmesi durumunda, bu türden kalkınma süreçlerinin gelişmesi ve konumlanması için, bu ülkenin verimli tarım alanları dışında yeterli arazisi olduğunu bilmek gerekmektedir. O nedenle; kalkınma amacı açısından zorunlu olan yatırımların, alternatif birçok arazi varken verimli tarım alanları talan edilerek gerçekleştirilmesi girişimlerinin, toplumun geleceğine ipotek koymak anlamına geleceğinin kavranması da zorunludur.

TMMOB, toplumun geleceğinin en önemli güvencesi olan ülke toprak kaynaklarının amaç dışı kullanımlarla talan edilmesi girişimlerine, her koşulda inançla bilinçle karşı durmaktadır.

Değerli katılımcılar,

TMMOB ve şüphesiz ZMO olarak bizler, insanımız için, ülkemiz için doğru bildiğimiz sözleri, bilimin ve tekniğin ışığında biriktirdiklerimizi herkesle paylaşmaya devam edeceğiz. Bu etkinliğimizin de bu anlayışımıza uygun düzenlendiğini biliyorum. Sizlere katılımınızdan dolayı, panelist arkadaşlarımıza verdikleri güçten dolayı teşekkür ediyorum. Oda çalışanı arkadaşlarımın emeklerine de teşekkür ediyorum, saygılar sunuyorum."

Prof. Dr. Ahmet ÇOLAK
Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dekanı

Sayın Müsteşar Yardımcısı, Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Genel Başkanı, Ziraat Mühendisleri Odamızın değerli Genel Başkanı, saygıdeğer konuklar; seçkin topluğunuzu, şahsım ve fakültem adına en derin saygılarımla selamlıyorum...

Değerli Oda Başkanımız tarihçeye kısaca değindi ama ben onun yine bir sözünden yola çıkarak konuşmamı sürdürmek istiyorum. “Hep bardağın yarısı dolu diye bakacağız...” Aslında biraz geçmişe dönük hatırlatma yaparsak, umudumuz daha da filizlenecek gibi geliyor bana. Çünkü hep sorunlardan bahsedildi, bu da çok doğaldır, daha da fazla konuşmalıyız, paylaşmalıyız aslında bunları. Biraz tarım öğreniminden söz etmek ve oradan tarım vizyonuna geçiş yapmak istiyorum. Ayrıca üniversitelerin şu anki statüsünden, düşüncelerinden ve oluşumlarından söz edeceğim.

Öncelikle değerli Oda yöneticilerimizi ve emeği geçen herkesi bu anlamlı gündeki katkıları için kutluyorum. Bizler fakülte olarak 9 Ocak'ta kutladık. Tüm fakülteler 9 Ocak ya da 12 Ocak'ta bu meslek bayramımızı güzel etkinliklerle anıyorlar. Oda'mız için ta başlangıcında yapıldığı gibi, bunu daha uzun bir süreye yaymış, çok güzel etkinliklerle andı. Bugün öğleden sonra da iki değerli, birbirinden güzel panel var. Emeği geçen herkese tekrar teşekkür ediyorum.

Bilindiği gibi tarımın örgün eğitime konu olmaya başlaması oldukça eskidir. Aslında Avrupa'da 17. yüzyılda başlamış bu çalışmalar ama bizde 19. yüzyıla denk geliyor ve 1846'da Ayamama'da başladı bu serüven. Daha sonra tarımsal öğrenimin ülkemiz için öncü alanların başında yer alması kavramından hareketle mesleğimiz açısından oldukça önemli bir tarihi dönüm noktası olan bu okulun açılmasıyla beraber yeni bir süreç başlatılmıştır. Ve 10 Ocak tarihi meslek için bir bayram haline gelmiştir.

Cumhuriyetimizin kurucuları, çağdaş bir ulus devlet yaratmada, bilim ve kültürü temel almışlardır. Bu çerçevede daha ilk yıllarda başkent Ankara'da eğitim alanında önemli gelişmeler yaşanmıştır. Çünkü 1846 yılında başlayan tarım öğrenimi o dönemde ülkemizin gereklerini tam olarak karşılamıyordu ve cumhuriyetimizin kurucularını elbette tam olarak tatmin etmiyordu, mutlaka üzerinde durulması gerekiyordu ve çok ciddi çalışmalar yapıldı. O kadar büyük heyecanlarla çalışıldı ki, bu çalışmaların sonucunda genç cumhuriyetin çok kısıtlı kaynaklarla kurduğu öncü kurumlardan bir tanesi ortaya çıktı: Yüksek Ziraat

Enstitüsü. Sayın Oda başkanımızın da belirttiği gibi Cumhuriyetimizin 10. yılının hemen ardından çok büyük bir coşkuyla bir bayram olarak bu açılış yapılmıştır. Ben Yüksek Ziraat Enstitüsü'nün ülkemiz tarım hayatına kattığı bir iki noktayı özellikle vurgulamak istiyorum.

Bildiğiniz gibi fakültemizde tarım öğretiminin tarihçesi ile ilgili çok güzel çalışmalar yapılıyor ve bununla ilgili hocalarımız gerçekten çok güzel eserler ortaya çıkardılar. Bir tanesi Cemalettin Yaşar Çiftçi hocamızdır, kendisine buradan şükranlarımı sunuyorum. Yine Panel Başkanı olarak katılacak, Çukurova Ziraat Fakültesi'nin ya da o zamanki adıyla Ankara Üniversitesi Adana Ziraat Fakültesi'nin kurucu öğretim üyelerinden Akif Kansu hocam -kendisi de bu serüveni bir kitap haline getirmiştir- ve daha birçok hocamı da buradan şükranla anıyorum, tarım biliminin tarihine sahip çıktıkları ve koruma altına aldıkları için...

Yüksek Ziraat Enstitüsü ülkemizdeki bilimsel araştırma ve öğretim alanında yeni bir çığır açmıştır ve çağdaş anlamda yenilikler getirmiştir. 3 tanesine vurgu yapmak istiyorum; bunlardan bir tanesi batı anlamında bilimsel araştırma yapmayı ve araştırmacı özgürlüğünü üniversite yaşamının ayrılmaz bir parçası gören geleneği Türkiye'ye taşımış, Türk bilimine yerleştirmiştir. Bu tarımsal öğretim ile olmuştur.

İkincisi, akademik yükseltme ilkeleri ve ritüelleri ülkemizde ilk kez Yüksek Ziraat Enstitüsü ile uygulanmıştır. Doktora olmadan öğretim görevi verilmemiştir. Bir öğretim elemanı önce doktora yapmıştır, daha sonra öğretim görevini üstlenmiştir ve bir önemli nokta daha; ülkemizde akademik özerkliğin ilk özgün örneği yine Yüksek Ziraat Enstitüsü'nde yaşanmış, çalışanların tümü yönetimde temsil edilmiş, rektör ve dekanlar seçimle gelmiştir. Bunlar Türkiye'nin universal yaşamı için son derece önemli vurgulardır, önemli noktaldır. Bu heyecanlı başlangıcı, hani biraz da moralimiz yüksek olsun, bardağın yarısını dolu görelim dedik ya, özellikle vurgulamak istedim. Yani tarımın tüm paydaşları olarak hepimiz, son derece güçlü, köklü bir gelenekten geliyoruz...

Sonuçta 1946 yılında Ankara Üniversitesi'nin kurulmasının ardından, 1948 yılında Ziraat Fakültesi Ankara Üniversitesi'ndeki seçkin yerini almıştır. İzleyen yıllarda, ülkemizin her yerinde ziraat fakülteleri kurulmuş, bu ana fakülte diğer fakültelerin kuruluşunda ve Türkiye'deki tarım biliminin gelişmesinde önemli bir öncü görevi üstlenmiştir.

Değerli konuklar, fakültelerimiz şu sıralar tarım öğreniminde bir yeniden yapılanma sürecini yaşamaktadırlar. Sayın Oda Başkanımız Türkiye'deki tarımın çok genel bir portresini özlü ve anlamlı biçimde ortaya koydu. Ben daha çok mühendis yönünden konuyu ele almak ve işlemek

istiyorum. Sonuçta, tarımın yöneticileri ve tarımsal süreçleri yönetenler uygulamada ağırlıklı olarak mühendisler olacaktır ve mühendisler de fakültelerde yetiştirileceklerdir. Tabi ki ara kadroları asla ihmal etmemeliyiz. Tekniker ve teknisyen kardeşlerimizin de bu süreçte çok önemli değerleri vardır, bunu ben de bir kez daha vurgulamak istiyorum ama bu görev de ağırlıklı olarak üniversitelere düşmektedir.

Bizler yaşadığımız bu süreçte çok değerli, mesleğine hakim, alanına hakim, vizyonu oldukça geniş, dünya tarımının nabzını tutan, bilime ve uygulamaya hakim mühendisler yetiştirmek durumundayız. Bu süreçte yöneldiğimiz hedef yalnızca yeni bölümler, yeni lisans programları yaratmak değildir. Bütün fakülteler bunu gerekli hassasiyetle ve uzunca bir süredir tartışmaktalar ve son noktaya doğru gelinmekte.

Ne yazık ki 1999'dan içinde bulunduğumuz 2009 yılına kadar 10 yıllık süreçte biz 3 ayrı yeniden yapılanma yaşadık. Bu doğal olarak dünyadaki gelişmelerden de etkilenmiştir ama çok da içimize sinen yapılanmalar oluşturamadık. Demek ki paydaşlarla yeteri kadar paylaşamadık. Şimdi bu arayışlar yeniden canlandı. Bu konuda YÖK'ün tavrı şu olmuştur: Belli çerçeveler çizmişlerdir, bu çerçevenin akılda kalıcı iki önemli noktasını paylaşmak istiyorum. Bir tanesi üniversitelerin ortaya koyduğu programların dünyada örnekleri olması ve uygulamaya aktarılabilir olması. İkincisi de Ziraat Mühendisleri Tüzüğüne uygun olmasıdır. Bu iki nokta gerçekten bütün fakültelerde, bütün öğretim üyelerince, bütün bilim adamlarınca etkili bir şekilde tartışılmış ve sonuçta belirli program önerileri yapılmıştır.

Tabi bu program önerilerinde görülüyor ki, bölüm bazında eğitim – öğretim yeniden ön plana çıkmakta, çünkü bu arada yapılan çok sayıda toplantı ve tartışmalarda bir parça uzmanlaşmanın gerekliliği üzerinde çok fazla durulmuştur.

Dünyada yeni dallar vardır, tarımın uygulamalarıyla ilgili, ki bunlardan bir kısmını çok gururla söyleyebilirim ki, Türkiye'deki bilim hayatına ziraat fakülteleri sokmuştur. Örneğin su ürünleri alanları, daha öncesinde peyzaj mimarlığı alanı ziraat fakülteleri ile girmiştir. Ana fakülte ile başlamıştır bu süreç. Bunun dışında 1-2 bilim dalından söz etmek istiyorum: Ergonomi bilimi, istatistik bilimi, genetik bilimi, meteoroloji, bunlar ziraat fakülteleri ile girmiştir. Bu konuda moralimizi oldukça yüksek tutalım. Bizler çok köklü bir bilim geleneğinden geliyoruz ve birtakım sorunlar varsa, bunun üstesinden de tüm paydaşlarımızla birlikte çok rahat geleceğiz.

Yeniden yapılanma süreci içerisinde işlememiz gereken en önemli materyal gençlerimiz. Ziraat mühendisi adayları... Bu öğrencilerimizi bizim çok iyi biçimlendirmemiz ve dünya standartlarında bir mühendis formasyonu ile ortaya çıkarmamız gerekiyor. Bu bizim önemli sorumluluklarımızın başındadır. Eğitim öğretim üniversitelerin birinci öncelikli, araştırmayla beraber sorumluluk alanıdır. Dolayısıyla ivedi olarak öğrenci odaklı, öğrenciye değer ve sorumluluk veren yeni bir öğrenim anlayışını ve öğrenme iklimini, fakültelerimizde egemen kılmak durumundayız.

Bizler öğrenci kongreleri ile fakültelerimizde öğrencimizin mesleğe sahip çıkmalarını olabildiği kadar özendirmeye çalışıyoruz ve bu gençlerimiz meslekleriyle ilgili bilimsel araştırmalara daha 1. sınıftan itibaren ilgi duyuyorlar ve bunları büyük bir başarıyla sunmaya başlıyorlar.

Geçtiğimiz aylarda Ziraat Mühendisleri Odamızın yine burada çok güzel bir çalışması oldu. Öğrenci Kurultayı yapıldı. Bu kurultayı ben de izleme şansı buldum. O kadar pırıl pırıl ve güzel bildiriler sunuldu ki, çocuklarımız gidip sorunları yerinde görmüş, incelemiş ve hocalarıyla beraber bir görüş oluşturarak, burada aktarmaya çalışmıştır. Bu tarz çalışmaları çok destekliyoruz.

Bunun dışında mesleki uygulamalarımızı, diploma tezlerimizi, stajlarımızı çok daha farklı bir anlayışla, masaya yatırdık, bu süreçler devam etmektedir. Bu mesajı ben buradan tüm katılımcılara vermek istiyorum. Ziraat fakülteleri mühendis altyapısı, mühendis formasyonu konusunda son derece hassasiyet göstermektedir. Kalitenin yalnızca müfredatta yeniden yapılanmada olmadığını farkındayız, ayrıntılarda gizlidir kaliteyi yakalamak ve bu kaliteyi biz en iyi biçimde yakalayacağız, bundan lütfen emin olunuz.

Akreditasyon diğer önemli bir konudur üniversitelerde. Dünya çapında tüm tarım öğrenimi yaptıran üniversiteler arasında belirli bir standardı ve birlikteliği mutlaka yakalamak durumundayız ve bu konuda da çalışmalarımız sürmektedir.

Tabi bir mühendis yetiştiren kurum olarak çok genel, sayısal olarak burada sayın konuşmacılar ifade ettiler, birazdan belki sayın Müsteşar Yardımcısı da farklı bir boyutuyla değinecek, ama ortada olan bir gerçek var ki, dünya genelinde tarımın durumu incelendiğinde, halen çok sayıda doyuramadığımız insanın varlığını görüyoruz. Bizler, Türkiye’de yaşayan insanlar, tarımın paydaşları olarak, dünyadaki açlık sorununa duyarsız kalamayız. Elbette bu konuda da hassasiyetimiz var. Çünkü

açlık sorunu, gelecekte insanlığı tehdit edecek bir boyutta gelişim gösteriyor ve biz bunu görüyoruz.

Besin maddesine erişme sorunu olmayanlar içinse tarım, insan sağlığı ve yaşam kalitesini etkilemesi açısından önem taşımakta. Bu bağlamda iyi tarım uygulamaları, gıda güvenliği ve izlenebilirliği gibi konular, bunun da ötesinde tarımın besin maddesi üretme dışındaki işlevleri de giderek öne çıkmaktadır. Geleneksel gıda ve tekstil sanayisi hammaddesi olmasının yanı sıra, tarım ilaç sanayide ve temiz enerji üretiminde de giderek değer kazanmaktadır. Bunlar çok dikkatle irdelenmesi gereken konulardır.

Sentetik malzemeye karşı biyolojik malzemenin değeri, her geçen gün artmakta ve kullanım alanı genişlemektedir. Tarımın değerini yükselten ana etmen ise onun doğal kaynakların korunması ve akılcı kullanımı ile doğrudan ilgili olmasıdır. İklim değişikliği, kuraklık ve çölleşme gibi yaşadığımız olgularla doğal kaynakların tehdit altında olduğunu görüyor ve yaşıyoruz. Dünyada toprağın ve suyun en büyük kısmı tarım için kullanılmakta, bu hepimizin malumu. Türkiye’de su tüketiminin yüzde 74-75’i tarımda. Dolayısıyla küresel sorunların, tarım ve çevreye olan etkisinden payımıza düşeni biz almaya başladık bile. Bu çerçevede tarımın uluslararası gündeme çok büyük ağırlıkla oturduğunu ve ağırlıkla oturmanın ötesinde artık son derece stratejik bir öneme sahip olmaya başladığını da çok açıklıkla görüyoruz, ki sayın Başkan da bunu sayılarla vurguladılar.

Araştırma bulgularının nihai kullanıcısı durumunda olan çiftçilerin de örgütleri aracılığıyla uygulamalı araştırmalara katılımları mutlaka özendirilmeli. Biz bu vizyonu mutlaka taşımamızdır. Araştırma bulguları uygulanır hale getirildikten sonra çiftçimize mutlaka tanıtılmalıdır. Dünyada 25-30 yıl önce uygulamaya girmiş olan teknolojilerin ülkemizde henüz yeni projelendiğini görmek bizleri gerçekten üzmektedir.

Bu bağlamda güçlü bir tarımsal sanayi sektörü yaratmak ve bu sektörü özel donanımlı ziraat mühendisleri ile desteklemek durumundayız. Bu bizim amacımız olmalıdır. Bu konuda ODA’mızın çalışmalarına teşekkür ediyoruz, şükranla karşılıyoruz ama çok da yeterli bulmuyoruz. Bunun içerisinde üniversiteler çok daha etkin yer almalı, Tarım ve Köy İşleri Bakanlığımız çok daha etkin yer almalı, tüm paydaşlar bir araya gelip, bununla ilgili çok etkili bir işbirliği, güç birliği yaratmalıyız.

Türkiye’nin yüksek üretim potansiyelini hayata aktaramamasının sıkıntılarını yaşıyoruz. Bu sıkıntıları aşmak için elbette herkes payına

düşeni eksiksiz olarak yerine getirecektir. Ama biz hiçbir zaman Türkiye'yi salt bir üretim üssü gibi görmeyi yeterli bulmuyoruz. Üretim elbette hedeftir, mutlaka yapılacaktır ama salt üretime endeksli bir tarım anlayışını çok fazla benimsemiyoruz. Esas hedefimiz Türkiye'yi tarımda teknoloji üreten, buluş yapabilen, yenilik yapabilen bir lider ülke konumuna taşımak olmalıdır. Bunun ise bilim dışında bir yolu olduğunu düşünmüyorum.

Bu anlamda tarımdaki kamu araştırma kapasitesinin güçlendirilmesi gerektiğini özellikle vurgulamak istiyorum. Bu bağlamda agropark projemizi başta Tarım ve Köyişleri Bakanlığımız olmak üzere, meslek odamız olmak üzere, tüm mühendis kardeşlerimiz olmak üzere tüm paydaşlarımız ile birlikte hayata geçirmek isteğimizi özellikle vurgulamak istiyorum.

Ülkemizde kamu araştırmaları içerisinde üniversitelerin büyük bir ağırlığı bulunmaktadır. Üniversiteler tarımsal araştırmada donanım olarak en zengin insan kaynağına sahip olmanın yanında, lisans ve lisansüstü mezunları yoluyla ülkesel araştırma sistemini de sürekli beslemektedir. Bu nedenle üniversiteler araştırma sistemimizde anahtar konumundadır. Bu gelişmeler karşısında ülkemiz tarımının tüm paydaşlarının, az önce vurguladığımız bilim gerçeği doğrultusunda, o gerçekle de birleşerek hızla paylaşım, işbirliğine ve güç birliğine gitme zorunluluğu vardır. Bu strateji son derece önemlidir ve tüm üniversiteler, bakanlığımız, ilgili bakanlıklar ve meslek odamız tarafından derhal uygulanmalıdır.

Gerçekten inanır ve istersek, bu işbirliğini başarabileceğimizden hiç kuşku duymuyorum. Böyle güçlü bir işbirliği ve güç birliği bizlerden büyük beklentilerle bu olağanüstü kurumları kurmuş olan başta büyük önderimiz Mustafa Kemal Atatürk olmak üzere tarımın değerli öncülerine karşı bir borç, toplumumuza karşı ise önemli bir moraldir. Biz bu topluma bu morali mutlaka aşılacak, vermek durumundayız. Bunun için, ulusal bir seferberlik anlayışı içerisinde, sektörle etkileşimi de gözetererek, tarıma ciddi kaynak aktarmak, yapısal sorunları kararlılıkla çözmek, bilgi açığını hızla kapatmak, çiftçiyi bilgi ve teknoloji ile buluşturmak ve kaliteyi özendirerek politikaları üreterek, hayata geçirmek zorundayız.

Değerli konuklar, daha önce de vurgulandı, doğal kaynaklarımızı artık çok daha iyi korumalı ve değerlendirmeliyiz. Atık yönetiminden, doğal kaynakların yönetimine kadar her alanda ziraat mühendisleri dalına, alanına hakim olmalıdır. Artık tarım tek başına tarım olmaktan çıkmıştır, çevreyle çok yakın etkileşim ve iletişim içindedir. Çevre bizim içimizdedir, çevresiz tarım olmaz, tarımsız çevre olmaz. Bu bilinçle doğal

kaynaklarımızı çok iyi yönetmeliyiz. İşte bu vizyona sahip mühendisler yetiştirebilmek amacıyla da yeni dallar ortaya koymamız gerekiyor. Tarımı, ziraat mühendisliğini elbette yücelteceğiz, layık olduğu yere getirmek için elimizden ne geliyorsa yapacağız ama bu mühendislerimizi dünyada gelişen yeni teknik, bilimsel uygulama ve teknolojilerle donatarak, tarımsal hayata uyumlandıracağız.

Değerli konuklar, bugün Türkiye'deki Tarım Öğreniminin 163. Yıldönümü ve biz bunu güzel bir bayramla kutluyoruz. Elbette sorunlarımızla ve geleceğe olan umutlarımızla anıyoruz. Tarım öğrenimi gören insanlar, meslektaşlarımız, geçmişten bugüne ülkenin her köşesine bilgileriyle ışık taşıdılar. Az önce Başkan ifade etti, 90 bin mezun, bunun 20 binden fazlası Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi mezunu. Bunun onurunu ve mutluluğunu taşıyoruz. Tüm meslektaşlarımızla birlikte ülkemizin her köşesine bu ışığı taşıyan değerli meslektaşlarımızı, emekleriyle Anadolu insanının emeklerini daha verimli kılmaya çalışan bu değerli meslektaşlarımızı saygıyla anıyorum. Hayatta olanları saygıyla ve şükranla, kaybettiklerimizi de rahmetle anıyorum ve şahsım ve fakültem adına siz değerli katılımcılara tekrar en derin saygılarımı sunuyorum. Bayramınız kutlu olsun.

Dr. Ferhat ŞELLİ
Tarım ve Köyişleri Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı

Ziraat Fakültemizin değerli Dekanı, TMMOB'un değerli Başkanı, Ziraat Mühendisleri Odamızın değerli Genel Başkanı ve tarımın gönül dostları; hepinizi öncelikle şahsım ve Bakanlığım adına sevgi ve saygıyla selamlıyorum.

Her zaman onur ve mutlulukla taşıdığım ziraat mühendisliği mesleğinin böyle bir gününde sizlerle beraber olmaktan ayrı bir heyecan duyuyorum. Bu toplantıya gelirken, benim konuşmak istediğim format çok farklıydı. Fakat özellikle Ziraat Mühendisleri Odamızın değerli Genel Başkanı tarihe bir not düşmek açısından bazı konuları gündeme getirdi. Ben de bu yüzden, tarihe yine not düşmek açısından bugün Türk tarım sektöründeki başarı hikayesinden, burada olan ve olmayan değerli meslektaşlarımın altına imza attığı bu başarı hikayelerinden sizlere bahsetmek istiyorum.

Değerli katılımcılar, Türkiye'de buna benzer yapılan bütün toplantılarda, sempozyumlarda, kongrelerde, bütün doktora tezlerinde, master tezlerinde, Türkiye'de tarımın temel yapısal sorunları diye öyle yıllarca bahsedilen konular vardır. Ben izninizle tarımın temel yapısal sorunlarıyla ilgili son yıllarda neler yapıldı, bundan sonra neler yapılacak, sizlerle bunları kısaca paylaşmak istiyorum.

Buna benzer toplantılarda, tarımın günü birlik politikalarla yönetildiği ifade edilir. Biz Tarım ve Köyişleri Bakanlığı olarak gündelik bakış yerine stratejik yaklaşımı, planlamayı esas aldık. Bakın son 5 yılda Türkiye'de tarım sektörünün önünü açma adına 12 temel kanun çıkarıldı. Değerli dostlar, Türkiye'de tarımın bir kanunu yoktu, Tarım Kanunu çıkarıldı. Gıda Kanunu, Organik Tarım Kanunu çıkarıldı. Cumhuriyet tarihinde bir devrim niteliğinde olan Tarım Sigortaları Kanunu çıkarıldı. Yine üretici birliklerinden, bitki ıslahçı haklarına kadar 12 temel kanun çıkarıldı.

Biraz önce sayın Başkanımız ifade ettiler, Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu 2005 yılında çıkarıldı. 81 ilimizde kurul üyelerinden birini özellikle ziraat mühendisleri meslektaşlarımız temsil etmektedir. Değerli katılımcılar, bu kanunla beraber Türkiye'de 260 bin hektar arazinin tarım dışına çıkartılmasına izin verilmedi. Bu rakam da bu kanunun, bu kurulların işlevini anlatma bakımından önemli bir göstergedir.

Önümüzdeki dönemde Yüce Meclisimizde tarım sektörüne yönelik 10 yeni kanun ortaya koyacağız.

Yine buna benzer toplantılarda Türkiye’de tarımın temel sorunlarından biri olarak, tarım arazilerinin çok parçalı olması, dağınık olması ve işletmelerin küçük olmasından söz edilirdi. Biz Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu ile bölünemez parsel büyüklüğünü 10 dekardan 20 dekara çıkardık. Fakat bununla da yetinmeyip, önümüzdeki dönemde miras kanununda yapacağımız değişikliklerle bu sorunu temelden çözmeyi düşünüyoruz. Yine arazi toplulaştırma çalışmalarına, özellikle bu parçalı arazilerin birleştirilmesi açısından, özel bir önem verdik. Bakın 1961-2002 yılları arasında Türkiye’de toplam 450 bin hektar toplulaştırılmışken, son 5 yılda 562 bin hektar ve bugün toplam 1 milyon 12 bin hektar tarım arazisi toplulaştırıldı. Önümüzdeki dönem de KÖYDES ve BELDES benzeri usul ile hizmet alımı yapılarak, yılda 1 milyon hektar tarım arazisini toplulaştırmayı hedeflediğimizi sizlere ifade etmek istiyorum.

Yine buna benzer toplantılarda, tarımsal destekleme konusunda bir politika olmadığı ve kaynak yetersizliğinden söz edilir... Bundan 5 yıl önceki toplam tarımsal destek 1.8 milyar YTL idi. Bizim 2008 yılında verdiğimiz toplam tarımsal destek, kuraklıkla beraber 5,9 milyar YTL’ye çıktı, yani yaklaşık 3 kattan fazla artırdık.

Bundan 5 yıl önce toplam tarımsal desteklerin içinde hayvancılık desteklerinin oranı yüzde 4 idi, bugün toplam desteklerin içinde hayvancılık desteklemelerine ayırdığımız pay yüzde 24’e çıkmıştır. 2001 yılında başlatılan, özellikle verimi, kaliteyi esas almayan Doğrudan Gelir Desteği farklı toplantılarda hep eleştiri konusuydu... 2008 yılında Doğrudan Gelir Desteğini kaldırdık, bunun yerine üretime, verimliliğe, biraz önce sayın Başkanın ifade ettiği, öncelikle arz açığı olan ürünlere bu destekleri yönlendirdik.

Bakın, Türk tarım tarihinde son 5 yılda ilk kez verilen destekleri, bir hatırlatma açısından ifade etmek istiyorum, ilk kez mazot desteği verildi, ilk kez gübre desteği verildi. İlk kez hububat desteği getirildi, ilk kez mısır ve bakliyata destek getirildi; kırsal kalkınma, basınçlı sulama sistemi, sertifikalı tohum ve fidan, tarım sigortası, toprak analizi, organik tarım, iyi tarım, AR-GE ve çay pirimi gibi birçok ilkler son yıllarda destekleme kapsamına alındı.

Peki önümüzdeki dönemde ne yapacağız? Önümüzdeki dönemde gerçekten ülkemiz adına önemli bir proje olan Havza Bazlı Desteklemeye geçeceğiz. Türkiye 24 su havzasından oluşmakta.

Türkiye'nin iklim, toprak ve topografyasına göre Türkiye'yi havzalara ayırdık ve önümüzdeki dönem de artık her havzanın iklim potansiyeline, su kaynaklarına, işgücüne, pazarlama durumuna göre ve o bölgenin kendi potansiyelini harekete geçirmek adına havza bazlı desteklemeye geçeceğiz. Örneğin, GAP Bölgesi'nde verimliliği en iyi olan, üretimi maksimize edecek ürünler neyse, onları destekleyeceğiz, belki Doğu Anadolu'da hayvancılık, Trakya'da yağ bitkileri, Akdeniz'de meyve diye her bölgenin kendi potansiyeline göre havza bazlı desteklemeye geçeceğiz.

Yine önümüzdeki dönemde tarımsal destekleri üretim sezonundan önce açıklamaya yönelik çalışmalarımız da devam etmektedir.

Türkiye'nin tarımda temel yapısal sorunlarından biri tarımsal üretimde verimlilik ve kalite problemiydi, bu sorunu gidermek adına da sertifikalı fidan ve tohum kullanımına destek getirdik. Yerli hibrit, sebze tohumluğu ile ilgili kamu özel sektörle işbirliği projesini gerçekleştirdik. Organik tarım desteklemeleri, iyi tarım uygulamaları, sünede yerden mücadelede, suni tohumlama ve mera ıslah çalışmalarında bu sorunun giderilmesine yönelik çalışmalar yaptık. Önümüzdeki dönemde özellikle bilinçli gübre kullanımı için, gübre desteğinde toprak analizi şartı getireceğiz.

Değerli katılımcılar, yine Türkiye'nin tarımda önemli yapısal sorunlarından biri tarımda finansman yetersizliği idi. Bu sorunun çözümüne yönelik olarak tarımsal kredi faiz oranları düşürüldü. Bakınız bundan 5 yıl önce Türkiye'de tarımda kredi faiz oranı yüzde 59 idi. Bugün bu oran yüzde 17.5'a indirildi. Bununla da yetinmedik, sübvansiyonlu kredi ile bu faiz aralığını 0 ile 13 aralığına çektik.

Yine fikir vermesi açısından söylüyorum, bundan 5 yıl önce Türkiye'de Ziraat Bankası tarafından kredi kullanılan çiftçi sayısı 550 bin idi ve toplam kredi miktarı 529 milyon YTL idi. Bugün 1 milyon çiftçiye sadece kamunun kullandığı tarımsal kredi miktarı 7 milyar YTL'yi aştı. Burada şöyle bir gösterge var. Bundan 5 yıl önce bu kredilerin geri dönüş oranları yüzde 60-70'ler düzeyindeydi. Bugün geri dönüş oranı yüzde 97'ler düzeyinde. Bu fotoğraf da çiftçimizin aldığı krediyi geri ödeme kabiliyetini göstermektedir.

Sayın Başkan kamunun yanında özel bankaların da miktarından bahsetti, yaklaşık 4 milyar YTL'den, biz önümüzdeki dönemde özellikle kamu bankaları yanında, rekabeti ortaya koymak adına bazı hizmetleri de kendileriyle paylaşma adına özel bankaların da bu sektöre girmesini arzuluyoruz.

Değerli katılımcılar, yine Türkiye’de tarımın temel yapısal sorunlarından biri pazarlama sorunuydu. Biz özellikle bu pazarlama sorununu çözme adına, sayın Başkanımız da bunun önemli bir hizmet olduğunu ifade ettiler, kırsal kalkınma yatırımlarını destekleme kapsamına aldık ve kırsal kalkınma yatırımları projesi başlattık. Neydi bu proje? Çiftçimizin alınteri göz nuru olan emeğinin katma değerini artırmak için, işleme, paketlenme, ambalajlama gibi tarıma dayalı sanayilerde yapacağı yatırımın yüzde 50’sini hibe olarak verdik. Geçen yıl bu miktar proje bazına 250 milyardı. Türkiye genelinde 2.683 projeye yaklaşık 187 milyon YTL hibe verildi ve yine bu projelerle 30 bin insanımıza istihdam sağlandı.

Yine Toprak Mahsulleri Ofisimiz sadece hububatla ilgili piyasa düzenlemesinde etkin rol oynuyordu, özellikle pazarlama anlamında fındık, mısır, çeltik gibi ürünlerde de Toprak Mahsulleri Ofisini devreye koyduk.

Et ve Balık Kurumu özelleştirilmişti, bunu özelleştirme kapsamından çıkartıp, hayvancılık sektörümüzün hizmetine sunduk. Avrupa Birliği fonlarından önümüzdeki 5 yılda 750 milyon avroyu hibe olarak Türk çiftçisine, Türk girişimcisine kullandırtacağız. Sözleşmeli üretimi yaygınlaştıracamız ve Toprak Mahsulleri Ofisi’ni tarımsal piyasalarda müdahale kurumu haline dönüştüreceğiz. Lisanslı depoculuk ve ürün borsaları aracılığıyla tarım piyasalarında fiyat istikrarı sağlanacak ve üretici – tüketici arasındaki fiyatı da minimize etmek için Hal Kanunu’nu devreye koyacağız.

Yine Türkiye’de tarımın temel yapısal sorunlarından biri tarımsal yatırımların yetersizliği idi. Bu sorunla ilgili de özellikle bir rakama dikkatlerinizi çekmek istiyorum. Tarımda sabit sermaye yatırımları; bundan 5 yıl önce özel sektörün tarıma yaptığı yatırım 633 milyon YTL idi. Bugün özel sektörün tarıma yaptığı yatırım 2008 itibarıyla 4.1 milyar YTL’ye ulaştı. Özellikle hayvancılıkta büyük işletmeler söz konusu. Son 5 yılda 100 başın üzerindeki işletme sayısı 160’ı buldu. Bunlar sektöre yapılan yatırımların birer göstergesidir.

Yine TİGEM arazilerini, araştırma enstitülerimizi özel sektörümüzün de hizmetine sunduk. Tabi sayın Başkanımız özelleştirme kapsamında bunu bir eleştiri olarak ifade ettiler, ben yalnızca şunu paylaşmak istiyorum, tabi eleştirmek doğal haktır, eleştirilir ama bence bazen takdir edilmek de bununla beraber paralel düşünülmesi gereken bir konudur.

Türkiye’de 60 tane araştırma enstitüsü vardır. Bu 60 tane araştırma enstitüsü tamamen Tarım Bakanlığı’nın bünyesi içerisinde, Tarımsal Araştırmalar Genel Müdürlüğü’nün altındaydı. Biraz önce değerli

Dekanımız bir önerisinden bahsetti, üniversitedeki ARGE için Tarım Bakanlığı'nın imkanlarının açılmasından bahsetti. Eğerli dostlar, özel sektörümüzün dünya ile rekabet edebilmesi için olmazsa olmaz, temel yapması gereken konulardan biri ARGE hizmetlerini artırmaktır. Peki her bir özel sektör, her bir tarımdaki işletme nasıl ARGE laboratuvarı – istasyonu kuracak? İşte biz bunu görerek, tebliğ de yayınlandı, 2006 yılında, 60 tane araştırma enstitümüzü özel sektörün hizmetine sunduk. Özel sektöre şöyle dedik: Gelin isterseniz laboratuvar imkanlarımızı, isterseniz arazi imkanlarımızı, isterseniz insan kaynaklarımızı, hangisini isterseniz, kendi ARGE'niz için hizmetinize sunduk. Bunu üniversitelerimiz için de söyledik ve bugün üniversitelerimiz ile birlikte çok başarılı bir şekilde götürdüğümüz projeler var.

Yine TİGEM işletmelerimizin de bazılarını özel sektörün hizmetine sunduk. Yalnız bunu özel sektöre satma anlamında değil, son yıllarda dünyada da yeni bir kavram var, kamu özel sektör işbirliği diye, biz bunu bu şekilde değerlendirdik. TİGEM işletmemizin bulunduğu havzada, bölgede, bir katma değer oluşturmak adına bir yerel kalkınma oluşturma adına, özel sektörle kamu işbirliği şeklinde bu arazilerin verildiğini de buradan ifade etmek istiyorum.

Tarımsal yatırımcı danışmanlık ofisi kuruldu. Önümüzdeki dönemde de organize tarım ve hayvancılık bölgeleri ile mera alanlarının tahsis amacına uygun bireysel mülkiyete konu olmasını da getireceğimizi ifade etmek istiyorum.

Değerli katılımcılar ben 12 temel yapısal sorundan bahsediyorum, şu anda 6. sına geldik. Türkiye'de tarımın yapısal sorunlarından biri örgütlenme sorunu, bakınız biz bu örgütlenme sorunu ile ilgili ne yaptık? Özellikle kooperatifleri destekledik. Sadece bir fikir olması açısından söylüyorum. Biraz rakamlarla konuşmayı sayın Başkanımız gibi ben de severim. Neden? Çünkü rakamlar, yoruma mahal vermeden fotoğrafı net ortaya koyar. Yorumlar insanın kişisel düşüncelerini, bireysel düşüncelerini ifade eder ama rakamlar tamamen net fotoğrafı ortaya koyar. Bunu dinleyenler de, izleyenler de bu rakamlara göre kendisi yorumlar.

Bakınız 1999-2002 döneminde Türkiye'de 287 kooperatif projesine 87 milyon YTL destek verilmiş. 2003-2008 döneminde ise 1491 kooperatife 1 milyar YTL'lik bir destek verildi. Bunları karşılaştırma açısından söylüyorum. Yine ürün konseyleri kuruldu. Tarımsal Üretici Birlikleri Kanunu çıkarıldı ve şu anda pamukta, fındıkta, zeytinyağında, turunçgiller ve çayda ürün konseyleri oluşturuldu ve 510 adet de üretici birliği kuruldu.

Bundan sonra neler yapacağız? Şunu yapmayı planlıyoruz. Özellikle sayın Başkanımız da önümüzdeki döneme ait ümitle bakmamız açısından bir önerisini ifade etti, uygulama açısından etkin kamu yönetiminden bahsetti, ben de bu düşünceye aynen katılıyorum. Dünyada bütün gelişmiş ülkelerde olduğu gibi Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı'nı, tarımı icra eden bir bakanlık olmaktan ziyade, politika belirleyen, organize eden, yönlendiren ve denetleyen bir sisteme dönüştürmekle ilgili bir çalışmamız var. Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı'nın yeniden yapılandırılmasıyla ilgili kanunumuz hazır, önümüzdeki dönemde Yüce Meclisimize bunu sunacağız.

Burada değerli hocalarımız var, tarımda risk ve belirsizliğin çok fazla olduğunu bizim bütün derslerimizde anlatırlardı. Tarımsal üretimin tabiat şartlarına bağlılığı ve yüksek risk faktörü olduğu da hepimizin malumu. Biz ne yaptık? Gerçekten Türk tarım sektöründe önemli bir ivmedir, Tarım Sigortaları uygulamasını başlattık. Çiftçimizin göz nuru, alın terinin selle, donla ve diğer afetlerle gitmemesi adına yaptığı tarım sigortasını polişe bedelinin yarısını şu anda biz veriyoruz. Yine Kuraklık Yönetim Koordinasyon Kurulu oluşturuldu. Kuraklıkla ilgili eylem planı hazırlandı ve 2007-2008 yıllarında yaşanan kuraklıktan dolayı kuraklık destekleri verdik. 2007 yılında 265 milyon YTL, 2008 yılında da yaklaşık 550 milyon YTL'lik kuraklık desteği verildi.

Önümüzdeki dönemde tarım sigorta uygulamaları yaygınlaştırılacak, Konya Bahri Dağdaş Araştırma Enstitüsü'nü Kuraklık Test Merkezi haline dönüştüreceğiz. Basınçlı sulama sistemlerini yaygınlaştıracacağız. Sayın Başkanımız da önemli bir proje olduğunu ifade ettiler. Yine Ceylanpınar TİGEM işletmemizde de yaklaşık 500 bin dekarlık alanı sulu tarıma açacağımızı ifade etmek istiyorum.

Tarımın diğer bir temel yapısal sorunu, eğitim ve yayımla ilgiliydi. Özellikle yeni teknolojilerin çiftçilerle buluşturulamaması söz konusuydu. Biz TARGEL projesi başlattık. Sayın Başkanımız önümüzdeki döneme ait hedeflerinde bilgi ve teknolojinin alanla buluşturulması diyerek bir heyecanını bizlerle paylaştı, biz de bu heyecanı uygulama adına bilgi ve teknolojinin çiftçimizle buluşturulması için bizzat köylerde çiftçimizle beraber çalışmak üzere 2500 tarım danışmanımızı göreve başlattık.

Bakınız 1989 yılından 2002 yılına kadar Türkiye'de Tarım Bakanlığı'na ziraat mühendisi ve diğer mesleklerden hiçbir alım yapılmadı. Sizler de buradasınız, sayın Başkan da burada, öyle değil mi sayın Başkanım? Değerli dostlar, son 5 yılda Türkiye'de 10 bin meslektaşımız istihdam edildi. Hatta size tam rakamı vereyim, 10.585. Fakat bununla da yetinmeyeceğiz. Hükümet programında bir projeksiyon vardı,

önümüzdeki 5 yılda 2500 tarım danışmanını 10 bine çıkartacağız. Sayın Başkanımız özellikle 2009 uygulamalarını merak ettiler, burada size sordular, biraz önce ben tekrar ilgili genel müdürümüz ile telefonla da konuştum, Maliye Bakanlığı'na yine 2500 kişinin alımı ile ilgili vize başvurusu yapılmış, inşallah 2009 yılında da 2500 tarım danışmanımızı Türk tarım sektörünün hizmetine sunacağız.

Değerli arkadaşlar iftiharla söylemek istiyorum, 10.585 meslektaşımızı Tarım Bakanlığı'nda istihdam ederken, gerçekten çok önemli bir ilke ve prensibi ortaya koyduk. Bu Türkiye'nin pek alışılmadık prensiplerinden biriydi, bu arkadaşlarımızı, hiç kimsenin duygu, düşüncesine, alt kültürüne bakmadan, KPSS puanıyla, tamamen adil bir şekilde, işi ehline vermek prensibiyle istihdam ettiğimizi ifade etmek istiyorum.

Önümüzdeki dönemde gerçekten meslektaşlarımız adına onur duyacağımız bir projeyi başlatıyoruz: Sertifikalı Tarım Danışmanı Projesi. Ben burada ODA'mıza teşekkür etmek istiyorum, ODA'mız da bu sertifika eğitimleriyle ilgili önemli görevler aldı. Buna göre, Ziraat mühendislerimiz 21 günlük bir eğitimden geçiriliyor, eğitim sonucunda bir sınava tabi tutuluyor, bu sınav sonucunda aldığı sertifika ile bizzat tarımsal yayımın çeşitlendirilmesi açısından gidip çiftçilerimize danışmanlık yapacak. Sayın Başkanımızın da bir önerisini, heyecanını burada söylemek istiyorum, bu meslektaşlarımızın çiftçilere verdikleri danışmanlık hizmetinin bir kısmını da Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı olarak biz ödeyeceğiz. 2009 yılında bu proje için 28 milyon TL'lik bir kaynak ayırdık. Akdeniz Bölgesi'nde ve bazı bölgelerde pilot olarak bu projeye başlayacağız. Yani mesele sadece kamuda istihdam değil, tarımsal yayımı dünyada olduğu gibi çeşitlendireceğiz. Ziraat mühendisimiz gidip çiftçiye tarımsal danışmanlık hizmeti verecek. Ve bu hizmetin önemli bir kısmını bakanlık olarak biz vereceğiz. Bu projeyi de 2009 yılında başlatacağımızı ifade etmek istiyorum.

Gıda güvenliği ile ilgili özellikle metil bromül uygulamasına son verildi. Daha etkin gıda denetimine geçildi, kayıtlı işyeri sayısı arttı, sınır kontrol noktaları ve akredite veterinerlik uygulaması başlatıldı. 75 aktif madde içeren zirai ilaç 1 Ocak 2009 tarihi itibarıyla yasaklandı. Tarımda kullanılan kimyasalların kayıt altına alınması için pilot uygulama başlatıldı. 1 Ocak'ta reçeteli zirai ilaç satışı yürürlüğe girdi. Yine buna benzer toplantılarda tüm meslektaşlarımız tarafından ifade edilen, önerilen bir konuydu. Bu ne demek? Değerli arkadaşlar Türkiye'de 6 binin üzerinde ilaç bayi vardır. Ve 6000 ilaç bayisinin 2117'si herhangi bir ziraat mühendisinin açmadığı bayilerdi, bunun içinde sadece okuryazarlar vardı, ilkokul mezunları vardı, madenci vardı, her türlü meslekten vardı. Türkiye'deki 6 binin üzerindeki zirai ilaç bayisinden

2117'si tamamen meslekten uzak kimselerin açtığı zirai ilaç bayileriydi. Bakınız bir eczacı yanlış bir ilaç verdiği zaman sadece bir kişiye problem olur, yani o ilacı kullanana. Ama bir zirai ilaç bayiinin verdiği yanlış bir ilaç, o ilaçla beraber tüketilen tüm tarımsal ürünlerde, bu gerek hammadde olsun, gerek işlenmiş olsun, hepsine sağlık açısından problem olan bir uygulamaydı.

Zirai ilaçta özellikle bayilik açabilmek için çok önemli kriterler getirdik, bunlardan biri de sınavdı. Tabi sayın Başkanımız sınavla ilgili sonucu söylediler, sınava giren kişi sayısı, sınavı kazanan kişi sayısı... Bu bir ilkti değerli arkadaşlar. Bakın yıllardan beri Türkiye'de bununla ilgili bir gelişme olmuş muydu? 6.500 bayi var ve bunun yarısından fazlası meslekle alakası olmayan kimseler... Siz farklı mesleklerden gidip de eczane açabiliyor musunuz, sadece eczacılık diplomasına sahip olanlar açabiliyordu. İşte böyle bir projeyi başlatmanın heyecanını sizlerle paylaşmak istiyorum.

Yine önümüzdeki dönemde gıda güvenliğine ait ulusal gıda laboratuvarları, alo gıda hattı, laboratuvar hizmetlerinin akreditasyonu gibi projelere imza atacağız.

Esas itibariyle söyleyecek söz çok, tarihe not düşülecek konular da çok ama ben sizin fazla zamanınızı almak istemiyorum.

Hayvan hastalıklarıyla mücadele konusunda da çok önemli projelere imza attık, hayvan hastalıklarıyla etkin mücadelede şap, kuduz, kuş gribi, tüberküloz ve brusellada uygulama başlattık. Hastalıktan ari işletmeler için ilave destek verdik ve büyükbaş hayvanlar kayıt altına alındı. Yine önümüzdeki dönemde küçükbaş hayvanları kayıt altına alacağız ve buna benzer diğer projeleri de başlatacağız.

Değerli dostlar, sözlerimin başında şunu ifade etmiştim, rakamlar yoruma mahal vermeden, fotoğrafı net olarak ortaya koyar. Peki bütün bu uygulamaların Türkiye adına çıktısı, faydası nedir? Değerli dostlar, Türkiye adına çıktısı şu: Rakamları yine sayın Başkanımızın referans aldığı yerlerden vereceğim, TÜİK'ten, diğer kaynaklardan; bakınız bütün bu uyguladığımız politikaların şu anda Türkiye'deki fotoğrafı şu: Türkiye'de 5 yıl önce tarımsal ihracatımız 4 milyar dolardı, bugün Türkiye'nin tarımsal ihracatı 10 milyar doları aştı. Kaç kat arttı? 2.5 kat arttı. Türkiye'de tarımda Gayri Safi Milli Hasıla, tarımsal katma değer 5 yıl önce 23.7 milyar dolardı, bugün Türkiye'de tarımsal Gayri Safi Milli Hasıla 50 milyar doları aştı. 28 yıldan sonra Türkiye'de tarım sektörü 4 kez üst üste büyüdü.

Bütün bu başarı hikayesinde, mesleğini taşımaktan onur ve mutluluk duyduğum, ziraat mühendislerimizin, veteriner hekimlerimizin, teknikerlerimizin, teknisyenlerimizin, tüm mühendislerimizin, tüm bilim insanlarımızın, üniversitelerimizin önemli imzaları vardır. Ben bu başarı hikayesinin altında imzası olan herkesi de sizler adına tekrar kutlamak istiyorum.

Sayın Başkanımızın birkaç önerisi, katkısı vardı, onları da ifade ederek sözlerime son vermek istiyorum. Türkiye'nin dış ticaret dengesinde 2.5 milyar dolarlık bir açığı olduğunu söylediler. Değerli dostlar, yine rakamlarla ifade etmek istiyorum, hammaddesi ithalatta görülen ama ihracatı farklı sektörde görülen bir sektör söyleyin bana. Mesela pamuk bitkisi. Hammaddesi tarımda ithalat kaleminde görünüyor, ama ihracata baktığınızda sanayi sektöründe tekstil olarak görünüyor, konfeksiyon olarak görünüyor. Mesela gıda maddeleri açısından ben ifade etmek istiyorum. 2007 yılı rakamlarını vereyim, 2008 yılı rakamları daha tam alınmadı. Bakınız 2007 yılında Türkiye'deki gıda maddesi ihracatı 9 milyar dolar, gıda ithalatı ise 5.167 milyar dolar. Dış ticaret dengesi 3.8 milyar dolar. İsterseniz 2008'in ilk 10 ayını da açıklayım. Değerli arkadaşlar, 2008'in ilk 10 ayında tarımsal ihracatımız 8.7 milyar dolar, tarımsal ithalatımız ise 7.3 milyar dolar. Ve artı 1.398 milyar dolar.

Değerli arkadaşlar, sayın Başkanımız grafiklerle bazı ürünlerdeki düşme eğilimlerini gösterdiler. Katılıyorum bazı ürünlerde düşme eğilimi var ama bazı ürünlerde de artışlar var. Yine kaynak TÜİK'e göre, mesela mısırdaki son 5 yılda yüzde 103 artırdık, 2 milyon tonlardan bugün 4.3 milyon tona çıktı. Çeltikte yüzde 112 arttı, ayçiçeğinde yüzde 16 arttı, elmada yüzde 13 arttı, kayısıda yüzde 127, muzda yüzde 110, mandalinada yüzde 26. Ben azalışları söylemiyorum, onu sayın Başkan söylemişti, ben özellikle artanları söylüyorum.

Şimdi sınıflama açısından değerlendirdiğimiz zaman, hammadde ithalatından ziyade, özellikle tarımda arzu edilen, gıda maddeleri, gıda ihracatı ve gıda ithalatıdır. Ben göstergiyi o açıdan söyledim, Dış Ticaret Müsteşarlığı kaynaklarını referans aldım.

Sonuç itibarıyla ülkemizde başta "Köylü Milletın Efendisidir" diye bir vizyonu ortaya koyan Ulu Önder Mustafa Kemal Atatürk'ün yaktığı meşale ile bugüne kadar Türk tarım sektöründe emeği geçen herkesi ben huzurlarınızda bir kez daha kutlamak istiyorum. Ebediyete göç etmiş olanları rahmetle anıyorum. Bu anlamlı günü, bir hafta olarak kutlamayı gelenek haline getiren ve bu hafta içinde tarımı her yönüyle gündeme taşıyan Ziraat Mühendisleri Odamıza da, -onun bir üyesi olmaktan ayrıca bir onur ve heyecan duyduğumu ifade etmek istiyorum- başta

değerli Genel Başkanı olmak üzere, emeği geçen herkese teşekkür eder, saygılar sunarım.

BİRİNCİ OTURUM
Arazi Toplulaştırması"

Yönetici: Prof. Dr. Bahri ÇEVİK
ÇÜZF Emekli Öğretim Üyesi

ARAZİ TOPLULAŞTIRMASININ NERESİNDEYİZ

Dr. Gürsel KÜSEK
Tarım Reformu Genel Md.

İşletmelerin ve tarım arazilerinin temel sorunları şunlardır:

1. İşletme büyüklükleri (Ort. 6,1 hektar),
2. Parseller;
  - Çok sayıda (21,7 milyon adet),
  - Dağınık,
  - Mekanizasyona uygun değil,
3. Ortalama parsel büyüklükleri 1,1 hektar,
4. Sulama ve ulaşım açısından yoksunluk

Mevcut yapıdan kaynaklanan olumsuzluklar ise şöyle sıralanabilir:

1. Sulama yatırımları %40 daha pahalı,
2. Sulamaya açılan alanların yarısı sulanabilmekte,
3. Üretim maliyetleri iki kat artmakta,
4. Sağlıklı gıda üretimi engellenmekte, tarladan pazara gıdaların izlenebilirliği zorlaşmaktadır.

Tarihsel Gelişme ve Yasal Durum

1961 yılında mülga TOPRAKSU Genel Müdürlüğü tarafından 7457 Sayılı Kanunun 2. Maddesinin (J) bendi ile Medeni Kanunun 678. Maddesine dayanarak başlanılmıştır. İlk tüzük 27.06.1966 tarihinde 6/6707 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe konulmuştur.

17 Temmuz 1973 tarihinde 1757 Sayılı Toprak ve Tarım Reformu Kanununun yürürlüğe girmesi ile bu tüzük yürürlükten kaldırılmış, yeni tüzük olmadığından Reform Bölgeleri dışındaki alanlarda Topraksu Genel Müdürlüğü tarafından mülga olan tüzüğe göre çalışmalara bölgesel olarak devam edilmiştir.

1978 yılında 1757 sayılı Toprak ve Tarım Reformu Kanunu iptal edilince, 2. defa 7457 Sayılı Kanunun 2. Maddesi (J) bendi ile Medeni Kanunun 678. Maddesine dayanılarak 24.09.1978 tarihinde 7/18231 Sayılı Arazi Toplulaştırma Tüzüğü yürürlüğe girmiştir.

1983 yılında KHGM kurulmuş ve 3202 Sayılı Kanun'un 12-c Bendine ve ikinci tüzüğe göre çalışmalara devam edilmiştir.

Öte yandan Tarım Reformu Genel Müdürlüğü 3083 Sayılı Tarım Reformu Kanunu'na göre uygulama alanı ilan edilen bölgelerde veya sulama alanlarında arazi toplulaştırması hizmetlerini sürdürmektedir.

Son olarak 5403 sayılı "Toprak Koruma ve Arazi Kullanım Kanunu" bu görevi öncelikle TKB'na vermiş aynı zamanda "Özel Arazi Toplulaştırması" kavramını da getirmiştir.

Ancak kanunla ilgili uygulama tüzüğü çıkmadığından bu yasaya göre henüz bir uygulama yapılamamıştır.

Hangi Ülke Ne Zaman Başladı?					
Ülke	Bölgesel	Genel	Ülke	Bölgesel	Genel
Almanya	1718	1936	Hindistan	1948	1949
İsviçre	1808	1947	Çin	1949	-
Danimarka	1871	-	Pakistan	1950	-
Belçika	1900	1956	Fas	1952	-
Hollanda	1917	1924	Mısır	-	1952
Fransa	1918	1954	Bolivya	-	1953
Portekiz	-	1919	İspanya	-	1955
Polonya	-	1923	Yunanistan	1955	-
Japonya	1924	-	Suriye	-	1958
İsveç	-	1926	Tunus	1958	-
Lübnan	-	1934	Seylan	1958	-
Avusturya	1937	1958	Irak	-	1959
Ürdün	-	1937	Küba	-	1959
Malaya	1938	—	Yugoslavya	-	1959
Kolombiya	-	1944	Şili	-	1960
Uruguay	-	1946	Venezüella	—	1960
Finlandiya	1945	-	<u>TÜRKİYE</u>	<u>1961</u>	-

ARAZİ TOPLULAŞTIRMASI (1961-2008)

1961-2002 Yılları arasında
2003-2008 sonu arasında

450.000 hektar
562.000 hektar

TOPLAM
toplulaştırılmıştır.

1.012.000 hektar arazi

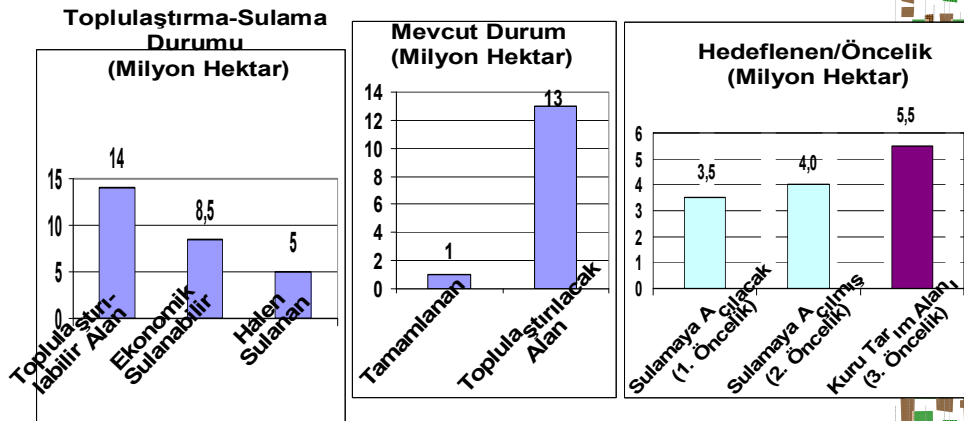

İllerin büyüklük sırasına göre dağılımı

SN	İl Adı	Alan (Ha)	SN	İl Adı	Alan (Ha)
1	Konya	1,505,722	40	Çankırı	124,915
2	Şanlıurfa	890,303	41	Kütahya	124,210
3	Ankara	780,603	42	Karaman	123,170
4	Diyarbakır	530,814	43	Niğde	123,015
5	Eskişehir	498,070	44	Elazığ	115,112
6	Afyon	480,818	45	Bursa	110,840
7	Kayseri	433,460	46	Hatay	107,616
8	Aksaray	398,406	47	Malatya	95,118
9	Adana	391,334	48	Batman	95,008
10	Yozgat	389,931	49	Çanakkale	84,828
11	Kars	383,504	50	Erzincan	84,153
12	Sivas	303,272	51	Bitlis	84,013
13	Edirne	258,570	52	Sakarya	77,219
14	Tekirdağ	256,784	53	Şırnak	71,815
15	Erzurum	250,361	54	Osmaniye	70,766
16	Mardin	242,043	55	Ardahan	70,664
17	Kırşehir	241,713	56	İğdır	68,919
18	Kırklareli	223,821	57	Isparta	67,211
19	Adıyaman	218,345	58	İstanbul	65,359
20	Nevşehir	215,710	59	İçel	63,743
21	Denizli	211,324	60	Siirt	55,731
22	Samsun	207,261	61	Bayburt	51,046
23	Çorum	195,998	62	Bolu	48,565
24	Uşak	179,829	63	Muğla	45,526
25	İstanbul	179,475	64	Kilis	36,693
26	Aydın	176,569	65	Kastamonu	35,760
27	Ağrı	173,285	66	Tunceli	34,593
28	Antalya	169,840	67	Düzce	20,972
29	Kırıkkale	169,147	68	Gümüşhane	16,191
30	Manisa	168,696	69	Kocaeli	14,345
31	Gaziantep	167,710	70	Artvin	14,261
32	Kahramanmaraş	166,319	71	Trabzon	10,736
33	Tokat	162,662	72	Bilecik	10,574
34	Amasya	143,715	73	Sinop	9,293
35	Van	142,889	74	Hakkari	6,309
36	İzmir	142,078	75	Bingöl	4,417
37	Burdur	138,955	76	Karabük	3,502
38	Balıkesir	138,721	77	Giresun	2,070
39	Muş	130,567	78	Yalova	549
				Toplam	14,129,770

ARAZİ TOPLULAŞTIRMA İHTİYACI ve HEDEF

Öncelikle sulamaya açılacak ve açılmış **7,5 MİLYON HEKTAR** arazinin tarla içi geliştirme hizmetleri (TiGH) ile birlikte tamamlanması hedeflenmektedir.

GAP Kapsamındaki Arazi Toplulaştırma Alanlarının Havza Ve İllere Göre Dağılımı (2008-2012)

No	Havza Adı	İL	Toplulaştırılacak Alan (hektar)
1	Dicle Havzası	Diyarbakır	389.080
2		Batman	36.096
TOPLAM			425.176
1	Fırat Havzası	Şanlıurfa	554.665
2		Mardin	117.581
3		Adıyaman	29.613
4		Gaziantep	87.774
5		Kilis	12.300
TOPLAM			801.903
GENEL TOPLAM			1.227.109

KAZANIMLAR

1 - Çiftçilerin Kazançları

Ulaşımdan dolayı yakıt tasarrufu	25	litre/hektar
Makine iş veriminden dolayı yakıt tasarrufu	25	litre/hektar
Toplam yakıt tasarrufu	50	litre/hektar
7,5 milyon hektar tamamlandığında toplam yakıt tasarrufu	375	Bin Ton
Tarımda halen kullanılan yakıt	1,5	Milyon Ton
Sağlanan yakıt tasarrufu oranı	25	%
Yakıt tasarrufunun ürün eşdeğeri (buğday)	2,2	Milyon Ton
Yakıt tasarrufunun parasal karşılığı	1,1	Milyar YTL

Parçalı yapının azaltılmasından elde edilecek kazanç;

- Kazanılan arazi : Yaklaşık 2 milyon hektar
- Kazanılan ürün : 8,0 milyon ton buğday
- Parasal karşılığı : 4,0 milyar YTL

Net arazi kullanım alanı % 5-6 civarında artacaktır.

Elde edilecek kazanç;

- Kazanılan arazi : Yaklaşık 450.000 hektar
- Kazanılan ürün : 2,2 milyon ton buğday
- Parasal karşılığı: 1,1 milyar YTL / Yıl

Toplam Parasal Kazanç: 6,2 Milyar Ytl/Yıl

YATIRIMLARDAN SAĞLANAN KAZANÇLAR**Sulamaya açılacak 3,5 milyon hektar arazi için;**

- Sulama yatırımlarında % 40 tasarruf (3.200 YTL/hektar)
- Sulama ve yol güzergahları için kamulaştırma: İstimlak bedeli ödenmeyecektir (2.000 YTL/hektar)

Halen sulanan 4 milyon hektar arazi için;

- Sulama şebekelerinin modernizasyonu: Kazanç 1000 YTL/hektar

Sulamaya açılan ve açılacak toplam 7,5 milyon hektar arazi için;

- Sulama oranı % 30-35 artacaktır.
- Parasal kazanç: 5 milyar YTL/Yıl
- Ürün kazancı : 10 milyon ton buğday

7,5 Milyon Hektar Tamamlandığında**Yıllık – Sürekli Kazançlar**

Yakıt tasarrufu	: 1,1 Milyar YTL
Ürün artışı	: 10,1 Milyar YTL
Toplam	: 11,2 Milyar YTL

Sürekli Olmayan Kazançlar

Sulama yatırımlarından tasarruf	: 18,2 Milyar YTL
Kamulaştırma bedelinden	: 7,0 Milyar YTL
Toplam	: 25,2 Milyar YTL
Toplam Kazanç	: 36,4 Milyar Ytl

DOLAYLI FAYDALARI

Toplulaştırma sonrası parçalanmanın önlenmesi 3083 sayılı yasa ile sağlanmaktadır. Ayrıca;

1. Tapu ve Kadastro kayıtlarının yenilenmesi - güncellenmesi,
2. Parçalılık veya hisselilik nedeni ile değerlendirilemeyen hazine arazilerinin satılabilir duruma gelmesi,
3. Sulama randımanının artması,
4. Tarımda kullanılan iş gücünün azalması,
5. Sağlanan katma değerden dolayı arazi değerlerinin en az iki kat artması.

DOLAYLI FAYDALARI

Tapu ve kadastro yenilenmektedir:

1. Haritalar yenilenmek ve güncellenmektedir,
2. Hisse problemleri çözülmektedir
3. Tapu ve Kadastro en ileri tekniklerle kayıt altına alınmaktadır
4. Tüm parsellerin ulaşım ve sulama problemleri çözülmektedir
5. Yargı giderleri azalacaktır,.

DİĞER FAYDALARI

Sosyal faydalar: Hisselilik, sulama ve ulaşımdan kaynaklanan sosyal huzursuzluklar önlenmekte, yargı yükü azaltılmaktadır.

Demokratik faydaları: Uygulama katılımcılık esasına dayanmakta, geleneksel yapı kaldırılmakta ve böylece çiftçilerin güven duygusu artmakta, birlikte çalışma isteği ve yenilikçi bir yapı ortaya çıkmaktadır.

Çevresel faydalar: Doğal alanlar korunmakta, sera gazı salınımları azalmaktadır.

TEKNOLOJİ KULLANIMI

Teknoloji kullanımı özendirilmektedir. Yüksek teknolojiler kullanılarak geniş sahaların kısa dönemlerde tamamlanması sağlanacaktır.

Proje Yapım ve Uygulama Süreci Yenilikler

İşlemler	Önceki durum				Yeni durum				Fark (%)	Neden
	%	Kurum	%	Hizmet alımı	%	Kurum	%	Hizmet alımı		
Proje yapımı	10	X					5	X	5	Teknoloji
Toprak etüd	15	X					10	X	5	Teknoloji
İhale işlemleri	5	X			5	X			0	
Hali hazır ve nirengi			15	X			5	X	10	Teknoloji
Tapu kayıtlarının alınması			5	X			3	X	2	TAKBİS
Blokların oluşturulması			5	X			3	X	2	Teknoloji
Mülakatların alınması			10	X			8	X	2	Teknoloji
Parsel planı yapılması			10	X			8	X	2	Teknoloji
Aplikasyon			10	X			10	X	0	
Tescil			5	X			3	X	2	TAKBİS
Denetim hizmetleri	10	X			5	X	5	X		Danışmanlık
Toplam	40		60		10		60			
Genel toplam			100				70		30	

Maliyetler

Arazi Topplulaştırması Hizmetleri (Mühendislik + Yol)	=	500	YTL/Ha
Arazi Topplulaştırması ve TİGH	=	1.500	YTL/Ha
Arazi Topplulaştırması ve TİGH	+	Sulama	= 4.500&8.000 YTL/Ha

Tarla İçi Geliştirme Hizmetleri (TİGH): Yol ve sanat yapıları, drenaj, kaba tesviye, riparleme.

TOPLULAŞTIRMA VE ÖDENEK İHTİYACI

Toplulaştırma Alanı	Proje Alanı (Hektar)	1 Hektar Maliyeti (YTL)	Ödenek İhtiyacı (*1000)	Hizmetler
Sulamaya Açılacak Alanlar	3,500,000	1000	3,500,000	AT + TiGH
Sulamaya Açılmış Alanlar	4,000,000	1000	4,000,000	AT + TiGH
Kuru Tarım Alanı	5,500,000	500	2,750,000	AT + TiGH
Toplam	13,000,000		10,250,000	

AT : Arazi Toplulaştırması

TiGH : Tarla İçi Geliştirme Hizmetleri

AVANTAJLAR VE DEZAVANTAJLAR

Avantajlar:

1. Tüm kesimlerin ihtiyaç duyduğu karlı bir yatırımdır,
2. Kurumsal yapı (Bilgi birikimi, personel, kaynak kullanım kapasitesi) yeterlidir,
3. İlgili kesimler tarafından bilinmekte ve talep edilmektedir.

Dezavantajlar:

1. Bölgesel uygulamalardan dolayı kamuoyu tarafından tam olarak bilinmemektedir,
2. Kırsal alanla ilgili her kesimi ilgilendirdiğinden uygulaması zor ve pahalı bir yatırımdır.

Hedef

1. Özel sektörden hizmet alımı ile toplulaştırma arzu edilen seviyeye ulaştırılacaktır.
2. Önümüzdeki 8 yıl içerisinde, yıllık en az 50.000 kişiye istihdam sağlanacağı tahmin edilmektedir.
3. Yeni teknolojilerden yararlanılacaktır.

Kanuni Durum

Yürürlükte olan 3083 Sayılı “Sulama Alanlarında Arazi Düzenlemesine Dair Tarım Reformu Kanunu” üzerinde bazı değişiklikler yapılması halinde yukarıda bahsedilen hizmetlerin yürütülmesinde yeterli olacaktır.

Kaynak

1. Genel bütçe
2. Uluslararası Krediler: Dünya Bankası tarafından sağlanacak uzun vadeli teknik destek kredilerinden yararlanılabilecektir.

Uygulamada Dikkat Edilecek Hususlar

Temel ilkeler

- Tamamlayıcılık (Devlet kuruluşları, mülk sahipleri, yerel halk, sektörler)
- Sürdürülebilirlik
- Çevreye duyarlılık
- Teknolojik yenilik

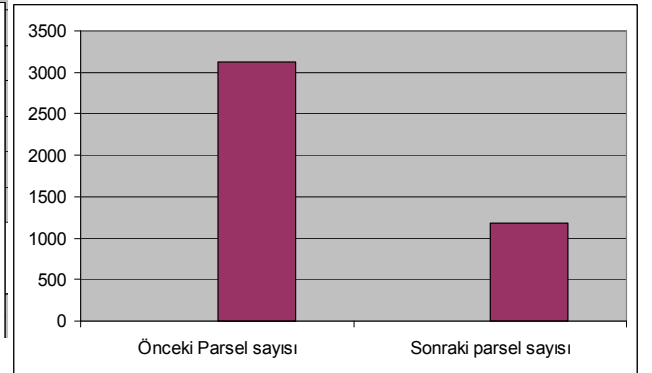
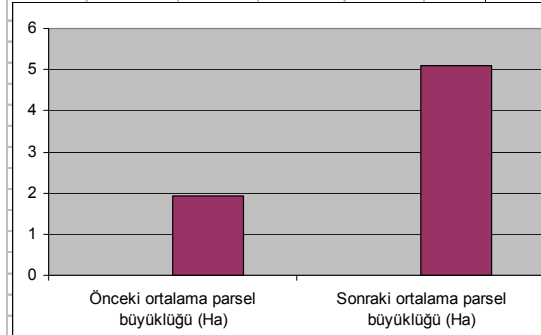
Politikalara Uygunluk

- 61. Hükümet Eylem Planı
- 9. Kalkınma Planı
- Tarım Kanunu
- Tarım Şurası
- 3083 ve 5403 sayılı yasalar
- Bölgesel Gelişme Programları, ilgili eylem planları ve raporlar

SONUÇLAR

Örnek Bir Proje Alanının Özeti

Köy sayısı	Proje alanı (ha)	Çiftçi sayısı	Nüfus	Projeden önceki parsel sayısı	Önceki ort. parsel büyüklüğü (Ha)	Sonraki parsel sayısı	Sonraki ort. parsel büyüklüğü (Ha)	Toplulaştırma oranı
3	6,051	543	3309	3125	1,94	1188	5,10	62

Toplulaştırma ile mevcut hazine arazilerinin değeri artmaktadır. Tespit harici olduğu için satılmayan araziler hazineye kazandırılmaktadır ve arazilerin değeri 2-3 kat yükselmektedir.

MEVZUAT

Uygulama alanlarında arazi toplulaştırmasını düzenleyen 3083 sayılı kanunda ihtiyaç duyulan değişiklikler şunlardır:

- Normun 10 katını aşan mülk arazilerin kamulaştırması zorunluluğunun kaldırılması (**Madde 5**)

- Toplulaştırma ile birlikte Tarla İçi Geliştirme Hizmetleri'nin (TİGH) kanun metnine alınması (**Madde 6**)
- Uygulama alanlarında arazilerin sadece Ziraat Bankası ve Tarım Kredi Kooperatiflerine ipotek edilmesinin tüm finans kurumlarına genişletilmesi (**Madde 13**)

Toplulaştırma sonrası parçalanmanın önlenmesi 3083 sayılı yasa ile sağlanmıştır: “.....Toplulaştırma sonunda dağıtılan veya sahibine bırakılan tarım arazisi malikleri adına, geriye kalan arazi ise Hazine adına uygulayıcı kuruluşun talebi ile tapuya tescil edilir. Malikleri adına tescil edilen arazi bu Kanun hükümleri dışında **o bölge için tespit edilen dağıtım normundan daha küçük parçalara rızaen veya hükmen taksim edilemez ve ifraz işlemlerine konu olamaz.** Bu husus tapu siciline şerh edilir...”

EKONOMİK ANALİZ (İç Karlılık)

Y	Yıllık Yatırım (*1000)	Alan (Hektar)	Çiftçi gelirleri (*1000 YTL)	İstimlak Bedeli (*1000 YTL)	Sulama Yatırımları (*1000 YTL)	Sulama Etkinliği (*1000 YTL)	Yıllık net gelir (*1000)	Kümülatif Gelir (*1000 YTL)	Yıllık Nakit Akışı (*1000 YTL)
	A	C	D	E	F	G	H=D+E+F+G	I	İ=I-A
1	1.000.000								-1.000.000
2	1.000.000								-1.000.000
3	1.000.000	1.200.000	991.200	1.166.667	3.033.333	800.040	5.991.240	5.991.240	4.991.240
4	1.000.000	2.400.000	1.982.400	1.166.667	3.033.333	1.600.080	7.782.480	13.773.720	12.773.720
5	1.000.000	3.600.000	2.973.600	1.166.667	3.033.333	2.400.120	9.573.720	23.347.440	22.347.440
6	1.000.000	4.800.000	3.964.800	1.166.667	3.033.333	3.200.160	11.364.960	34.712.400	33.712.400
7	1.000.000	6.000.000	4.956.000	1.166.667	3.033.333	4.000.200	13.156.200	47.868.600	46.868.600
8	500.000	7.500.000	6.195.000	1.166.667	3.033.333	5.000.250	15.395.250	63.263.850	62.763.850
T	7.500.000	7.500.000	21.063.000	7.000.000	18.200.000	17.000.850	63.263.850	188.957.250	181.457.250

ARAZİ TOPLULAŞTIRILMASINDA TEKNİK GEREKLİLİKLER

İlhami BAYRAMİN
AÜZF Toprak Bölümü
Türkiye Toprak Bilimi Derneği

1. Giriş

Toprak ve su kaynaklarının geliştirilmesi amacıyla hazırlanan tarımsal altyapı projeleri; tarımsal üretim değerini artırmak ve sonuçta kırsal alanın geliştirilmesini ve tarımda çalışanların refahını en üst düzeye çıkarmayı amaçlar.

Tarımsal üretimin devamlılığı açısından gerekli olan başlıca tarımsal altyapı hizmetleri ya da projeleri şunlardır:

- Sulama (baraj, gölet, yeraltı sulaması, yerüstü sulaması),
- Drenaj,
- Toprak Koruma (fiziksel, kültürel ve bitkisel önlemler),
- Arazi ıslahı,
- Arazi toplulaştırma,
- Tarla İçi Geliştirme Hizmetleri (tarla içi kanalları, tarla içi yollar, arazi tesviyesi, yüzey tahliye, tarla içi drenaj),
- Toprak etüt ve haritalama,
- Toprak ve su analizi,
- Taşkın koruma

Türkiye’de toprak mülkiyet yapısı; mülk sahipliği, arazi büyüklüğü ve parsel adedi yönünden sorunludur. Kırsal alandaki tapu-kadastro çalışmaları henüz tamamlanamamıştır. Bütün bu aksaklıklar, sağlıklı bir toprak-insan ilişkisinin kurulmasını engellemektedir.

Ülkemizde 100 da’dan az toprağa sahip yoksul ve küçük köylülere ait işletme sayısı, ülkedeki toplam işletme sayısının % 85’i, bunların sahip olduğu arazi toplam arazinin % 42’sidir. 100-500 da arasında toprağa sahip orta ve zengin köylüler toplam işletme sayısının % 14’üne, toplam arazinin % 46’sına sahiptir. 500 dekinden büyük işletmelerin sayısal oranı % 1 iken, bu işletmeler toplam tarım arazisinin % 12’sine sahiptirler (Tablo 22). 1000 da’dan fazla toprağa sahip 12 637 işletmenin 25 184 130 da arazi ile toplam arazinin % 12’sine sahip olmasına karşın, 107 000 işletmenin hiç toprağı bulunmaması; 50 da’dan az toprağı bulunan 2 659 738 işletmenin 52 889 612 da arazi ile

toplam arazinin % 67'sine sahip olması, toprak mülkiyetinde yaşanan derin uçurumu göstermektedir.

1991-2001 Genel Tarım Sayımlarında ölçek, parçalılık ve arazinin tasarruf biçimine ilişkin veriler topluca değerlendirildiğinde, tarımsal işletmelerin küçük parçalı arazileri devre dışı bırakıp, ölçeğini büyütme amacıyla kiracılık-ortakçılık vb ilişkilere yönelme eğiliminde olduğu görülmektedir. 1991'de kiracılık-ortakçılık vb şekilde tarımsal faaliyette bulunan işletmelerin işledikleri arazi, toplam arazinin % 11,5'i iken, bu oran 2001'de % 26'ya çıkmıştır. Bu işletmelerden kendi arazisi olup, toprak kiralayanların işledikleri arazi ise % 9,7'den % 22,4'e ulaşmıştır. Bu da kiracılık ilişkisinin mevcut ölçeği büyütme eğiliminde olduğunu göstermektedir. Kendi arazisi olup, toprak kiralayanların 200-499 da, arazisi olmayıp toprak kiralayanların ise 100-199 da ölçeğinde yoğunlaştığı görülmektedir. Bu da ilk grubun üretimde avantaj sağlama, ikinci grubun yeter gelir sağlayacak ölçek arayışında olduğunu göstermektedir.

Sahip olunan araziler çok parçalı ve çok ortaklıdır. Ülke genelinde tarımsal işletme sayısı 1991'e göre % 24'lük azalma ile 3 966 000'den 3 021 000'e düşmüştür. Aynı işletmelerin kullandıkları toplam arazi ise % 21 azalarak, 23,4 milyon ha'dan 18,4 milyon ha'ya inmiştir. İşletme sayısında oransal düşüşün arazi miktarındaki oransal düşüşten fazla olması ortalama işletme ölçeğini 5,9 ha'dan 6,1 ha'ya çıkarmıştır. Parça sayısındaki azalma ise % 43'e ulaşarak ortalama parça büyüklüğünün 1,08 ha'dan 1,49 ha'ya çıkmasını sağlamıştır. Aynı sonuçlar, ölçek ve parçalılık birlikte dikkate alındığında farklı değerlendirmelere yol açmaktadır. Altı ve daha fazla parçalı işletmeler hem sayı hem kullandıkları arazi hem de parça sayısı olarak yaklaşık % 50 düzeyinde azalma gösterirken, 1-5 parçalılarda küçük ölçekte çalışanlarda azalma, büyük ölçekte çalışanlarda artma olduğu görülmektedir. Özellikle 100 da'nın üzerinde ölçekte çalışan bu grup işletmeler paylarını önemli ölçüde artırmıştır. Bu işletmelerin payı 1991'de % 5,2 iken 2001'de % 9,5'e kullandıkları arazi ise % 19'dan % 31,3'e yükselmiştir.

Bu sonuçlar topluca değerlendirildiğinde çok parçalı ve küçük tarım alanlarının tarım dışına itildiği, az parçalı işletmelerde ise küçük ölçekte çalışanların tasfiye yolunda olduğu görülmektedir. İşletmelerin küçük ve çok parçalı olması ise; teknoloji kullanımını güçleştirmekte, emek verimliliğini düşürmekte, yeterli sermaye birikimini engellemektedir.

Küçük, parçalı ve dağınık tarımsal parsellerden kaynaklanan sorunların giderilmesi ve tarımsal yapının iyileştirilmesi konusunda gündeme gelen arazi toplulaştırması ve tarla içi geliştirme hizmetleri, özellikle sulanan

alanlarda yapılmaktadır. Birçok ülke gibi ülkemizde de tarım arazisi varlığının sınırına dayanması, artan gıda gereksiniminin karşılanması için birim alandaki verim artışını zorunlu kılmaktadır. Bunu gerçekleştirecek temel girdilerden birisi sulamadır.

Etkin bir sulama; modern sulama tekniklerini uygulayarak suyun asgari kayıplar ile toprağa ulaşması ve drenaj, alkalilik ve tuzluluk sorunu oluşturmayacak şekilde kullanılması sonucu en yüksek verimin alınmasını sağlamalıdır. Bu koşullar yerine getirilemiyorsa, sulama hizmeti yarardan çok zarar getirebilmektedir. Bu bağlamda, toprak ve su kaynaklarının geliştirilmesi ve daha etkili bir şekilde değerlendirilmesi, arazi toplulaştırma ve tamamlayıcı olan tarla içi geliştirme hizmetlerinin uygulanması ile olanaklıdır.

Türkiye'de mevcut tarım arazilerinin sahip oldukları topografik yapı ve parsellerin şekil ve büyüklükleri de modern işlemeli tarım tekniklerinin uygulanmasını engellemektedir. Bu bakımdan tarım arazilerinde tarımsal altyapıyı düzenlemek için de arazi toplulaştırma ve tarla içi geliştirme hizmetleri gereklidir.

2. Arazi Toplulaştırmasının Tanımı ve Kapsamı

Arazi toplulaştırılması; dar anlamıyla; aynı kişiye veya çiftçi ailesine ait dağınık, küçük arazi parçalarının ve hisselerinin bir araya getirilerek düzgün şekiller halinde birleştirilmesidir.

Arazi toplulaştırılması; geniş anlamda ise; ekonomik ölçekte tarım yapılmasını engelleyecek, toprak koruma ve tarımsal sulama önlemlerinin alınmasını güçleştirecek derecede parçalanmış, dağılmış ve şekilleri bozulmuş parselleri bir araya getirerek çiftçi ailesinin yaşam düzeyini yükseltecek, arazi yanında kırsal mekanı da düzenleyecek ve kırsal kalkınmayı sağlayacak teknik, ekonomik ve sosyal önlemler bütünüdür.

5403 sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu gereği, 2006 yılında çıkarılması gereken Arazi Toplulaştırması Tüzüğü, aradan geçen bunca zamana karşın henüz çıkarılmamıştır.

Yürürlükte olan 1978 tarihli ve 7/1 8231 sayılı Arazi Toplulaştırma Tüzüğü'ne göre toplulaştırma, köy, belde veya havzanın proje alanındaki tarıma elverişli tüm topraklarında uygulanır. Bir havzada bir veya birden çok köy veya belde bulunabilir. Toprak koruma ve tarımsal sulama tekniğinin arazi toplulaştırmasını zorunlu kıldığı haller ise şunlardır: a) Parsellerin, tarımsal sulama yöntemlerinin uygulanmasını, toprak koruma önlemlerinin alınmasını güçleştirecek kadar küçülmüş ya

da biçimlerinin bozulmuş veya dağılmış, olması, b) Proje alanında topografik durumun, parsel sınırlarına bağlı kalmadan arazi düzlemesini gerektirmesi, c) Proje alanındaki parsellerden bazılarının yollardan ve kanallardan yararlanmaması, d) Bir sulama veya toprak koruma projesinin gerektirdiği yeni kanal ve yollarla parsellerin parçalanmak durumunda olması.

Tarım Reformu Bölgesi olarak ilan edilen yerlerde ise toplulaştırma çalışmaları 22.11.1984 tarihinde kabul edilen "Sulama Alanlarında Arazi Düzenlemesine Dair Tarım Reformu Kanunu" hükümlerine göre yürütülmektedir. Bu Kanunun amacı ise; sulama alanları ile Bakanlar Kurulunca gerekli görülen alanlarda; a) Toprağın verimli şekilde işletilmesini, işletilmesinin korunmasını, birim alandan azami ekonomik verimin alınmasını, tarım üretiminin sürekli olarak artırılmasını, değerlendirilmesini ve buralarda istihdam imkanlarının artırılmasını, b) Yeterli toprağı bulunmayan ve topraksız çiftçilerin zirai aile işletmeleri kurabilmeleri için Devletin mülkiyetinde bulunan topraklarla topraklandırılmalarını, desteklenmelerini, eğitilmelerini, c) Ekonomik üretime imkan vermeyecek şekilde parçalanmış tarım topraklarının gerektiğinde ve imkanlar ölçüsünde genişletilmesi suretiyle de toplulaştırılmasını, tarım arazisinin ailenin geçimini sağlamaya ve aile iş gücünü değerlendirmeye yeterli olmayacak derecede parçalanmasını ve küçülmesini önlemeyi, d) Yeni yerleşme yerleri kurmayı, mevcut yerleşme yerlerine eklemeler yapmayı, e) Zorunluluk halinde tarım arazisinin diğer amaçlara tahsisini düzenlemeyi, f) Dağıtılmayan tarım arazisinin değerlendirilme şeklini belirlemeyi, g) Bakanlar Kurulunca gerekli görülen diğer bölgelerde gayrimenkullerin Milli Güvenlik nedeniyle mülkiyet ve tasarruf şekillerinde ve yerleşim yerlerinde düzenlemeler yapmayı, sağlamaktır.

Mevcut mevzuatta dikkate alındığında günümüzde geniş anlamıyla önem kazanan ve yaşama geçirilen arazi toplulaştırma çalışmaları, şu konuları kapsamaktadır.

- Fazla parçalanmış, dağılmış arazilerin modern işletmecilik esaslarına göre birleştirilmesi.
- Tarla içi yol şebekesinin, yüzey tahliye sisteminin ve sulama tesislerinin inşası.
- Gerekli arazi tesviyesi ve toprak ıslahının yapılması.
- Köylerin yeniden düzenlenmesi, çevre planlanması, kanalizasyon, elektrifikasyon hizmetlerinin yapılması, iskan, arsa isteklerinin karşılanması.
- Kırsal alanın korunması ve yeşil alanların düzenlenmesi.

- Kırsal alandaki yerleşim yerleri ve toprakların rüzgar erozyonu ve taşkınlardan korunması için gerekli önlemlerin alınması.
- Spor sahaları, parklar, yüzme havuzu, bayram-pazar yeri, çocuk bahçesi, okul, sağlık ocağı ve kooperatif binası gibi sosyal hizmet tesisleri için gerekli arazileri, toplulaştırma planları içinde kamulaştırma yapılmadan sağlanması.
- İşletmelerin ıslahı, yeniden düzenlenmesi, verimli bir şekilde çalışmalarının temini için gerekli tedbirlerin alınması.
- Köy içi yollarının tanzimi, çiftlik binalarının ıslahı veya yeniden yapılması, içme suyu, elektrik, telefon gibi vasıtaların temini.

Özetle; arazi toplulaştırması projeleri, kırsal bölgelerin günün gelişen tarım teknolojisinin gereklerine uygun olarak toplumun ve bireylerin ihtiyaçları doğrultusunda yeniden düzenlenmesi ve tarım işletmelerinin daha verimli şekilde çalışması için gerekli olan her türlü tedbirin alınmasını içermelidir.

3. Arazi Toplulaştırması Projelerinin İçeriği

Arazi toplulaştırma projeleri; ön etüt, planlama, projelendirme ve uygulama aşamasında bazı teknik gerekliliklere ihtiyaç duyar.

Ön etütlerin yapılması aşamasında; arazi malikleri ile ön görüşme, kadastro işlemleri, proje alanının sınırlarının tespiti, AT listelerinin hazırlanması, arazi maliklerinden muvafakat alınması, ön etüt raporunun hazırlanması ve Bakanlar Kurulu kararının alınması gerekmektedir.

Planlama aşamasında; düzenlenme alanının ilanı ve tapuya şerh verilmesi, proje sahasının halihazır durumunun tespiti, mülkiyet etütlerinin yapılması, işletme haritalarının hazırlanması, toprak etütlerinin yapılması ve arazinin derecelendirilmesi, toplulaştırma çalışmaları dolayısıyla önlemlerin belirlenmesi, kesinleşmiş kamu projelerinin paftaya işlenmesi, sulama, drenaj, yol şebekesinin planlanması, yol yoğunluğunun irdelenmesi, tarla bloklarının oluşturulması ve alan hesapları, kamu tesisleri ve ortak kullanım alanları ihtiyaçlarının belirlenmesi, ortak tesislere katılma payının bulunması sonucu planlama raporu düzenlenir.

Projelendirme aşamasında; mal sahipleri ile mülakatın yapılması, dönüşüm katsayıları cetveli, tahsis parsellerin oluşturulması ve her derece alanların bulunması, her işletmenin parsel değer sayısı hesabı, oluşan yeni adaların parsel değer sayısı hesabı, dağıtım işlemleri, yeni mülkiyet listelerinin düzenlenmesi, tescile esas liste düzenlenmesi, yeni parselasyon planlarının düzenlenmesi, yeni sayısal kadastro paftalarının oluşturulması, yeni işletme haritalarının hazırlanması, yeni mülkiyet

haritalarının ve listelerin askıya çıkarılması, itirazların incelenmesi ve çözümü ile onama işlemleri yapılmaktadır.

Uygulama aşamasında ise; yer kontrol noktalarının geliştirilmesi, aplikasyon krokilerinin hazırlanması, mal sahiplerine yer teslimi, röleve ölçü krokilerinin hazırlanması, şerhlerin kaldırılması, tescil işlemleri, sonuç ve öneriler raporu, köy yerleşim yeri imar planı, dosyalama ve teslim işlemleri yapılmaktadır.

4. Arazi Toplulaştırmasında Teknik Gereklilikler

Arazi toplulaştırması çalışmaları doğrudan mülkiyeti ve hisse oranlarını ilgilendirdiği için, öncelikle yeterli ölçekte, güncel, sağlıklı, dijital ortama taşınmış tapu ve kadastro verileri oluşturulmalıdır. Tapu ve kadastro çalışmaları hızlı, doğru ve sağlıklı bir şekilde bitirilmeli, Tapu Kadastro Bilgi Sistemi kurulmalıdır.

Arazi toplulaştırmasında değişime temel ölçüt, parsellerin değeri ve derecelendirilmesidir. Bu değer, toprağın fiziksel ve kimyasal yapısı (Toprak Endeksi), verimliliği (Verimlilik Endeksi) ve parselin konumu (Konum Endeksi) kullanılarak hesaplanan değerdir (Parsel Değeri). Sağlıklı sonuçlar alınması için ülkemizin toprak ve arazi varlığını tam ve detaylı öğrenmek amacıyla ülke düzeyinde detaylı toprak etütleri tamamlanmalıdır. Zaman ve doğru veri açısından Uzaktan Algılama ve Coğrafi Bilgi Sistemleri gibi yeni teknolojilerden yararlanılmalıdır. Ülke düzeyindeki veriler ise oluşturulması gereken Ulusal Toprak Veri Tabanı içerisinde tek elde toplanmalıdır.

Proje alanında, arazi kullanım kabiliyet sınıflarına göre bitkisel üretim, çayır mera, kentleşme ve sanayi alanlarını belirleyen arazi kullanım planlaması (AKP) yapılmalıdır. Bu planlama, ülke, bölge ve havza düzeyinde yapılması gereken arazi kullanım planları ile uyumlu olmak zorundadır.

Arazi toplulaştırmasının bir amacı da köyde yaşayanların sosyal ve ekonomik olgularının iyileştirilmesi olduğu için, bölgenin kültürel dokusu incelenerek sağlık, eğitim, hizmet, dinlenme alanlarının oluşturulması, dini tesis ve mezarlıklara yer verilmesi, yolların ve kavşakların düzenlenmesi, yeşil alanların oluşturulması vb. çalışmaları içeren imar planı hazırlanmalıdır. Bu plan il ve bölge imar planlarına uyumlu olmalıdır.

Arazi toplulaştırması projelerinde çiftçi isteklerinin değerlendirilmesi ve çiftçilerin ikna edilmesi en çok zaman alan ve birçok sıkıntının yaşandığı

aşamadır. Bu nedenle çiftçi eğitimi ve yayımı çalışmalarının etkin bir şekilde yürütülmesi gereklidir.

Özellikle büyük proje alanlarında kullanılacak grafik ve grafik olmayan veriler, yapılacak hesaplamalar, yapılan işlerin kontrolü gibi işlemlerin de zaman alıcı bir etken olduğu dikkate alınarak, sürenin azaltılması ve işlemlerin güvenilirliklerinin artırılması için toplulaştırma projelerinin bir arazi bilgi sistemi içinde gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

5. Sonuç

Bu değerlendirmeler ışığında arazi toplulaştırmasındaki teknik gerekliliklerin yerine getirilebilmesine yönelik öneriler şunlardır:

Günümüzde toprak kaybını ve bozulmasının önlenmesi için teknik, ekonomik, yasal ve kurumsal tedbirlerin birlikte alınmasının zorunlu hale geldiği herkes tarafından kabul edilmektedir. Ülkemizde yürürlükte olan birçok yasada toprak koruma ve kullanımı ile arazi yönetimi hakkında hükümler yer almaktadır. Bunların toprak kaybını ve bozulmasını önlemede yeterince etkin olduğunu söylemek mümkün değildir. Bugünün şartlarına, toplumun ihtiyaçlarına ve taraf olduğumuz uluslararası anlaşmalara uygun şekilde toprak koruma ile arazi kullanımı ile ilgili yeni hukuksal ve kurumsal düzenlemelere ihtiyaç bulunmaktadır.

Yeni bir Arazi Toplulaştırma Yasası ya da 5402 sayılı Yasanın öngördüğü Arazi Toplulaştırma Tüzüğü ivedilikle çıkarılmalıdır. Anılan mevzuat içerisinde yapılması gereken teknik iş ve işlemler de tanımlanmalıdır.

Ülke düzeyinde orman ve meralar dahil olmak üzere tapu ve kadaströ çalışmalarını bir önce tamamlanmalı, veriler Tapu kadaströ Bilgi Sistemi içinde kullanıcılara sunulmalıdır.

Ülke düzeyinde ayrıntılı toprak etütleri yapılmalı, sonuçları Ulusal Toprak Kaynakları Veri Tabanı'nda toplanarak kullanıcıların hizmetine sunulmalıdır.

Arazi derecelendirilmesinde kullanılan Storie Endeksi, günün ve ülkemizin koşullarına uygun şekilde yeniden düzenlenmelidir.

Sulama projeleri planlanırken toprak, topoğrafya, bitki ve insan faktörleri çok iyi etüt edilmeli, sulama sistemi ve sulama yöntemi şartlara en uygun olacak şekilde seçilmeli ve projelendirilmelidir. Sulama projeleri maliyetinin azaltılması ve proje alanında yapılacak tarımsal faaliyetlerin verimi olmasını sağlamak için mutlaka arazi toplulaştırma projeleri ile

birlikte planlanmalı ve projelendirilmelidir. Bitkinin ihtiyaç duyduğundan fazla sulama suyunun toprağa verilmesini önlemek için gerekli olan sulama alanlarında mutlaka tarla içi geliştirme hizmetleri yapılmalıdır.

Toprak su kaynaklarını korunması ve sürdürülebilir üretim için AT ve TİGH çalışmaları mutlaka merkezi bir disiplin altında yürütülmelidir. İl Özel İdareleri, Belediyeler ve DSİ tarafından yürütülmesi öngörülen bu projeleri daha önce yapan ve kapatılan TOPRAKSU Genele Müdürlüğü teşkilatına benzeyen bir kurum kurulmalıdır. Böyle bir yapı düşünülmediğinde ise, mutlaka Ulusal Toprak Enstitüsü kurulmalıdır.

ARAZİ TOPLULAŞTIRILMASINDA YETKİ

Prof. Dr. İsmet ARICI
Uludağ Üniversitesi Ziraat Fakültesi

Sayın Başkan, değerli konuklar, ülkemizin kırsal alanının geliştirilmesi ve tarımda atılım yapılabilmesi yönünde özel önemi olan arazi toplulaştırmasının gündeme getirilmesinden dolayı Odamıza, başta sayın Başkanım öncülüğünde bütün Yönetim Kurulu'na teşekkür ediyorum. Gerçekten arazi toplulaştırılması bizim mesleğimizin önemli konularından biri. Ancak daha bir arpa boyu yol almış durumdayız.

Arazi toplulaştırmasında ziraat mühendisi yetki ve görevleri konusuna gelmeden önce biraz evvel arkadaşlarım da bahsetti ama ben farklı yönlerden arazi toplulaştırmasının özelliklerini hatırlatmak istiyorum.

Her şeyden önce arazi toplulaştırması sadece bir planlama çalışması değildir. Teknik bir çalışmayı, birçok projeyi ve proje uygulamasını içerir.

Arazi toplulaştırmasında alana müdahale vardır. Bu alan tarım alanı veya yerleşim yeri olabilir. Ama mülkiyete müdahaledir. Biraz önce de bahsedildiği gibi mal sahiplerinin mülküne, toprağına müdahale vardır. Bu nedenle yeniden düzenlemeyi içerir ve kırsal alanın geliştirilmesini sağlar.

Kırsal alanda çalışma, yaşama koşullarını iyileştirir. Çalışma, tarım topraklarının en iyi, en ekonomik biçimde işlenmesini, değerlendirilmesini, orada iş gücünün azaltılmasını, tarımın konforlu hale getirilmesini yaratır. Yaşama koşulları dediğimizde de kırsal alanda bizim bir eksiğimiz vardır arazi toplulaştırmasında. Biz sadece tarım topraklarında, tarım yapılan alanlarda çalışmayı yürütüyoruz ama tarım alanı ile bütünleşik olan yerleşim alanlarına yönelik bir çalışma yoktur ülkemizde. Ancak modern ülkelerde arazi toplulaştırması dediğimizde, tarım alanının yanında kırsal alanın, köylerin de yeniden düzenlenmesi gündeme gelmektedir ki, bu çok çok önemlidir. Çünkü biz tarım topraklarını iyi bir şekilde getiririz ama vatandaş kendi işletmesine doğrusu ulaşamaz. Böylesi bir sorununuz vardır.

Tarımda verimi, verimliliği artırmayı hedefler. Ve de en fazla tartıştığımız, tarımda rekabet koşullarının yaratılmasını, rekabetin iyileştirilmesini sağlar.

Yine üzerinde durmadığımız işletmenin büyütülmesine ve modernleşmesine imkan tanır. Eğer sorular olursa onu açabilirim. Köy yenilemesi dediğimiz, köyün, yerleşik alanların iyileştirilmesinde ana faktör olarak görev yapabilir. Bunun dışında kırsal çevrenin ve kırsal görünümün, peyzajın düzenlenmesine katkı sağlar. Nitekim birçok ülkede bugün çevre koruma planları arazi toplulaştırması ile birlikte yürütülür.

Kamu hizmetlerinin ve üreticilerin ortak kullanma tesisleri olan tesislerin kolay, ucuz yapılmasını sağlar. Bu nedenle de yerel yönetimlerle geniş çaplı işbirliğine ve katılıma ihtiyaç duyar.

Demokratik bir özelliği vardır. Birçok mühendislik çalışmasında mal sahibi, köylü katılımı yoktur ya da azdır. Ama arazi toplulaştırmasının olmazsa olmazıdır katılımcılık. Doğrudan onlarla birlikte, yerine göre onların isteği doğrultusunda yürütülür.

Dinamik bir yapısı vardır. Ülke içinde devamlı olarak içerik değiştirdiği gibi, ülkeler arasında çok büyük farklılıklar bulunur. Bu bağlamda da tabii entegre proje özelliği taşır. Ve sürekli olarak da içeriğini geliştirebilmektedir. Ülkemizde olduğu gibi, umarım bu anlatımlar çerçevesinde değiştirilmesi gerektiği gibi...

Tabii bu kadar büyük içeriği olan bir çalışma ve çok yönlü olan çalışmanın geniş kapsamlı bir yasal düzenlemeye ihtiyacı vardır. Yıllardır, biraz önce bahsedildi, Medeni Kanun'un bir maddesine sarılarak 40'lı yıllarda yaptığımız bu çalışma, bu kadar kapsamlı bir şekilde yürütülemedi, yürütülmedi de. Tabii ki belirli sınırlar içinde yürütüldü. O zaman eğer biz gelişmiş ülkelerde olduğu gibi bir çalışma yapacaksak, arazi toplulaştırmasını geniş kapsamlı bir yasal düzenlemeye kavuşturmamız gerekir. Bir örnek vereyim, Almanya'da arazi toplulaştırma kanunu, 100 kusur maddeden oluşmaktadır.

Kapsamını biraz belki arkadaşlarımız dile getirdi. Dediğimiz gibi kırsal alanın yeniden düzenlenmesini esas alır. Köy bazında olabileceği gibi, artık bu ihtiyaç da doğmuştur, havza bazında yapılması en doğrusudur. Umarım ülke genelinde bu yöne yönlendirilir.

Arazi toplulaştırması birçok uzmanlık alanı da içerir. Birçok meslek grubunun birlikte çalışmasını zorunlu hale getirmektedir.

Aşamalarına baktığımızda, proje kursu zorunluluğu getirilmiştir ki, bu oldukça iyi bir ivme ve başarı kazandı. Buna ilaveten Ziraat Mühendisleri Odamız ile yetki ve sorumluluklar konusunda

yönetmelikler çıkartılarak, ziraat mühendislerinin bu konudaki yetki ve çalışmaları ortaya konulmuştur.

Uygulamalar konusunu çok hızlı geçeceğim, arkadaşlarımız bahsettiler, 1961 yılında başlayan serüven bugüne kadar devam etmiştir. Bu çalışmaları 1961'de başlatan büyüklerimiz, devam ettiren arkadaşlarımız ve şu anda yürüten grup hepsi burada. Ben huzurlarınızda hepsine, bu çalışmayı ziraat mühendisliği mesleğine kazandırdıkları ve başarıyla yürüttükleri için teşekkür ediyorum.

Ancak başarı tabi ki bizim düşündüğümüz düzeyde olmadı maalesef. Rakamlar değişti, biraz önce Gürsel Beyin söylediği rakamlarla bu rakamlar değişik ama ben 2004 yılı sonu itibariyle diye almıştım. Toprak-Su ve Köy Hizmetlerinin yaklaşık 400 bin hektar. Tarım Reformu Genel Müdürlüğümüzün bugün memnuniyetle duyuyoruz ki, çalışması çok daha geniş alanları kapsamakta. Ancak yine de şunu tabi vurgulamamız gerekir, bu çalışmalarda ziraat mühendislerinin büyük bir özverisi, emeği vardır. Tabi ki diğer meslek gruplarıyla birlikte çalışmışlar, ülkede arazi toplulaştırmasını başlatmışlar ve başarıyla belirli bir noktaya getirmişler, deneyim kazanmışlar.

Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün kapatılmasıyla, arazi toplulaştırmasının tarım reformu alanı dışındaki hizmetleri şeklen il özel idarelerine verilmiştir. O günden bugüne dek benim bildiğim kadarıyla birkaç küçük örneği dışında il özel idaresinin bir çalışması yoktur. Nitekim valiliklere yazılan yazılara alınan cevaplarda da il özel idarelerinin bu çalışmayı yapmaları mümkün değildir yanıtı alınmıştır. Gerçek budur. Ama şu anda ülkenin büyük bir alanında söz sahibi dediğim gibi şeklen il özel idareleridir.

İl özel idarelerinin yapıları çok farklıdır. Herkes kendi ilinden, kendi çevresinden bilir. Çok farklı görevler dahil edilmiştir il özel idarelerine. Maddi yetersizlikleri vardır kesin. Size Çanakkale örneğini müsaade ederseniz anlatayım. Çanakkale'de vali bu olaya inandığı için, Biga ovasında bir çalışma başlatmış, bütün Çanakkale halkı ayağa kalktı, nasıl olur da siz bizim 110 milyon liralık bütçemizin 10 küsur milyonunu arazi toplulaştırmasına yöneltirsiniz diye... Sanıyorum ilk ve son defa yapıldı. Çünkü birçok alan dediğim gibi hizmet beklemektedir.

Tarım Reformu Genel Müdürlüğümüz, bugün için arazi toplulaştırmasını yürüten en aktif kuruluşumuzdur. Biraz önce dinledik, çok mutlu olduk ancak ben şahsen sadece tarım reformu alanı ilan edilen yerlerle bu işin yetinileceği inancında değilim. Çünkü Tarım Reformu Genel Müdürlüğü Bakanlar Kurulu kararıyla reform alanı ilan edilen yerlerde çalışmaktadır.

Halbuki hizmetin ne kadar geniş olduğunu biraz evvel belirttik, bu daha da artırılabilir. Böyle olunca aktif olan genel müdürlüğümüzün ülke düzeyinde eğer başka bir kurum kurulmayacaksa, bugüne kadar çeşitli kez söylendi, çeşitli kez kanun tasarıları hazırlandı, Kırsal Kalkınma Genel Müdürlüğü kuruldu, kurulacak, kuruluyor şeklinde ama son zamanlarda adını da duymaz olduk, herhalde vazgeçildi, öyleyse tek kurum Tarım Reformu Genel Müdürlüğü ise 1 maddelik kanunla diğer alanlarda da toplulaştırma görevi bu kuruma yüklenmelidir. Geçmişteki tarım reformu kanununda bu yapılmıştı. Aynı maddeden esinlenerek, bir madde ile bütün ülkede Tarım Reformu Genel Müdürlüğü görevli olabilir.

Ancak bu da yeterli değildir. Çünkü Tarım Reformu Genel Müdürlüğümüzün yerel yapılanması yok gibidir, çok sınırlıdır. Yine bir örneğini vereyim. Bakanlar Kurulu kararıyla Bursa'da şu anda 180-190 bin dekar alanda arazi toplulaştırması kararı verilmiştir, burası reform alanı ilan edilmiştir. Buranın arazi toplulaştırması yürütmesini Edirne Bölge Müdürlüğü yapacaktır. Ben buna taşıma suyla değirmen döndürme derim. Şimdi sizin vicdanınıza bırakıyorum, tabi ki iyi niyetli çaba olacaktır, orada hiçbir endişemiz yok ama toplulaştırma çalışması, biraz evvel özelliğini gördünüz, Bursa ki sadece ova değildir, daha arkasında iller vardır, ovalar vardır toplulaştırma bekleyen, bu çalışmanın ta Edirne'den başarılı bir şekilde yürütülebileceğinden ben şüphe duyuyorum. O zaman yetki eğer bu kurumumuza verilecekse, bu kurumumuzun yeniden yapılandırılması, bölge müdürlükleri kurulması, vs. zorunluluğu vardır.

Özet rakamları söyleyeyim, benim rakamlarıma göre işlenebilir alanın sadece yüzde 2'sine arazi toplulaştırılması götürülmüştür bugün. Sulanabilir alanın, biraz evvel Gürsel Bey'in rakamına göre biraz yükseldi, yüzde 6'sına; sulamaya açılan 5 milyon hektarın ise yüzde 10'una veya 15'ine arazi toplulaştırılması götürülmüştür. O zaman tabi şunu yine belirtelim bugün için ülke bütününe hizmet götürecek bir kuruluşumuz yoktur, bu yönde eksiklikler vardır. Bu çalışma hızıyla, Gürsel Bey 100 yıl dedi ama ben bunu biraz daha uzatıyorum, geçmişteki deneyimlerimle 250-300 yıl gerekmektedir ki, arazi toplulaştırma çalışması bitirilebilsin.

Sonuç olarak ziraat mühendisleri gerek aldıkları eğitim öğretim, gerekse yetki ve uzmanlıklarıyla, 45 yıldır olduğu gibi arazi toplulaştırmasını yürütebileceklerdir, çünkü bu çalışmanın bu noktaya gelmesinde onların büyük bir emeği ve öncülükleri vardır ve bu devam etmektedir. Başarılı çalışmalar yürütülmüştür ve yürütülmektedir. Şunu vurgulamakta yarar var: Arazi toplulaştırma çalışmaları, birçok çalışmaya otomasyon

eklenmiştir, bilgisayar destekli yapılmaktadır ve 2 yıl içerisinde bitirilebilmektedir. Size yine Almanya örneği vereyim. Almanya’da bir toplulaştırma mühendisi, 2 proje bitirdi mi emekliliği hak etmiş demektir, derler. Çünkü hem kapsamı geniş olduğu için, biraz daha belki özenle yapıldığı için, 7, 8, 10 yıl sürmektedir, büyük bir toplulaştırma çalışmasının bitirilmesi... Bizim ülkemizde kapsamı dar ama ne olursa olsun 2 yıl içerisinde bitirilebilir duruma getirilmiştir ki, bu büyük bir başarıdır, gerçek anlamda iyi bir sonuçtur.

Toplulaştırmanın kapsamı dar tutulmamalı, genişletilmelidir, o fırsat iyi değerlendirilmelidir. Bunun için de mutlaka kapsamlı bir yasal düzenlemeye, kurumsal, yönetim, finansal konuların çözülmesine ihtiyaç vardır. Siyasi iradenin olaya sahip çıkmasında büyük yarar vardır. Eğer bunlar gerçekleştirilirse, belki 10 yıl değil, ama 20 yıl içerisinde arazi toplulaştırmasının özellikle sulanabilir alanlarda bitirilebileceği inancındayım.

Teşekkür ederim.

TARTIŞMA BÖLÜMÜ

Oturum Başkanı Prof. Dr. Bahri ÇEVİK: İlk önce İsmet Bey'in üzerinde çok ağırlıkla durduğu gibi arazi toplulaştırması uygulamalarında iki başlılık var. İki kurum var, iki yasa var. Her şeyden önce bunların birleştirilmesi gerekiyor. Örneğin Köy Hizmetleri'nin yarası başka, Tarım Reformu Genel Müdürlüğü'nün yarası başka. Dolayısıyla ikisinin arasında da uygulamadan doğan farklılıklar var. Köy Hizmetleri, bir de üstelik il özel idarelerine devredildiği için bürokratik çarklara emanet edilmiştir, bunu kesinlikle reddediyoruz. Bir zamanlar Toprak-Su'yu da vilayetlere bağlamak istediler. Biz çok direndik mühendisler olarak. Hem de o zaman mühendis olarak sayın Demirel vardı Başbakan. Dolayısıyla o proje gömüldü fakat aradan geçen zaman zarfında yavaş yavaş bu türlü çok teknik işler, başka grupların hegemonyasına bırakılmak isteniyor. Dolayısıyla il özel idarelerine verilmesinin kesinlikle karşısındayız.

Ne olabilir? Yasalarda küçük değişikliklerle, her gün 15 tane kanun çıkardığını söyleyen bir iktidar bunu 2 maddeyle halledebilir. Ne yapabilir? İl özel idaresine verilen yetkiler tamamen alınarak ya Tarım Reformu Genel Müdürlüğü'ne bağlanır ya da yepyeni bir kurum meydana getirilir. Ama hazır kurulmuş Tarım Reformu Genel Müdürlüğümüz varken, bunun il özel idarelerinden Tarım Reformu'na bağlanması çok yararlı olacaktır. Bu iki yasa ve iki kurum arasında çok basit gibi görünen ayrılıklar şunlardır: Ben bu işin içinden geliyorum, 15-20 yıl çalıştım, bir de üstelik üniversitede akademik kariyerini yaptım. Şunu söyleyeyim; minik minik minik minik 1 dekar, 2.5 dekar, 5 dekar, 10 dekar arazileri toplulaştırırsanız neye yarar? Dolayısıyla bölünmeyi önceden önlememiz lazım. Bölünmeyi önleyen kanun Tarım Reformu'nda var. Bu birinci konu.

İkincisi, bu bölünmeyi önledikten sonra başka sakıncalar da ortadan kalkabilir, bu sakıncalardan bazılarını da söylemek istiyorum: İl özel idarelerine devrettiğiniz Köy Hizmetleri kanununda başka bir kötümser durum daha var, orada mutlaka çiftçilerin onayını almak zorundasınız. Ama öyle bir yer var ki, mutlaka ve mutlaka kamuoyu için gerekli olan birleştirmeyi, toplulaştırmayı gerektiriyor, dolayısıyla köylü rıza göstermese bunu yapamıyorsunuz. Bu bütün Türkiye için bir sakınca meydana getiriyor.

Uygulamada bölge koşullarına bağlı olarak küçük tarım işletmeleri yeter gelikle aile işletme seviyesine çıkartılabiliyor Tarım Reformu ile. Örneğin Urfa aklımda benim, Urfa'da sulu tarımda 60 dekara, kuru tarımda 200 dekara kadardır. Bu rakamların altına inmek kesinlikle yasaya aykırı. Dolayısıyla Tarım Reformu'na bağladığınız zaman bu türlü iyilikler de yahut kötülükler de ortadan kalkmış olacak. Toplulaştırmadan sonra işletmelerin miras satış ve hibe yoluyla daha önceden belirlenen büyüklükten daha fazla küçülmesine, Tarım Reformu Kanunu izin vermemektedir. Dolayısıyla yeter gelikli aile işletmelerinin ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Son olarak Tarım Reformu Yasası ortaya çıkacak nakdi ihtiyaçlar için bir fona sahip. İstedığınız zaman küçük arazilerin sahiplerinden para ile arazilerini satın alabilme imkanınız olur ve bunları diğerlerine katabilirsiniz. Dolayısıyla bu farklılıkları dikkate almamız lazım. İsmet Bey bunun üzerinde çok iyi durdu.

Toprak, insan ilişkileriyle uğraşiyor ziraat mühendisi arkadaşlarımız. Ömür törpüsüdür arazi toplulaştırması. Varsa aranızda arkadaşlar bunu bilirler, tek tek her çiftçiyle konuşmanız, mülakat yapmanız, şurayı mı, burayı mı istersin diye bir çeşit pazarlık yapmanız ve saçlarının kaybolması ihtimali çok kuvvetlidir. Dolayısıyla bundan kurtulmanın tek çaresi il özel idarelerinden bu yetkiyi almamızdır. Ona bir çare bulmamız lazım.

Üniversitelere gelince, üniversitelerimiz yine cam kafes içine girdiler, pek çoğu... Açıyoruz boyuna, 24-25 oldu. Özellikle üniversitelerin ziraat fakültelerinden söz ediyorum. Ziraat fakültelerinde bu konuya fazla eğilinmez oldu. 2 saatlik arazi toplulaştırması dersiyle kime ne öğreteceksiniz? Dolayısıyla üniversitelerimiz de bu arada bildiğiniz gibi yapıyor.

Sonuç olarak söylemek gerekirse, kısa ya da uzun sürede de olsa Avrupa Birliği ile yapılmakta olan müzakerenin en önemli başlıklarından biri tarım konusu olacaktır. Bu başlık altında arazi mülkiyetinden miras hukukuna, parçalanmış ve dağılmış tarım işletmelerinden, yeter gelikli aile işletmelerine, üretimden mekanizasyona, arazi kullanımından erozyona, ilaç kullanımından hormonlara ve nihayet arazi sahiplerinin her türlü yasal sorumluluklarına kadar Türkiye tarımının durumuna ve sorunlarına yanıt verilmesi gibi güç konular bizi beklemektedir.

Arazi toplulaştırmasını hemen hemen tamamlamış Avrupa ülkelerine karşı, arazi toplulaştırmasının öncelikle reform seviyesinde ve kırsal kalkınma boyutunda bir yasal zemine oturtulma zamanı artık gelmiş bulunmaktadır. Bununla ilgili yasa taslağının 2005 yılında TBMM'ye verilmesine karşın, ülkemizdeki sosyoekonomik çalkantılardan dolayı bu

yasanın çıkarılmasına sıra gelmemesini üzüntüyle izlemekteyiz. Bu yasayla Tarım Bakanlığı bünyesinde yer alması düşünülen Tarım Reformu veya Kırsal Kalkınma Genel Müdürlüğü'nün Avrupa Birliği müzakerelerinde Türkiye için olumlu bir sonuç doğuracağı inancıyla sözlerime son verirken, sizleri saygıyla selamlıyorum.

Değerli meslektaşlarım, soruları olan arkadaşlarımızın sorularını alabiliriz. Buyurun. Kendinizi tanıtın lütfen.

Mahir GÜRBÜZ: Önce bir kuşkumu aktarmak istiyorum. Sayın Gürsel arkadaşım, 40 yılda 450 bin hektar, son 5 yılda ise 500 bin hektar arazi toplulaştırması yapıldığını söyledi. Yani son 5 yılda, 40 yılda yaptığımız kadar bir toplulaştırma yapmışız. Yani son 40 yılın ortalamasının 8 katı büyüklükte bir iş yapmışız. Kuşkuyla karşılıyorum. Bunun sorumlusu Gürsel Bey değil, verilen bilgi budur, o daha yeni bu işe başladı. Birçok alanda olduğu gibi burada da bir abartma var mı?

2009 için 157 milyon YTL kaynak ayrıldığını ifade ettiler. Bir hektar alanın yaklaşık 1000 YTL'ye mal olduğunu söylediler yani biz bu parayla 1 yılda 157 bin hektarı toplulaştıracamız. Yani geçmiş 40 yılda yaptığımızın ortalamasının 15 katı kadar bir yükseliş mi sağlayacağız?

Bir başka açıdan bakarsanız, 13 milyon hektar potansiyel alan var, yılda 157 bin hektar iş yapacağımıza göre, yaklaşık 8 yılda, 40 yılda yaptığımızın 30 katını yapacağız. Yani sorarlar adama, hesap mı bilmiyorsun, dayak mı yemedin gibi... Türkiye'nin böyle bir kaynağı var mı, olabilir mi? Bunlar siyasal söylemler midir?

Öncelikli alanlarımız olacak mıdır? Yani duyduğumuza göre öncelikli alan Güneydoğu ise, Güneydoğu'da ortalama parsel büyüklüğü, Türkiye ortalamasının çok üzerindedir, Güneydoğu'da arazi parçalanmışlığı Türkiye ortalamasının çok üzerindedir. Güneydoğu'da toplulaştırmadan önce toprak dağıtım sorunları vardır. Oysa toplulaştırmanın çok gerekli olduğu ve tarımın yoğun biçimde gerçekleştirildiği Ege'den, Marmara'dan, Trakya'dan başlamak daha doğru olmaz mıydı? Saptanmış bir öncelikli alan var mıdır? Yoksa önceliklendirmenin standardı birkaç kalem olarak neler olabilir?

Bu konuda uzmanlaşmış firma var mıdır Türkiye'de, varsa kaç tanedir. Bu firmalarda yönetim sorumluluğu anlamında mesleğimizin yeri nedir?

Sayın Hocama kısa bir soru: Başka ülkelerde toplulaştırma sadece bir haritalama, bir fiziki işlem olarak mı yapılmıştır? Yoksa küçük işletmeleri tarımdan başka alanlara kaydırmaya dönük ya da optimal işletmeleri

sağlamaya yönelik ekonomik özendirmeler başka destekleme araçları kullanılmış mıdır? Bu mümkün müdür? Toplulaştırma sadece fiziki bir düzenleme midir? Bir de geçmiş 1960'tan bu yana 50 yıllık toplulaştırma serüveninin sonuçları hakkında bir gözlemi var mıdır?

Dr. Gürsel KÜSEK (Tarım Reformu Genel Md): Ben sırayla cevap vermeye çalışayım. Bildiğiniz gibi 2002 yılında bir Dünya Bankası kaynağı arazi toplulaştırması için ayrılmış. Yaklaşık 12 milyon dolar. Ve bunun yüzde 30 kadar da iç kaynak karşılığı var. Benim orada 2002 dememin sebebi bu. Lütfen politik olarak almayın. Bu bir kaynak işi, hiçbir şekilde bu rakamlar birdenbire olmamış, bunu çok iyi biliyoruz. Ta 1961'lerde başlanmış, bugüne kadar gerekli kamuoyu oluşmuş. Ben hatırlıyorum, 1988 yılında Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü ile birlikte Uludağ'da bir toplantı yapıldı ve denildi ki, sadece istimlak bedeli toplulaştırmayı amorti ediyor. Öyleyse bundan sonra toplulaştırmasız kesinlikle sulama yapılmasın denildi. Ve o günden sonra Devlet Su İşleri'nin hep baskısı var Tarım Bakanlığı'na, ya siz yapın ya izin verin ben yapayım diye. Tüm bu baskılar, oluşan kamuoyu, toplulaştırmanın tanınır olması, 2002 yılında da böyle ciddi bir kaynağın Dünya Bankası üzerinden aktarılması, yerli kaynakla beraber, toplulaştırmaya bir hız getirdi. Ve gerçekten o miktar alanlar üzerinde çalışılıyor.

Şimdi GAP için 157 milyon YTL bu yıl Bütçe Kanunu ile birlikte çıktı ve bu para gerçekten akredite oldu. GAP sahasında bizim maliyetimiz 500 YTL/hektar, 1000 değil, çünkü orada biz sulama ve tarla içi geliştirme çok fazla yapmıyoruz. Tarla içi geliştirme sadece drenaj yapıyoruz, onun bütçesi ayrı. Böyle baktığımız zaman 157 bin YTL ile yaklaşık 300 bin hektar tamamlanabilecek. Ama biz 3 yılda tamamlıyoruz projelerimizi. Öyleyse yüzde 30 2009'da yapılacağını düşününce, 300'ün 3 katı yani 900 bin hektar gibi bir ihale yapacağız. Bu bir zorunluluk, aksi takdirde orada Devlet Su İşleri istimlak yapıp, sulamasını yapmak zorunda. Bu bir öncelik, bizim tercihimiz de değil, Devlet Su İşleri'nden dolayı oraya kaynak aktarılması ve istimlak sorunundan dolayı, orası öncelik aldı. Ve önümüzdeki 5 yıl içerisinde orada gerçekten 1.3 milyon hektar arazi tamamlanacak.

Ben şu düşünceye katılıyorum, Batılı anlamda düşündüğümüzde bu kadar hızlı toplulaştırmalar yapılması çok olanaklı değil. Ama ülkenin ihtiyaçları ortada. Şimdi biz Batılı anlamda gerçekten her şeyiyle bir toplulaştırma yapalım diye, o kadar bekleme lüksümüz var mı bilmiyorum. Biz en azından sulama adına, parselleri birleştirip, bir tarım alanı yaratmak zorundayız. Bunun üzerine yeni katmanlar eklenebilecektir, gelecekte, tabii çok iyi bir veri tabanı kuruldu, bu data

atılmayacak, bu dataların üzerine yeni katmanlar eklenerek planlamalar Avrupa boyutuna doğru çekilmeye çalışılacaktır.

Bu konuda yeterli firma var mıdır? Şu anda Türkiye’de iş bitirmesi olan benim bildiğim 30’un üzerinde firma var. Tarım Reformu Genel Müdürlüğü’nün listesinde 66 tane iş devam ediyor. 66 tane işin toplamı bilemediniz 300 bin hektar, çünkü hep köy bazında çalışılmış. 300 hektarlık, 500 hektarlık köyler ihale edilmiş. Şu anda Konya Bölge Müdürlüğümüz Isparta’da bir köy yürütüyor, 300 hektarlık. Ama biz diyoruz ki bundan sonra ova bazında gireceğiz, GAP’ta olduğu gibi. En küçük ihalemiz 30-40 bin, belki 20 bin hektar olacak. Biz 60 tane işimiz, her biri 20 bin hektar büyüklüğünde olsaydı, sadece ölçeklemeyle şu anda Tarım Reformu Genel Müdürlüğü 1.2 milyon hektarı yapıyor olacaktı. Şu anda bizim 300 hektar küçük ölçekli yaptığımız projelerde de Avrupa standardı yok. Hani biz bunu küçük ölçekli yapmakla bir standart kaybına yol açmıyoruz. Keşke olsaydı ama yok. Küçük yaptığımız zaman ne yapıyorsak, büyük ölçekli yaptığımızda da aynısını yapıp bu rakamlara ulaşmak istiyoruz.

En büyük problemimiz yetişmiş eleman. Firma var ama mesela bir toprak etüdü bile ciddi bir sıkıntı. Biz diyoruz ki bu projeye seri bazında gerçekten bir toprak etüt yapalım. Sadece toplulaştırmanın ihtiyacını karşılayan değil, olması gereken gibi bir toprak etüt yapalım ve bir daha o sahalara toprak etüt amaçlı kimse girmesin. Bunun için de Ziraat Mühendisleri Odamız ile bir protokol imzalamak üzereyiz. Üniversitelerimiz ile birlikte önümüzdeki Nisan ayına kadar yaklaşık 50 tane ziraat mühendisi arkadaşımızı toprak etüt konusunda eğiteceğiz.

Aynı proje toplulaştırma için de var. Yine hocamla, Uludağ Üniversitemiz ve Ziraat Mühendisleri Odamızla birlikte bir 50 kişinin de toplulaştırma konusunda yetişmesini arzuluyoruz.

Sonuçlar dedi hocam haklı, tekrar bölünme hepimiz biliyorsunuz, reform sahalarında normun altında bölünmüyor ama diğer sahalarda bölünme devam ediyor. Yalnız 5403’te bunun da düzenlenmesi gündemde.

Benim kısaca söylemek istediğim, GAP için kaynak ayrıldı. GAP’ta dönüş yok. Bu 1.3 milyon hektar önümüzdeki 5 yılda tamamlanacak. Diğer GAP dışı bölgeler için DPT ile geçen hafta görüşmelerimiz vardı. Yaklaşık yıllık 200 bin hektar civarında bundan sonra kaynak aktarabileceklerini ve bunun da böyle hep devam ettirilmesini sağlayacaklarını söylediler. Benim gördüğüm DPT, Maliye Bakanlığı, başka planlamayla ilgili kuruluşlar toplulaştırmayı en az bizim kadar tanıyorlar ve bu konuda bizi zorluyorlar. Neden bugüne kadar gerekli

hızlara ulaşılamadı diye onlar da bizi suçluyorlar. Kısaca benim söyleyeceklerim bunlar, teşekkür ediyorum.

Prof. Dr. İsmet ARICI (ÜZÜF): Müsaade ederseniz ben de Mahir Bey'in son sorusunu cevaplamak istiyorum. Tabi ki Avrupa ülkelerinde içerik ülkeye göre değişiyor. Batı Avrupa ülkelerinde, Doğu Avrupa ülkelerinde zaten toplulaştırmaya ihtiyaç yok, orta Avrupa ülkelerinde toplulaştırma bir fırsat kabul edilerek, alan yaratma, alana müdahale etme yetkisi olduğu için özellikle bu konular üzerinde duruluyor. Örneğin köy yerleşim yerlerinin imar planlarının yapılması, köyün yenilenmesi, genişletilmesi, köy içinden işletmelerin çıkarılarak toplulaştırılmış arazilere yerleştirilmesi gibi köy yenilemesi adı altında çalışmalar yürütülüyor ki, bunlar işletmenin bütünlüğünü sağlıyor. Hem iyi verimli bir tarım yapma sağlıyor, hem de yaşama koşullarını iyileştiriyor. Toplulaştırma ile birlikte işletmeler büyüyebiliyor. Nasıl mı? Örneğin komşusu arazi satıyorsa, bitişikteki komşuya alma yönünde teşvikler uygulanıyor. Örneğin tarım toprağı yıllardır sahibi tarafından kullanılmıyorsa, tarım dışı kişilere aitse, rayiç bedel üzerinden satın alınarak, toplulaştırma çerçevesinde küçük işletmelere dahil ediliyor. Çok yaygın olan kiracılık sistemi vardır, bir işletme eğer uzun süredir bir başkasının arazisini kiralıyorsa, toplulaştırma anında birlikte düzenleniyor ki, kendiliğinden sanki işletme büyütülmüş hale geliyor. Hatta zaman içerisinde o kişiye satma şansı sağlanarak, işletme büyütülüyor. Bunun gibi daha başka birleştirmeye yönelik destekleyici önlemler almak suretiyle, zoraki değil, hep isteğe bağlı işletmelerin büyütülmesi sağlanabiliyor. Teşekkür ederim.

Oturum Başkanı: Ekrem Bey sıra sizde, buyurun.

Ekrem KÜN: Teşekkür ederim. Toplulaştırmanın tanımı, kapsamı ve uygulamaları konusunda güzel bilgiler sundu arkadaşlarımız teşekkür ederiz. Ama bu toplulaştırma olayının bir ucu bölünmeyi önlemektir. Çünkü her şeyden önce arazi birleştirme amacı var değil mi, o halde evvela şu bölünmeyi mi durduralım? Devlete 1 kuruş maliyeti olmayacak, yapılması öncelikli bir iş var o da miras hukuku ve arazi alım satımını en ufak bölünebilirlik sınırlarını belirleyecek disiplinler altına almaktır. Bunu yapmadığınız takdirde dipsiz bir valiz doldurmaya çalışır gibi sürekli kaynak harcarsınız. Siz daha bir yörenin toplulaştırma işini bitirmeden alttan yeni yeni bölünmüşlükler çıkacaktır. Böyle bir konu işlenirken, burada mutlaka işin bu yanı, yani miras hukuku ve arazi alım satımını disipline alacak hukuki önlemlerin önceliği ısrarla vurgulanmalı diye düşünüyorum. Aksi halde emekler biraz patinaj yapmayı andırır. Teşekkür ederim.

Oturum Başkanı: Bu konuyla ilgili çalışmalarımızdan dolayı yasaları da ihtiyacımıza göre araştırıyoruz, konuşuyoruz, bakıyoruz. Medeni Kanun'un 597. maddesi, 602'ye kadar bu türlü işletmelerin bölünmesini engelleyici tedbirler getirmiştir ama görüyoruz ki basında, televizyonda yetkili, yetkisiz bir sürü kişi, hala böyle bir kanun çıkarılmasından söz ediyor.

Bizim ülkemizde yasada iki tane nokta var. Birisi eşit bölme işi, yani kız, erkek, bir baba öldüğü zaman kaç kişi ise eşit olarak bölünüyor, bir de benim bahsettiğim 597, 598, 599, 600, 601, 602'ye kadar, hakimlerimiz geleneklere uyarak, birinci noktayı devamlı surette kullanıyorlar, yani bölünmeyi tercih ediyorlar, çünkü 1 karış toprak cinayetlere neden olur. Köyde yaşadığım zaman bunları öğrendim ben. Mezun olduğumuz zaman her şey gül pembe idi. Netice itibariyle 1 karış toprak çok önemli. Dolayısıyla hakimlerimiz de buna uymak zorunda kalıyorlar. Başka bir çare bulunabilir. Buyurun...

Mehmet TANSOY: Daha önce Toprak-Su'da, ondan sonra da Köy Hizmetleri'nde çalıştım. Maalesef şu anda ikisi de kapanmış vaziyette. Bu teşkilatlar kapanırken, bazı doneler yeni kurulan veyahut da devredilen teşkilat içinde bilinmeden heba oldu gitti. Çok üzülüyorum, 15-20 günden beri GAP, toprak etütleri konusunda araştırma yaptım. GAP'ta toprak etütleri acildir deniyor. Bu toprak etütlerini biz yaptık. Ve arşivlerde şu anda mevcut. GAP Toprak Etütleri yüzde 80-90 oranında tamamlanmış, hatta şu anda elimde listesi var, 14-15 ovanın detaylı temel toprak etütleri yapılmıştır. Ve bunun kontrol mühendisinden biri de bendim. Ama maalesef toprak etütlerinin 1/5000'lik detaylı paftaları Tarım Bakanlığı'nın Tarım Arazilerini Değerlendirme Dairesi Başkanlığı'ndadır şu anda. Tarım Bakanlığı'nın Tarım Arazilerini Değerlendirme Dairesi Başkanlığı bilgisayar ortamına geçmektedir. Raporlar da bu haritalarla ilişkili olduğu düşünülmeden iki takımı Ziraat Fakültesi toprak bölümüne, iki takımı da Toprak Gübre Araştırma Enstitüsü'ne verilmiştir. Lütfen bunlar birleştirilsin. Toprak etütleri yapılmıştır, bunlardan yararlanılsın.

Dr. Gürsel KÜSEK: Orada toprak etütlerinin yapıldığını biliyoruz, o 5000'lik paftalar. Aslında arazide 25.000'lik yapılan çalışmanın pantografla büyütülmesiyle elde edilmiş, bu ifade edildi, tabi ki onların üzerine çalışılacak ama onlar 5000'lik boyutuna indirgenecek.

Metin BİRBUDAK: Mülga Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün son toplulaştırma şube müdürüydüm. Şimdi burada toplulaştırmayı konuşuyoruz, değerli katılımcılar ve siz değerli hocamıza teşekkür ediyoruz. Her şeyden önce böylesi önemli bir konuyu gündeme getirdiği

için ODA'mıza çok teşekkür ediyorum. Toplulaştırmayı burada tartışıyoruz, nasıl çözeceğiz, nasıl yapacağız diye... İyi ama bunu çok iyi yapan bir kurum vardı, niye kapattınız onu? Şu unutulmasın Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün yapmış olduğu her bir hektarda tarla içi geliştirme adını verdiğimiz tüm hizmetler vardı. Yani 1961 yılından 2005 yılına taşıdığımız zaman bu rakam 377-400 binde kalıyorsa, sakın ola ki bu başarısızlık simgesi olarak algılanmasın. Çünkü 1991 yılından itibaren Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü toplulaştırmayı özel sektör marifetiyle yapmıştır. Yani 1991 yılından itibaren yılda ortalama 25-30 bin hektar alanda net toplulaştırma yapılmıştır.

Şimdi toplulaştırmayı çok daha kısa sürede bitirmek zorundayız. Yalnız bir konu var burada, 5403 sayılı Toprak Koruma Kanunu, çok güzel ama bir tehlikenin farkında değiliz, ben sayın hocama soruyorum, İsmet Hocama, acaba Avrupa'da gelişmiş ülkelerde, toplulaştırmayı birden fazla kurumun yaptığı bir ülke var mı? Eğer siz bu toplulaştırmayı birden fazla kurumun eline verirseniz neyle karşılaşırsınız? Yeni yasada toplulaştırmanın zorunlu yapılabilme imkanı var, çok güzel, biz yapamıyorduk, biz isteğe bağlı yapıyorduk ama istediğimiz her yerde de yapıyorduk. Toplulaştırmayı jandarma gücüyle yapamazsınız. Mutlaka orada yaşayan maliklerin katkısını ve katılımını sağlamak zorundasınız. O nedenledir ki toplulaştırma zorunlu olsa bile mutlaka o katılımın sağlanacağı şekilde bir çalışma yapılmasını da gerektirir. O nedenle 5403 sayılı yasa belli bir tehlikeyi de beraberinde getiriyor.

Bir konuşmacı arkadaşımız dedi ki, Devlet Demiryolları Genel Müdürlüğü istimlaktan kurtulmak için toplulaştırma isteyecek, doğrudur şimdi gelişmiş ülkelere baktığınızda bu şekilde yani tarımsal amacın dışında ulaşım ile ilgili ya da bir devlet hava meydanıyla ilgili, büyük tesislerle ilgili yapılan toplulaştırmalarda, kamusal amaçlı toplulaştırma dediğimiz bir uygulama yapılır. Burada toplulaştırma ile ilgili daha doğrusu istimlak ile ilgili bütün bedel yine o köye ödenir. Ödenen belli bir kişiye değil, tüm köyedir. Yani istimlak bedeli köye yayılır. Amaç burada tarımdan geçinen, tarımla uğraşan kişilerin tarımdan uzaklaşmasını önlemektir. O nedenledir ki Devlet Demiryolları, Karayolları bu tür toplulaştırma çalışmalarına gelirse, gelecekteki tehlikemiz şudur: Vatandaşın rızası olmadan yapılabilecek bir toplulaştırma, geri kalan dönemde toplulaştırma yapılmamış alanlarda toplulaştırmanın yapılamaması riskini de getirecektir. O nedenle çok önemlidir. Biraz önce dediğim gibi toplulaştırma mutlaka ve mutlaka rızaya bağlı olarak, isteğe bağlı olarak yapılmalıdır. O nedenle 5403'ün tüzüğünün 3 yıldır çıkarılamamış olmasını bir şans olarak addediyorum. Umarım bu hatadan dönülür.

Mevcut bir kurum var, Tarım Reformu Genel Müdürlüğü, biraz sonra hocam yanıtını verecek, kim toplulaştırma yapmak istiyorsa gider Tarım Reformu'ndan toplulaştırma yapılmasını talep eder. O da yapar. Parasını öder Tarım Reformu'na ve yaptırır. Bu kadar basittir.

Prof. Dr. İsmet ARICI: Metin Bey'e teşekkür ediyorum, böyle bir hatırlatma yaptığı için. Biraz önce de söylediğim gibi toplulaştırma gerçekten çok ayrıntılı bir çalışmadır. Köylüyle beraber, üreticiyle beraber, onların onayıyla yapıldığına göre gerçek anlamda bir kamu kurumunun öncülüğünde yapılmalı. Biz hep biliyoruz, özel sektöre verildi bu işler ama hiçbir zaman özel sektör ben yaptım görüntüsünü vermez. Hep Köy Hizmetleri yapar, bir şey olduğu zaman vatandaş Köy Hizmetleri'ne gider ve onlarla sorununu çözer. O sadece aracıdır. Dolayısıyla yetkiye sahip ve yerel yönde teşkilatlanması olan çok iyi bir kuruma mutlak surette ihtiyaç var. Metin Bey'e katılıyorum, 5403 sayılı kanunla belediyelere, sulama birliklerine, yine Devlet Su İşleri belki bir nebze haklı görülebilir ama Karayolları'na toplulaştırma yaptırmak demek, toplulaştırmanın anlaşılabilmesi demektir, yasa yapıcıların toplulaştırmanın ruhunu anlamamış olduklarını gösterir. O kadar uyarılar yapıldı o anda ama kulaklar tıkandı, maalesef üzerinde durulmadı.

Ülke düzeyinde yapılması olan bir kurum olmalı ve toplulaştırmaya ihtiyacı olanın başvurusu ile onun ihtiyacı da dikkate alınarak toplulaştırma yapılmalı. Ancak ortak kullanım tesisi denilen bir şey vardır toplulaştırmada, yani üreticinin, üreticiye hizmet eden hizmetler... Nedir bu, sulama, drenaj sistemi, tesviye, yol, onların istismak bedeli söz konusu olduğu durumda ödenmez. Diğerleri için bir Karayolları ile vatandaşın ne ilişkisi var? Elbette Karayolu yol isteyecekse bedelini vermeli, haklı Metin Bey, kuruma ödemek suretiyle diğer ihtiyaçlar karşılanabilir, teşekkür ederim.

Akif KANSU: Bir Türkçe terim üzerinde duracağım. Genelde bütün okumuş insanlarımız sera gazı salınımı diyor, salınım rakkas hareketi demektir, salınması başka, salınımı başka. Sayın GÜRSEL de aynı yanlışı yaptı. Sayın İsmet ARICI'ya da soracağım şu, dediniz ki 1961'den sonra bu iş başlamıştır ve ondan sonra bütün arkadaşlar, bu işte görev almış olanlar hayattadır dediniz. Acaba öğretici olarak veya bizzat işin içinde olarak, mesela ilk Toprak-Su Genel Müdürü Muzaffer AVAM, Necmi SÖNMEZ, Dursun KESİMOĞLU, Salih UZUNOĞLU, Mehmet BERKİN, Ali BALABAN, Osman TEKİNEL, bunların hiç mi hizmeti geçmedi?

Prof. Dr. İsmet ARICI: Hocam teşekkür ederim, o anlamda değil tabi, toplulaştırmanın doğrudan içinde olup da, proje yürüten ve çalışmalarda

öncülük yapan, yayılması için gece gündüz uğraşanları kastettim. Elbette öğretici düzeyinde, bölge müdürlüğü düzeyinde, bakan düzeyinde sayısız büyüklerimiz vardır, onları tabi ki minnetle anıyoruz, teşekkür ederim uyarınız için.

Mehmet TAN: Gerçekten sosyal-ekonomik yönden ülkemize çok büyük katkıları olduğuna inandığımız bu projeyi Oda Başkanımız, Oda yönetimimiz ve sizlerin gündeme getirmesinden dolayı hepimize çok teşekkür ediyorum. Ben bu konuda uygulamalı olarak Bursa Yenişehir Ovası, Balıkesir Manyas Ovası, Tokat ve Amasra'dan Isparta'ya kadar bu uygulamada, altyapı projesini, mühendislik hizmetini yapan bir arkadaşınızım. Örneğin Fransa'da bu proje topraklarının yarısında uygulanmış durumda. Biz bu konuda çok geri kalmışız. Bunun nedeni de, çok somut bir örnek vereceğim; mesela kadastro çalışmaları çok önemli, kadastro çalışmalarının mutlaka bitirilmesi gerekiyor. Benzer şekilde toprak etütleri çok önemli ama Toprak-Su kapatıldı, Köy Hizmetleri kapatıldı, Ziraî Mücadele Genel Müdürlüğü kapatıldı, yani tarımın en önemli kurumları kapatıldı. Bu tarımsal projeleri kim gerçekleştirecek? Çok çarpıcı bir örnek vermek istiyorum. Başkentimizin Çubuk ilçesinde meyvede hastalık oluyor, bu hastalığı gidermek için yatıra gidiyorlar. Bu bizim için bir yüzkarasıdır. Onun için bu tür çalışmalar gerçekten tarımımızın, ülke ekonomimizin temelidir. Büyük kurtarıcımızın belirttiği gibi bunu çok önemsememiz, sahiplenmemiz ve gerekli olan altyapı kuruluşlarını da yeniden canlandırmamız gerekiyor.

Orhan ALKAŞ: Daha önce konuşan arkadaşlar gibi ben de kapatılan, diğer bir deyimle mülga Toprak-Su ve Köy Hizmetleri'nde çalıştım. Son olarak da Ankara'da Sulama ve Toprak İşleri Şube Müdürlüğü görevinde bulundum. Ankara'da yoğun bir şekilde toplulaştırma işlerini yaptık. Toplulaştırma deyince, Mahir Bey'in sorduğu bir soru vardı, dedi ki, 2002 yılına kadar yapılan 400 bin hektar, 2002'den sonra yaklaşık 500 bin, sonuç olarak 1 milyon hektar alana toplulaştırmaya gidilmiş, bu rakam doğru mu? Anladığım kadarıyla rakamda kesinlikle bir hata yok, yalnız burada şunu özellikle açıklamak lazım, toplulaştırma denilince şimdi Tarım Reformu Genel Müdürlüğü'nün yaptığı, Gürsel Bey'in belirttiği gibi, genel olarak sadece parselasyon bazında birleştirme yapılıyor. Bunun dışında çok küçük düzeyde drenaj işlemleri de yapılıyor ama Köy Hizmetleri yaptığı zaman yani bizler yaptığımız zaman, Ankara Kocacılı, eski Karsak, Sakarya Nehri'nin kenarında, Sakarya Nehri'nin suyunu biz kuruttuk. Nasıl kuruttuk, bunu sulamada kullandık. Bu işlemi yaptığımız köylerde, öncelikle suyu götürdüğümüz zaman tesviye ile başlıyorduk, Gürsel Bey'in o haritada gösterdiği işte binlerce parsel sol taraftaydı, bölünmüş, düzenlenmiş olan toplulaştırılmış olan arazi de sağ taraftaydı. Sayısı azaldı ama bunun yanında sadece parselasyon

işlemleri yapılmadı, tesviyesi yapıldı, sulaması götürüldü, drenajı götürüldü, bütün tarla içi geliştirme hizmetleriyle beraber gitti. Bu hizmetleri yapmak gerçekten zor. Yoksa tek başına sadece parselasyon yaptığınız zaman bu rakama ulaşmak mümkün, doğru tabii. Gürsel Bey'in verdiği rakam dönüm başına, hektar başına 500 ile 1000 lira arasında diyordu, ama bu tarla içi geliştirme hizmetleriyle beraber yapıldığı zaman 2000-2500 TL gibi bir paraya ihtiyaç var. Köy Hizmetleri gibi bir kuruluş varken, bunun altyapısı, taşra teşkilatı da vardı, asıl çözümü orada aramak lazım, eğer bu olmayacaksa, Toprak Reformu Genel Müdürlüğü'nün tarla içi geliştirme hizmetlerini de yapmasını içeren düzenlemeleri gerçekleştirmek gerekir. Bugünkü Toprak Reformu Genel Müdürü olsun, daire başkanı olsun, tümü eski Köy Hizmetleri personelindedir. Teşekkür ederim.

Oturum Başkanı: Sempozyumun ilk oturumunu kapatıyorum. Tüm katılımcılara ve konuşmacılara teşekkür ediyorum.

İKİNCİ OTURUM
Bitki Koruma Hizmetleri

Yönetici: İ. Akif KANSU / ÇÜZF Emekli Öğretim Üyesi

BITKİ KORUMA HİZMETLERİNDE YAPI VE SORUNLAR

Prof. Dr. Nafiz DELEN
Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi

Çok değerli katılımcılar, hepimizi saygı ve sevgiyle selamlıyorum. Sözlerime başlamadan önce böyle bir imkanı yarattığı için Ziraat Mühendisleri Odası'na ve sayın Başkanına en derin saygılarımla teşekkürlerimi sunmak isterim.

Sözlerime bitki korumanın tanımıyla başlamak istiyorum. Bitki koruma en basit tanımıyla, bitkilerin hastalık, zararlı ve yabancı otların etkilerinden ekonomik ölçüler içinde korunması, ürünün ve kalitenin artırılmasıdır. Modern bitki korumada artık ekonomiklik en önemli yeri almıştır. Eskiden ekonomiklik dediğimiz zaman bir basit kar – zarar hesabı düşünülürken, modern bitki korumada ekonomiklik dediğimiz zaman artık bunun içinde geleceğimiz, çevremiz, sağlığımız ve tarım ürünü dış satımımız hepsi birden yer almaktadır. İşte bunun için tarımsal savaşın hem etkili, hem de ekonomik biçimde yapılabilmesi amacıyla bitki korumanın entegre hastalık ve zararlı yönetimi görüşüne uygun olarak yürütülmesi lazım. Yani bitki korumanın bilinen birçok yöntemin bir arada ve dengeli bir biçimde uygulanması ile yürütülmesi artık gerekli hale gelmiştir.

Bilindiği gibi birçok modern savaşım yöntemi söz konusudur. Bu birçok yöntem içinde gerek dünyada, gerekse ülkemizde en çok başvurulan ve en yoğun kullanılan yöntem kimyasal savaşımdır. Çünkü eğer ki kimyasal savaşımı biz çok bilinçli ve kontrollü biçimde kullanırsak, diğer yöntemlere göre daha yüksek etkinliktedir, daha hızlı sonuç verir, özellikle ürünü tarla koşullarında mikotoksinlerden koruyabilir. Ve yine eğer ki bilinçli ve kontrollü kullanırsak, bitki gelişimini isteğimize uygun bir biçimde biz bu yöntemle etkileyebiliriz.

Ama eğer bitki koruma bilinçsiz ve kontrolsüz uygulanırsa, zararlı organizmalarda dayanıklılık sorununun ortaya çıkmasına yol açmaktadır. Bildiğiniz gibi dayanıklılık sorunu birçok etkili ve çok iyi bilinen pestisit, tarım ilacının zaman içinde etkisiz hale gelmesine neden olmaktadır. Hepimizi, günümüzün konusu olarak bildiği gibi, çevre kirliliğine neden olmaktadır, sağlık ve tarım ürünü dış satımında sorunların ortaya çıkmasına yine bilinçsiz ve kontrolsüz zirai mücadele ya da bitki koruma neden olabilmektedir.

İşte bu çerçeve içinde Türkiye’de bitki koruma hizmetleri nasıl yürütülmektedir, sorunları nelerdir? Buna biraz bakmaya çalışacağız. Bunlara bakarken biraz da kimyasal savaşım penceresinden konuya yaklaşıma çalışacağız.

Hepimizin bildiği gibi Türkiye’de tarım eğitimi 10 Ocak 1846’da başladı. Bitki koruma faaliyetlerinin ise 1900’lü yılların başlarında başladığını görmekteyiz. Bugüne kadar atılan en önemli adımlar, 1931’de İzmir ve Adana’da, arkasından Ankara, Samsun, İstanbul, Diyarbakır, Erzincan’da zirai mücadele enstitülerinin kurulmasıdır. Bunlar bölgesel nitelikteki enstitülerdi ve bunun için bölge zirai mücadele enstitüleri daha sonra araştırma adını da aldılar. Antalya’da biyolojik mücadele araştırma enstitüsü kuruldu.

Yine bu dönemde belki de daha önemli bir adım, 1957’de yürürlüğe giren 6968 sayılı Zirai Mücadele ve Karantina Kanunu ile Türkiye’de zirai mücadele ya da bitki koruma kurumsallaştı. Ve bu kurumsallık içinde Zirai Mücadele ve Zirai Karantina Genel Müdürlüğü kuruldu. Bu belki de Türkiye’de bitki koruma alanındaki en önemli ve en olumlu adım idi.

Bu dönemde kurulan zirai mücadele araştırma enstitülerinin hepsi bölgesel nitelikteydi, bölge sorunları konusunda araştırma yapıyorlardı ve bu sorunları çok hızlı bir biçimde yine bölgesel nitelikteki uygulayıcı kuruluşlara aktarabiliyordu. Bu dönemde bu bölgesel nitelikteki zirai mücadele araştırma enstitülerinde çalışacak elemanların muhakkak surette ziraat fakültelerinin bitki koruma bölümünü bitirmiş olma koşulu vardı. Ve bu enstitülerde çalışabilmek, yükselbilmek, çalışmayı sürdürebilmek için muhakkak surette burada çalışan elemanların uzmanlık ya da doktora çalışmaları yapmaları zorunlu idi.

Bunun yanı sıra bu dönemde tüm bitki koruma hizmetleri aynı çatı altında toplanmıştı. Aynı çatı altında oluş, araştırmayla, uygulama arasında çok iyi bir iletişim olmasını, birçok sonucun hızla araştırmaya geçmesini sağlayacak nitelikte idi. Yine bu dönemde Zirai Mücadele ve Zirai Karantina Genel Müdürlüğü’nün, zirai mücadele araştırma enstitülerinin bakanlığa bağlı diğer araştırma enstitülerinde görevli bitki koruma uzmanlarının ve ziraat fakültelerinin bitki koruma bölümü öğretim üyelerinden kurulmuş olan bir grup ya da gruplar söz konusuydu. Bu gruplar enstitülerde yapılan proje ve araştırmalar ile ruhsata esas ilaç denemesi çalışmalarını her yıl değerlendirmekte ve bu konuda kararlar almaktaydılar.

Grupların üzerinde ise Zirai Mücadele Araştırma Konseyi bulunmaktaydı. Zirai mücadele araştırma enstitülerinde çalışan uzmanlardan seçilmiş olanlar ve ziraat fakültelerinde bitki koruma bölümlerindeki öğretim üyeleri bu konseyde yer alıyordu. Konsey, ülkenin zirai mücadele politikasını oluşturmakta ve nasıl yürüyeceği konusunda kararlar almaktaydı. Ayrıca Zirai Mücadele ve Zirai Karantina Genel Müdürlüğü'ne bir ölçüde danışmanlık yapmaktaydı. Yanı sıra yine konsey grup kararlarına göre ruhsatlandırılması öngörülen pestisitlere, uygulamaya verilecek konulara ve yürürlüğe girecek araştırma projelerine yönelik kararlar alarak, bunları bakanlığa ya da genel müdürlüğe sunmaktaydı ve bu kararlar yürürlüğe girmekteydi. Yalnız ülkenin bitki koruma politikasına uygun kararlar alınmasına çok dikkat edilmekteydi.

1984'te ise reorganizasyon adı altında Zirai Mücadele ve Zirai Karantina Genel Müdürlüğü kapatıldı. Kimi zirai mücadele araştırma enstitüleri ve biyolojik mücadele enstitüleri de kapatıldı. Bitki koruma ile ilgili kurumlar ve faaliyetler Koruma Kontrol Genel Müdürlüğü ve Tarımsal Araştırmalar Genel Müdürlüğü kapsamına alındı. Reorganizasyon sonrası bitki koruma hizmetleri yavaş yavaş, özellikle 2000'li yıllara doğru daha çok görünür biçimde zayıflamaya başladı ve hizmette kalan zirai mücadele enstitüleri güçsüzleşti. Çünkü zirai mücadele hizmetleri iki farklı genel müdürlük tarafından yönetilmeye başlanmıştı. Bu özellikle araştırma ile uygulama arasında bir kesiklik yaratmıştı. Zirai mücadele araştırma enstitüleri bölgesel kimliklerini kaybetmişti çünkü bazı zirai mücadele enstitüleri kapatılmıştı. Zirai mücadele araştırma enstitülerinde, ziraat fakültelerinin diğer bölümlerini bitiren kişiler de çalışmaya başlamıştı ve hatta araştırmacı olmayan kuruluşlarda çalışan ziraat mühendisleri de zirai mücadele araştırma enstitülerine tayin edilerek oralarda çalışmaya başladılar. Ve bir ölçüde zirai mücadele araştırma enstitülerinde çalışanların uzmanlık ve doktora mecburiyetleri de kaldırıldı ya da askıya alındı, belki de isteğe bağlı bırakıldı.

İşte bu durum Türkiye'de zirai mücadeleyi daha yavaş giden, daha sorunları olan bir konuma taşıdı. Özellikle biz bunu 2000'li yılların içinde görüyoruz. Örneğin, Avrupa Birliği'ne giden birçok üründe 2000'den sonra artan bir biçimde tarım ilacı kalıntısı açısından sorunlar yaşıyoruz. Türkiye tarım ilacı kalıntısı açısından ve de mikotoksin kalıntısı açısından Avrupa Birliği ülkeleri arasında sorgulanır bir ülke durumuna girdi.

Bazı sorunlar çıkmaya başladı, örneğin bu dönemde pestisit ruhsatlandırma biçimi, özellikle emsale göre ruhsatlandırma bir sorun haline gelmeye başladı. Çünkü pestisitler ruhsatlandırılırken ayrıntılı kimyasal analizleri yapılamadı, yalnız bu ayrıntılı kimyasal analizlerden

ne demek istediğimi biraz sonra daha açık söyleyeceğim. Özellikle 1980'den sonra artık dünya piyasalarında çok daha karmaşık yapıda organik pestisitler, tarım ilaçları çıktı, bunların bazı sorunları vardı, bu sorunları çözebilmek için çok ayrıntılı kimyasal analizlere gerek vardı.

Yine emsale göre ruhsatlandırılacak pestisitlerin biyolojik denemeleri de istenmemektedir. Bu durum değişik sorunları ortaya çıkarmıştır. Örneğin dolgu maddesine, hatta ve hatta etkili maddelerin içine istenmeyen maddelerin karışması sorunuyla zaman zaman karşılaşmaya başlanmıştır. Bazı preparatlarda etkili maddenin daha düşük etkinlikte olması sorunu çıkmıştır. Etkili maddenin daha düşük etkinlikte olması sorununa birçok neden yol açmaktadır ama özellikle bu yeni preparatlarda, çok yeni etkili maddelerde düşük etkinlikteki sentezleme sırasında, düşük etkinlikteki izomerlerin de etkili maddeye karışabilme olasılığı ve bu izomerlerin analizlerinin tam olarak yapılamaması işte bu etki düşüklüklerine yol açmaktadır.

Burada bir örnek olarak bizim bölümümüzde yapmış olduğumuz bir çalışmanın sonuçlarını size vermek istiyorum. 8 tane preparatı aldık ve bu 8 preparatın domates bitkilerinde kurşuni küf hastalığına karşı saksı koşullarında etkinliğine baktık. 8 preparatın etkililiğinin yüzde 70.96 ile yüzde 6.45 arasında değiştiğini gördüm. Özellikle emsale göre ruhsatlandırılan bazı preparatlarda önemli derecede etki düşüklükleri söz konusuydu.

Yine emsale göre ruhsatlama sonucu ülkede hızla ruhsatlanma furusu başladı. Çok fazla pestisit, çok fazla preparat ruhsatlanmaya başladı. Özellikle yıllık ortalama ruhsatlanan preparat sayısına baktığımız zaman, 80'li yıllardan itibaren nasıl bir artış trendinin ortaya çıktığını buradan da görebilmekteyiz.

Öte yandan Tarım ve Köyşleri Bakanlığı tarafından yayınlanan araştırmalara dayalı, zirai mücadele teknik talimatlarının sık aralıklarla güncellenememe sorunu ortaya çıktı. Örneğin 1995 yılında çıkartılan zirai mücadele teknik talimatları ancak 2008'de güncellenebildi ve 1995'te 418 olan talimat sayısı 13 yılda ancak 506'ya çıkarılabildi. Talimatlar üzerinde yaptığım ufak bir incelemede, bitki hastalıkları açısından eskiden beri bilinen çok önemli ve ekonomik zararlar oluşturan pek çok bitki hastalığının hala bu talimatlarda yer almadığını gördüm.

Daha da önemlisi talimatlarda kimyasal savaşım ile ilgili öneriler yoktur. Her ne kadar talimatların giriş bölümünde gayet geniş olarak bunun nedeni, niçini açıklanmışsa da, Türkiye'de kimyasal savaşımın bir miktar

bilinçsiz, bir miktar kontrolsüz yapıldığı göz önüne alındığında bunun nasıl önemli bir durum ortaya çıkardığı görülmektedir. Hepimiz bekliyorduk ki, çıkacak son talimatlar bazı karmaşalara son noktayı koysun. Nasıl karmaşalar? Örneğin Türkiye’de, pestisitlerin maksimum kalıntı limitleri 1997 öncesinde listelendi ve Resmi Gazete’de yayınlandı. 1997’de tekrar bir liste yayınlandı. 2005’te yeni bir liste yayınlandı. 2008’de yeni bir liste hazırlandı, sanıyorum önümüzdeki günlerde bu da Resmi Gazete’de yayınlanacak.

Şimdi bu listedeki normal olarak kalıntı limitlerinde her pestisit için ürün bazında bazı değişiklikler, azalmalar ya da çoğalmalar vardı. Ancak bu azalma ve yükselmelere rağmen pestisitlerin son ilaçlamayla hasat arasındaki sürelerinin devamlı sabit kaldığını gördük. Ve bu tabii ki üreticinin kalıntı içermeyen ürünü piyasaya sürmesi açısından büyük bir zorluğu, ne yapacağını bilememezliği getiriyordu. Çünkü kalıntılı malı piyasaya verdiği zaman çok önemli cezalar artık söz konusudur. Halbuki bunun değişmemesi zirai mücadele açısından önemli bazı sorunların çıkmasına neden oldu.

Yine teknik talimatlarda son ilaçlama, hasat sürelerinin bulunmaması ya da kimyasal savaşım önerilerinin bulunmaması bazı karmaşalara yol açtı. Şimdi ben burada üzümde kullanılan bazı pestisitlerin son ilaçlama, hasat süreleri açısından örnekler vereceğim. Koruma Kontrol Genel Müdürlüğü’nün 2007 yılında yayınladığı Bağ Hastalık ve Zararlıları kitapçığında bazı ilaçlar için son ilaçlama hasat süreleri 2007’de ve 2008’de değişmemiştir. 1995 zirai mücadele talimatlarındaki süreler, 2008 yılında Hasat Yayıncılıktan yayınlanan ve 2008 yılındaki Ruhsatlı Tarım İlaçları kitabındaki son ilaçlama hasat tarihlerine bakıldığı zaman ise tarihler arasında kimi farklılıklar vardır. Bu farklılıklar tabii ki üretici açısından bazı sorunların ortaya çıkmasına, ne yapılacağını bilinmemesine yol açmaktadır. Beklerdik ki 2008 talimatlarında bunlara son nokta konulsun.

Son olarak, hepimizin bildiği gibi Türkiye Avrupa Birliği’ne girmede. Ne zaman gireceğimiz de belli değil. Buna rağmen Türkiye’de mesela 2008’de hazırlanan ve yürürlüğe girmesini beklediğimiz pestisitlerin maksimum tolerans limitlerine baktığımızda Avrupa Birliği tolerans limitleriyle birebir aynı olduğunu gördük. Halbuki bir ülkenin tolerans limitlerinin, o ülke insanını pestisit kalıntılarından korumak için ve o ülke insanının beslenme biçimi dikkate alınarak belirlenmesi lazımdır. Daha bunda Avrupa ülkeleri bile tartışma içindeyken bizim birebir buna uymamız sanıyorum ki ülkemiz insanı için çok doğru değildir.

Bir de yine Avrupa Birliği süreci içinde kimi pestisitlerin yasaklanması gibi uygulamalara gidilmesi, bitki koruma açısından yeni sorunları gündeme getirecektir. Çünkü bir pestisit ruhsatlanırken nasıl ki bir prosedür ile ruhsatlandırılıyorsa, yasaklanması da bir prosedüre göre olmalıdır. Bunun yerine nelerin kullanılacağı, alternatiflerin ne olacağı ortaya konmalıdır. Yoksa Avrupa Birliği dedi diye, bunları ruhsatlandırmak, ileride çok daha büyük sorunları ortaya çıkarabilecek niteliktedir.

İlginize teşekkür ederim.

BITKİ KORUMA HİZMETLERİNDE BAKANLIK UYGULAMALARI

***Dr. Ahmet ARSLAN
TKB - KKGM***

Sayın Başkan, değerli hocalarım ve kıymetli meslektaşlarım, öncelikle Bakanlığım adına hepinizi saygı ve sevgiyle selamlıyorum.

Bugün Ziraat Mühendisleri Odası'nın tarımsal öğretimin yıldönümü nedeniyle düzenlemiş olduğu bu toplantıya katılmak ve sizlere hitap etmekten dolayı, özellikle Bakanlığımın yapmış olduğu çalışmalarını burada sizinle paylaşmaktan ayrıca mutlu olduğumu sizlerle paylaşmak istiyorum.

Tarım Bakanlığı'nın zirai mücadele hizmetleriyle ilgili işlevleri özellikle uygulama açısından Koruma ve Kontrol Genel Müdürlüğü tarafından yürütülmekte, bu da Koruma ve Kontrol Genel Müdürlüğü bünyesinde bulunan 3 daire başkanlığı tarafından yönetilmektedir. Bunlardan bir tanesi Zirai Mücadele İlaçları ve Aletleri Ruhsat Daire Başkanlığı, diğeri Bitki Koruma Hizmetleri Daire Başkanlığı, üçüncüsü de Karantina Hizmetleri Daire Başkanlığı olarak 3 daire başkanlığı altında bütün bu hizmetler yürütülmektedir.

Tabi bu 3 daire başkanlığının görev ve hizmet alanı içerisinde bugüne kadar neler yapılmış ve bundan sonra neleri hedefliyoruz ve neleri yapacağız bitki koruma alanında, bunları kısaca özetlemeye çalışacağım.

Özellikle zirai mücadele ilaçlarının Türkiye'de kullanımının kontrol altına alınması çok önemli bir konu. Bizim açımızdan da, bu gıdayı tüketen insanlar açısından da, çiftçiler açısından da fevkalade önemli bir konu. Ve bunun mutlaka paydaşlarla bir araya gelinerek, Türkiye'deki sistemin kontrol edilmesi ve bu kontrol sonucunda da aksayan yönlerin ele alınarak, her bir eksikliğin giderilmesi noktasında yapılacakları planladık ve belli bir plan çerçevesinde de Türkiye'de zirai mücadele ilaçlarının kullanımını bir disiplin altına, bir çerçeve altına almaya çalıştık.

2006 yılında bu amaçla zirai mücadele ilaçlarının havadan uygulanmasını biz bir olurla yasakladık. Özellikle ilaçların havadan uygulanması nedeniyle sürüklenmesi, farklı ürünlere bulaşma riski, bunun yanında zamanında ve dozunda ilaçlamanın yapılamayışı, önemli faktörlerdi bunun düzenlenmesinde. Çünkü zirai mücadele

ilaçlarının hepsi yer aletleriyle ve mevcut standart ilaç deneme metotlarına göre ruhsat almışlardır. Dolayısıyla bunların dışında farklı aletlerle, farklı ekipmanlarla ve farklı metotlarla uygulanması da hem etkinlik, hem de bu ilaçların çevreye ve doğaya verdiği etkiler bakımından fevkalade riskliydi. Dolayısıyla bu risklerin ortadan kaldırılması amacıyla bir düzenleme yapılmış ve bu düzenlemeyle bütün yer aletlerinin ruhsatlı olduğu alanlarda uçakla ilaçlama yasaklanmıştır.

Sadece ürünün tehlikeye düştüğü ve diğer hiçbir yöntemle kurtarılmasının mümkün olmadığı durumlarda uçakla ilaçlamalara izin verilmektedir. Tabi bu kapı açık bırakılmıştır. Ama şu ana kadar sadece çeltikte bir sene özel izinle kullanılmıştır. Onun dışında da bize gelen müracaatlarda gerekli değerlendirme yapılmış ve netice itibarıyla yer aletleriyle konunun çözümlenebileceği yapılan araştırmalar sonucunda ortaya çıktığından dolayı uçakla ilaçlamaya bugüne kadar izin verilmemiştir.

Diğer bir düzenlememiz bitki koruma ürünleriyle ilgili bayilik yönetmeliği. Tabi daha önceden var olan yönetmeliğimiz uyarınca, zirai mücadele ilaçlarının satışı ile ilgili ziraat mühendisleri, ziraat teknisyenleri ve teknikerlerine, bir şekilde iller tarafından yapılan eğitimler sonucunda ruhsat verilmekte ve bu kişilerce zirai mücadele ilaç bayiliği yapılmaktaydı.

İşin aslına baktığımızda ziraat mühendislerinin çalışma alanlarını belirleyen tüzükte ve kanunda da bu olayın tüm ziraat mühendisleri tarafından yapılabilecek iş alanı içerisinde gösterilmesi, bizi bu konuda bir şeyler yapılması için belirli bir noktaya getirmiştir. Bu nokta nedir? Onu çok net ifade edeyim. Tüzükte zirai mücadele ilaçlarının satılması, bunların reçeteli hale getirilmesi, hastalık ve zararlıların teşhisi, tanımı ve bunlarla ilgili karantinayla ilgili zararların tanımı ve bu konuda metot oluşturma ve geliştirme şeklindeki görevler tüm ziraat mühendislerinin yapacağı işler şeklinde yer almaktadır.

Ancak bir toprak mezununun, bir makine mezununun, bir tarımsal yapılar mezununun, bir zootekni mezununun kendi alanıyla ilgili işler, özel ve uzmanlık isteyen alanlar olarak belirlenmiştir. Dolayısıyla 1992 yılında çıkan bu tüzükte bu noktanın belki değiştirilmesi gerekiyordu. Bu nokta değiştirilirse ve bu bitki koruma mezunlarının özellikle bu saymış olduğum görev alanlarının uzmanlık isteyen bir iş olduğu noktasında bir madde konulursa, ziraat mühendislerinin yapması, özellikle bitki koruma mezunlarının yapması noktasında bu işin düzelmesi çok daha kolay olur. Ondan sonra da yönetmeliklerde bunun bu şekilde yer alması ve bundan önceki yönetmelikleri bağlayan yasaların düzeltilmesi şeklinde,

suyun baştan bir şekilde mecrasına akıtılmasına zemin hazırlayacaktır diye düşünüyoruz.

Dolayısıyla burada biz bitki koruma mezunlarının mutlaka ihtisas isteyen bu alanda görev yapmasını arzuluyoruz. Bunun için de yönetmeliği biraz bu yönde ağırlıklı olacak şekilde hazırladık ve o şekilde de yürürlüğe koyduk.

Diğer bir çalışmamız, tarımsal üretimde kullanılan pestisitlerin üreticiler tarafından kayıt altına alınması. Bu yayınlandı ve yürürlüğe girdi. Özellikle bakanlık, çiftçi, taşra teşkilatı, ilaç bayileri, danışmanlıklar ve bu alanda görev alan herkesin bir şekilde zirai mücadele ilaçlarının çiftçiler tarafından kayıt altına alınması noktasındaki görev bölümünü ve bunların sorumluluklarını belirleyen bir yönetmelik. Ve biz her çiftçimizin kullanmış olduğu pestisitlerin mutlaka bir şekilde kayıt altına alınmasını istiyoruz. Bu nedenle de yeni bir bilgisayar programı geliştiriyoruz. Bu seneden itibaren bakanlık olarak bunun da hem çiftçiler, hem bayiler, hem de bakanlığın taşra teşkilatları ve merkezde özellikle reçeteli sistemin de devreye girmesiyle çok ciddi anlamda bir network ağının kurulması ve izlenebilirliğin sağlanması noktasında büyük bir gelişme sağlayacağına da inanıyoruz.

Diğer bir konu bitkisel üretimde kullanılan pestisitlerin reçeteli satılması. Bu da şu anda tahmin ediyorum 10 gün içerisinde yürürlüğe girecek olan yönetmeliklerden bir tanesi. Türkiye’de maalesef bugüne kadar geçen sürede pestisitlerin istenilen ölçülerde ve miktarlarda istenilen yerden alınabilmesini engelleyici herhangi bir şey yoktu. Dolayısıyla bugün kişilere zarar veren pek çok zararlı maddenin satışının belirli normlarla yapılmasını isterken, özellikle kendisi bizzat zehir olan ve insan sağlığı ile çevreyi çok önemli ölçüde etkileyebilecek olan bu ürünlerin mutlaka bir şekilde denetim altına alınmasından yanayız. Ve bu denetimin de mutlaka bu şekilde reçeteli bir sistemle getirilmesi gerektiğine inanıyoruz ve bununla ilgili çalışmalarını tamamladık.

Burada tabii ki danışmanlık yapan arkadaşlar mutlaka bu reçeteli sistem içerisine dahil olacaklar ve olmaları gerekiyor. Bunun dışında bitki koruma bölümü mezunları, üniversitelerimiz, zirai mücadele araştırma enstitüleri ve bakanlığın il müdürlüğünün bitki koruma şubeleri bu konuda görev alacak kuruluşlar. Ve bunun dışında da serbest olarak bu işi yapacaklarla ilgili de özel şartlar var. Bu şartları yerine getiren kişilere de biz bu reçete yazma ile ilgili hakkı vereceğiz.

Diğer bir konu pestisit uygulayıcılarının sertifikalandırılması. Türkiye’de herkes almış olduğu pestisiti bahçesinde, tarlasında ya profesyonelce ya

da kendi üretim alanında istediği gibi kullanabilmektedir. Bunun bir şekilde önüne geçilmesi gerekiyor. Mutlaka hem çevre, hem kendi sağlıkları, hem de ürettikleri ürün ile ilgili bu pestisitlerin kullanılması noktasında belirli bir birikimi almış, belirli bir eğitimi tamamlamış insanların bu işi yapması gerekiyor. Doğrusu da budur. Dolayısıyla da kişiler kendi bağını, bahçesini de ilaçlasa ya da profesyonelce bu işi yapacak bir kurum da oluştursa mutlaka bakanlığın veya belirleyeceği kuruluşlardan alacağı eğitimin sonucunda bu işi yapabilecek kapasiteye sahip olanlara bu sertifikayı verip, pestisitlerin kullanımında sadece onların yetkili olmasını sağlayacağız. Bu da zincirin son halkalarından bir tanesidir.

Tabi bunlar bizim piyasada pestisitlerin dolaşımına çizmiş olduğumuz bir çerçeve. Bu çerçeve içinde biz pestisitlerin kullanımını da, kalıntıları da ve gıdaların üretiminin sağlıklı bir şekilde sağlanmasını da bir şekilde gerçekleştirebileceğimize inanıyoruz. Mutlaka sıkıntılarımız olacaktır ama bu çerçeve bu konudaki sistemi oluşturacak bir çerçevedir ve buna mutlaka sahip çıkılması gerekir diye düşünüyoruz.

Tabi bunun yanında sayın hocam biraz önce konuşmasında bahsetti, özellikle pestisitlerin ruhsatlandırılmasında bazı sıkıntılarımız vardı. İşte emsalden ruhsatlandırma, ilk defa ruhsat alacak pestisitlerin Türkiye’de hangi statüyü izleyeceği ve benzeri bizim özellikle dolgu maddesi dediğimiz maddelerin analizleriyle ilgili sıkıntılar vardı. Bunları da bir şekilde çözüyoruz ve pestisitlerin ruhsatlandırılmasında bir yeni düzenleme hazırladık. Bu düzenleme çerçevesinde işte bu değerlendirme komisyonu ve benzeri Avrupa Birliği ile uyumlu, daha işlevsel, daha hızlı hareket edebilecek ve daha sağlıklı bir değerlendirme yapabilecek, özellikle üniversitelerimizin ve emekli olmuş hocalarımızın ve uzmanlarımızın da görev alabileceği bir sistemi öngören yeni bir düzenleme bu. Dolayısıyla önümüzdeki günlerde bu da devreye girecek. Pestisitlerin ruhsatlandırılması noktasındaki problemlerin önüne geçilmesi açısından bunu önemli görüyoruz.

Yine 10. ayda çıkarttığımız bir yeni yönetmelik var, o da biyolojik mücadele etmenlerinin ithali, ihracatı ve ruhsatlandırılmasıdır. Bu biliyorsunuz bugüne kadar yapılmamıştı, özellikle işte dışarıdan zaman zaman bu şekilde biyolojik mücadele etmenleri giriyordu, araştırma amaçlı veya kullanma, uygulama amaçlı. Dolayısıyla biz de yeni bir yönetmelikle bunların gerek ihracatı, gerek ithalatı, gerek üretimi, gerekse bunların bir şekilde ruhsatlandırılıp, mücadele amaçlı kullanımındaki çerçeveyi bu yönetmelikle çizmiş olduk.

Bunlar bizim özellikle ilaç noktasında yapmış olduğumuz çalışmalar. Bunun dışında tabii ki IPM çalışmalarımız var, belirli bir noktaya getirdiğimiz, entegre mücadele çalışmalarımız var, ki biz bunun üzerinde bundan sonraki dönemde önemle duracağız ve 10 yıllık bir perspektif içerisinde tüm alanlarımızın yüzde 30'unun mutlaka IPM ile yönetilebilir bir mücadele sistemi içerisinde yönetilmesini sağlayacağız. Bunun için de gerek teşvik, gerekse çiftçinin bu IPM'lerle ilgili entegre mücadele çalışmalarına kaydırılması noktasında bakanlık olarak gerekli teşvik ve destekleri bir şekilde sağlayacağız.

Bir diğer konu tahmini uyarı çalışmaları, aşağı yukarı şu anda 187 adet tahmini uyarı istasyonumuz var. Biliyorsunuz özellikle elmada, üzümde, bağda ve bazı sebzelerde bu tahmini uyarıyı biz şu anda uyguluyoruz ve bu tahmini uyarılar sayesinde de ilaçlama sayılarında gerçekten çok önemli düşüşler meydana geldi. Her yıl tahmini uyarılar çerçevesinde yapılan değerlendirmelerde siz hastalıkla ilgili tahminleri yapabildiğiniz için çok sağlıklı bir mücadele sistemine oturtulup burada devamlılığı sağlayabiliyorsunuz. Dolayısıyla Bakanlığın önem verdiği konulardan bir tanesi de tahmin uyarı çalışmalarının bundan sonra da geliştirilerek devamıdır.

Diğer bir konu da, maalesef hakkını veremediğimiz ve yeterli seviyeye getiremediğimiz biyolojik mücadele çalışmalarıdır. Ben TAGEM'de çalışırken de, bu dönemde de gerçekten biyolojik mücadele çalışmalarında yeterli mesafeyi alamamamızın nedenlerini şu anda arkadaşlarımızla beraber inceliyoruz. Bununla ilgili bizim mutlaka belirli normları getirmemiz gerekiyor. Şu anda Türkiye'de buğdayda süne, mısırdaki koçan kurduna karşı, narenciyede de turunçgil bitine karşı ve diğer bazı etmenlere karşı biyolojik mücadeleyi yürütüyoruz ama bunlar maalesef istenilen ölçüye ulaşmadı. Adana bugüne kadar biyolojik mücadele etmenlerini ürettiyordu, şu anda kurulmuş 2 tane de biyolojik mücadele üretim tesisi var özel sektöre ait. Bunların bir şekilde geliştirilmesi, mücadeleye hakikaten kazandırılması ve çiftçinin de bu yöne biraz daha kaydırılarak, belirli çerçevelerde, belirli normlarda çiftçinin dikkatinin bu yöne çekilmesi lazım diye düşünüyorum.

Diğer bir konu karantina çalışmaları... Karantina analizleri daha önce zirai mücadele araştırma enstitüleri tarafından yapılıyordu. Şu anda Avrupa Birliği ile yürüttüğümüz proje çerçevesinde 4 karantina müdürlüğünde 4 tane laboratuvar oluşturuldu ve buralarda karantina analizlerinin hepsi aşağı yukarı yapılabiliyor ve eksik olan kısımlarda da zirai mücadele araştırma enstitüleri devreye sokuluyor. Önümüzdeki dönemlerde yeniden bunların hem kapasite, hem de aksiyonların artırılması için gerekli çalışmaları yapacağız.

Diğer bir yeni düzenleme karantinayla ilgili... Şu anda 56 ihraç, 36 tane de ithal kapımız var. Bunların mutlaka Avrupa birliği'ne uyum çerçevesinde azaltılması gerekiyor. Nedeni de hem kontrol, hem de konusunda uzman insanların çalıştığı, uzmanlık isteyen kapıların oluşturulması. Üretim materyalleriyle ilgili, diğer bitkisel ürünlerle ilgili farklı konularda kapıların oluşturulması çalışmaları devam ediyor. Bu amaçla da bizim planladığımız bütün Türkiye için 14 tane ithal ve ihraç kapısı. Hepsi de sınır noktalarında ve bütün giriş – çıkışlar buralardan yapılarak, bu şekilde karantinayla ilgili bir denetimin sağlanması gerekiyor.

Bitki pasaportu ile ilgili çalışmamız var. Ayrıca tüm fide fidan ve benzeri üretim materyalinin Türkiye içinde ve Türkiye dışına gidişlerinde kullanabileceğimiz, o ürünü kimliklendiren bitki pasaportu sistemi, tahmin ediyorum şu anda bir proje çerçevesinde yürüyor, bunu önümüzdeki yıl devreye sokacağız.

Bir de ticari amaçlı üretilen patateslerin izlenebilirliği noktasında bir talimatımız hazırlandı. Bu talimatta özellikle patatesin son yıllarda risk teşkil eden işte birtakım bakteriyel hastalıklarının Türkiye içerisindeki takibi ve izlenebilirliği noktasında hem yayılmasının önlenmesi, hem de izlenebilirliğinin sağlanması açısından bir çalışmayı önümüzdeki günlerde başlatıp, en kısa zamanda yayımlayıp, uygulamaya sokacağız.

Çok teşekkür ediyorum.

İHRACATÇI AÇISINDAN SİSTEM DEĞERLENDİRMESİ

Dr. Salih ÇALI

**Uludağ Yaş Meyve Sebze İhracatçıları Birliği
Yönetim Kurulu Başkanı**

Değerli Oturum Başkanım, sayın hocam, değerli hocalarım, değerli meslektaşlarım, burada gördüğüm kadarıyla bitki korumacılar ağırlıkta ve çoğu da mesaide bulunduğumuz arkadaşlar. Bir kısmı sınıf arkadaşlarım. Yine oturumda birlikte olduğumuz meslektaşlarımızla da özellikle sayın hocam ile ilgili bir anekdotu size hemen aktarıp, birazcık da dikkatleri toplamak amacıyla, hocamdan biz 3 arkadaş, 3 sınıf arkadaş seminer konusu aldık, Akif hocamdan, seminer konumuz da meyve sinekleri idi, ben kiraz sineğini 15 dakikada işledim, Ahmet Erciş, kavun ve diğer meyve sineklerini işledi, bir arkadaşımız da zeytin sineğini işlemişti. Ben aradan uzun zaman geçti (yaklaşık 30 yıl), son 7-8 yıldır kiraz sineğinin üzerinde yoğun olarak duruyoruz. Yani yine bu yolda devam ediyoruz.

Yaklaşık 1.5 yıldır Uludağ İhracatçı Birlikleri bünyesinde yaş meyve sebze ihracatçıları birliği Yönetim Kurulu Üyesi iken, son 6 aydır da Yönetim Kurulu Başkanlığı yapıyorum. Değerli ZMO Başkanımız bana bu konuyla ilgili söz vermek üzere beni aradığında bunu seve seve kabul ettim. Bulduğum konum itibarıyla de yaş meyve sebze ihracatında hepimizin bildiği ve bu konuların belki de çıkış noktasını oluşturan ihracat boyutu çok ön plana çıkıyor. Diğer konuşmacıların verdiği bilgileri pek fazla tekrarlamadan, doğrudan konuya girmek istiyorum. İhracat yönüyle gerçekten önemli. Bu zaten yadsınamaz bir gerçek. Ama somut olarak size şu tabloyu göstermek isterim; bu liste biraz uzun olduğu için ppt'de hazırlanamadı.

Şimdi bu yaşanan somut bir olay: Yansıda gördüğünüz, Almanya Vestfalya Tarım Bakanlığı 2005-2008 yılları arasında, Tarım Bakanlığı'na gönderdiği ve Tarım Bakanlığı'nın da Bursa Tarım İl Müdürlüğü aracılığıyla Uludağ İhracatçı Birlikleri'ne gönderdiği bir yazının eki. Ve bununla ilgili dikkat edilmesi isteniyor. Şöyle baktığımızda Almanya Vestfalya Tarım Bakanlığı'nın tüm Türkiye'de dahil olmak üzere, çeşitli ülkelerden ithal ettiği limonda örnek olarak incelenen 180 örnekten pestisit bulunan örnek sayısı 70 tane. Carbendazim 116'dan 9 tane, Methitiation 173'te 5 tane. Bunlar pestisit bulunan örnekler. Toleransın altı üstü diye ayırmamış.

İnıyoruz, kiraza bakalım hemen. Kirazda incelenen örnek sayıları 82 gibi, bakıldığında en sık rastlanan Dimethoate 81, incelenen örnekte 27 tane pestisit bulunmuş. Bu kalıntı üzeri ve altı dahil olmak üzere. İma edilen o. Omethoate 82'de 24 ve aşağı doğru iniyor. Kayısıda var. Çeşitli etken maddeler. Sofralık üzümde var. Yeşilbiberde var. Türkiye ile ilgili bölümde manzara o kadar kötü değil, ama çok da iyi değil. Sofralık beyaz üzümde 63 örnek incelenmiş, hiç pestisit bulunmayan yani temiz diyebileceğimiz 8 örnek, pestisitli 55 tane, MRL fazlası 31 adet. Yüzde 17'ye karşılık gelmiş. Yeşilbiberde 107 tane incelenmiş, 57 pestisitli, 12 MRL üzeri bulunmuş, limon, kiraz, kayısıda var ama MRL'yi geçmemiş. Şimdi bu 2008 başlarına kadarki manzara böyle.

Buradan hareketle biz Yaş Meyve Sebze İhracatçıları Birliği, tabii ihraç edeceği ürünü, pazardan alacağı, üreticiden alacağı ürünle ilgili olarak böyle bir tablo görmek istemiyor. Esas çıkış noktası burası. Yoksa ben bunu çeşitli ortamlarda da dile getiriyorum. İhracatçı olarak, ihraç konusunun ayrıntılarına inmesi gerekmiyor. İhracatçı nihayetinde ticaretle uğraşan bir kişi ya da kuruluş, şirket vs. ama yurtdışından aldığı birtakım yaptırımları dönüp pazardan talep ettiğinde bakıyor ki manzara çok iyi değil. Ondan sonra kendi temin ettiği başta üreticiler olmak üzere, kamuda, özel sektörde kimler varsa onlarla ilgili bu konuları paylaşıyor.

Bu tabloyu, bu çizelgeyi kiraz için örnek olarak hazırlamaya çalıştım. Sanırım net olarak görünüyor. Şimdi aklın yolu bir diyorlar, ben de biraz da oradan hareket ederek, Avrupa Birliği'nde 1 Eylül 2008'de yürürlüğe giren bir liste var. Bir MRL listesi var. Bu listede Türkiye'de kirazda ruhsatlı olan ilaçlar nelerdir? Bunlar malum, listemiz aşağı doğru ilerleyecek. Bunun karşılığında Avrupa Birliği'ndeki bu ilaçlarla ilgili durum nedir? Konuyla ilgili olanların yakından bildiği üzere, in, out ya da pending olarak yani hala incelemede anlamında bir sınıflandırmaları var. Özel bir danışmanlık kuruluşundan aldığımız destekle de bunları kontrol etme imkanımız oldu. Çünkü tek bir kaynağa güvenmek her zaman aynı sonucu vermiyor. Bu ilaçlarla ilgili olarak şunlar Türkiye'de ruhsatlı olan ilaçlar, bu ilaçların 1 Eylül 2009 itibarıyla Avrupa Birliği ülkelerinde uygulanacak MRL'lerinin durumu nedir? Bir de ona baktık. Türkiye'deki kodeksine, bu kodeks de 29.9.2008'de yayınlanan Tarım Bakanlığı'nın kodeksi. İngiltere'de önemli bazı tedarikçilerin istekleriyle bunları bir kıyaslamak istedim. Bu tedarikçiler de zirvede olan, belki ismini söylemem şimdi reklama girer, o yüzden söyleyemem ama en azından 1500 marketi olan, çok büyük tedarikçiler.

Bunları, benim çalıştığım, temsil ettiğim şirkette de, 7-8 yıldır iç içe olduğumuz için bunu yaşıyoruz, birebir yaşıyorum. Sezon öncesi kirazda

örneğin siz kiraz ihraç edeceksiniz veya başka herhangi bir ürün ihraç ederseniz, bu marketler bir liste gönderiyorlar. Şu şu ilaçları biz tercih etmiyoruz, istemiyoruz ve aynen ben olarak ifade ediyorlar, yani herhangi bir başka yumuşak ifade de değil, biz bunları istemiyoruz diyorlar. Bu listeyi de ben buraya ilave ettim. Yani Türkiye’de ruhsatlı olan ilaçlardan Avrupa Birliği’nde, bizim danışman kuruluşumuz, yurtdışı kaynaklı bir kuruluş bu, Avrupa Birliği’nin MRL’leri, kodeksi, arkasından bu tedarikçilerin istekleri ve tarım Bakanlığı’nın yine konu içinde olan arkadaşlarımız biliyor, bir etkili maddelerle ilgili bir düzenleme çalışması içerisinde. Avrupa Birliği’nde yasak olan ama Türkiye’de ruhsatlı olan 135 tane etkili maddeden 80 kadarı 1-2 yıl içerisinde raftan en azından inmiş olacak, yani 74 tanesi yasaklanıyor, 3 tanesi 2009, 3 tanesi 2010 yılında ama 80 taneye baktığımızda bunların raflarda 1-2 yıl daha, çünkü raf ömrü bitene kadar bunları göreceğiz, bir de böyle bir durum var. Bu yasaklama programı içerisinde kirazda ruhsatlı ilaçların durumuna bir baktık. Ve Rusya Federasyonu’nun biliyorsunuz, bu yaş meyve sebze ihracatıyla ilgili çok büyük problemler yaşıyoruz, bu konuyla ilgili kirazı ben örnek aldım ama hemen söyleyeyim, kirazın dışında ihraç edilen hemen her yaş meyve ve sebze bu tabloları geliştirme çalışmaları içerisindeyiz ve ihracatçı olarak da bunları birebir uygulamamız gerekiyor ve bunları da Bakanlığımız ile ilaç firmalarıyla, tüm bu konuyla ilgililerle paylaşmamız gerekiyor.

Baktığımızda hemen buradan birkaç tane örnek vereyim. Captan, Rusya Federasyonu’nda istenmiş, Carbandezin istenmiyor, Dimethoate istenmiyor, burada bazı ilaçlar var, teşbihte hata olmaz, aspirin gibi kullanılan bazı ilaçlar Rusya Federasyonu’nun listesinde yok. Nedir onlar? MRL ‘si 0.01’dir; aşağı yukarı yasak. Permethrin, Thiram, konuyla ilgili uzman arkadaşlarımız Thiram’ın Rusya tarafından istenmediğini bilmeleri gerçekten önemli, işimizin ne denli zor olduğunu bir yerde ortaya koymak bakımından.

Türkiye’de kirazda ruhsatlı 41 tane ilaçtan, Avrupa Birliği’nde 20 tanesi “out” olmuş durumda. Avrupa Birliği’nde ,Türkiye’deki çalışmalarla bunu kıyasladığımızda 20 tanesinin bir yerde engellenmesi gerekiyor, çıkması gerekiyor. Rusya ile baktığımızda kirazda Türkiye’de ruhsatlı 19 ilaç, Rusya Federasyonu’ndaki listede var ama bunlardan 8 tanesi Rusya Federasyonu tarafından istenmiyor. Bunların da çıkması gerekiyor. Neticede, olası karar diye bir başlık attım bu sütuna da, 41 tane kirazda ruhsatlı ilaçtan, 26 tanesini bizim çıkarmamız gerekir ki, üretim aşamasında bu ilaçları kullanmayıp, bu etkili maddeleri kullanmayıp, ihracat yönünden problem yaşamayalım.

Konuya belki çok daha vakıf olan arkadaşlar merak edebilir, bu listede kirazda Türkiye’de ruhsatlı olan toplam 7 tane ilaç şu listelerde yer almıyor, bunların da ayrıca incelenmesi gerekiyor. Yani burada bir eksiklik olarak görülmesin amacıyla bunu verdim.

Gördüğümüz gibi manzara gerçekten iyi değil. Çok da böyle karamsar bir tablo çizmek istemiyorum ama kirazdaki bu durumu, diğer ürünlerde de bir yerde güzelce irdeleyip, bunları ortaya koymak gerekiyor.

Bu çalışmalarımızdan bazıları, bunların üzerinde fazlaca durmama gerek yok. Konunun üzerine gidilmesi gerektiğini, proaktif olunması gerektiğini, paydaşlarımız bunlar, bunlarla birlikte zaten iyi bir uyum içerisinde, en azından birlik olarak, meslektaş olarak bunların yapılmasını sağlayama çalışıyoruz.

Burada daha önce sözü edilen benim de özetle üzerinde durmak istediğim çoğumuzun da çok yakından iyi bildiği bir konu. İlaç tek çareymiş gibi hep üretici nezdinde bir olgu oluşturulmuş durumda. Bunun olmadığını biz teknik olarak biliyoruz ama şu yöntemleri çok basit, artık güncel hale gelmiş yöntemleri bizim ön plana çıkartmamız lazım. Bunu söylemek çok da büyük bir şey değil ama kültürel, mekanik, fiziksel, biyoteknik, biyolojik, karantina, genetik, entegre mücadele yöntemlerinin uygulanmasını bizim ilaçtan önce ön plana çıkartmamız gerekiyor. Bu alternatif mücadele yolları eğer denenip de, uygulanıp da kimyasal mücadele olmazsa olmaz ise yine hepimizin çok yakından bildiği şu teşhis aşamasında yine çok dikkatli olup, buna göre ilacın uygulanması artık nakarat haline gelmiş, benim artık söylemeye çok fazla dilim varmıyor, işte son ilaçlamayla hasat arası, ilaçlamada dikkat edilecek hususlar, vs. gibi şeyleri de mutlaka her aşamada üretici nezdinde bunları ortaya koymak gerekiyor.

İhracatta bizim için alıcıların ilaç tercihleri dikkate alınmalıdır. Bunu söylemek çok basit ama dikkate alırken de karşılaşacağımız zorlukları biliyoruz. Eğer biz bunu yerine getiremezsek Türkiye olarak başta yaş meyve sebze olmak üzere diğer kurutulmuş olsun, mamul maddeleri, gıdayı satmamız hep riskle karşı karşıya kalmamız anlamına geliyor. Ben özellikle 2009’da sezonda yaş meyve sebze yönüyle yaşayabileceğimiz risklere dikkati çekiyorum. Her ortamda, çünkü malum, dünyadaki bu ekonomik sorunlar nedeniyle pazarın talebi daha baskıcı, daha üzerine gidici olacak. Hatta bazı zorlukları da bilerek ya da kasti olarak bunu önümüze getirecekler, işte tarife dışı engel dediğimiz, buna benzer yollarla ilaç konusunu, kalıntı konusunu hep önümüze sürecekler.

Bakanlığımızın üzerinde çalıştığı, bir kısmını yayınladığı yönetmelikler var. Bu yönetmelikleri, işte reçeteli ilaç satışını, kimyasalların kayıt altına alınması ve izlenmesi gibi, buna benzer çalışmaları, bu işin yerine getirilmesinin aşamaları olduğuna inanıyoruz ve gereği gibi yapılması durumunda destekliyoruz.

Özet olarak ilaçları tabii, bugünden yarına yasaklamak Avrupa Birliği'nde istenmeyen ya da ihracat yönüyle istenmeyen, tercih edilmeyen ilaçları yasaklamak, bugünden yarına mümkün değil. Ama her paydaş, ilaç firmaları, bayiler, bu işle uğraşan teknik kişiler, bu işlerin ticaretini yapanlar, kimler varsa bu konuyla ilgili bindiğimiz dalı kesmemek, ayağımıza ateş etmemek için, olaya çok kısa vadeli bakmamak için, bu yola girmemiz olmazsa olmaz. Yoksa pazarı kaybetmemiz olası.

Bu arada da şunu özellikle vurgulamamız gerekiyor. Ülke tarımı ve bitki sağlığını riske atmayacak şekilde bu işi formüle etmek gerekiyor.

Beni dinlediğiniz için çok teşekkür ederim.

Teşekkür ve saygılarımla...

SİSTEMDE YENİ AÇILIMLAR VE ZİMİD

Dr. Murat KANTARCI
ZİMİD

Sayın Başkan, değerli hocam, çok teşekkür ediyorum. Şimdi Salih arkadaşımız, bir anı anlatarak başladı, ben Ankara anılarımı anlatırsam, herhalde sabahı bulacak. Çünkü burada o kadar sevdiğim yüzler görüyorum ki, değerli hocalarım burada, sevgili arkadaşlarım burada ve tahmin ediyorum yardımcı doçent oluncaya dek Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi'nden beni tanıyan bazı öğrencilerim de buradalar. Dolayısıyla Ankara anılarımı bu kısa süreler içine sığdırmam mümkün değil. Biraz geciktığımız için hemen konuya gireyim istiyorum, çünkü bir önceki oturumda bayağı gecikmeler oldu.

Öncelikle bir teşekkürle başlamak istiyorum. Ziraat Mühendisleri Odamızın 2009 tarım haftasını öncelikle kutluyorum ve beni davet ettikleri için de bu değerli kuruluşa çok teşekkür ediyorum. Kısaca ZİMİD nedir, kimlerden oluşur, sizlere bahsetmek isterim.

ZİMİD aslında Zirai Mücadele İlaçları Üreticileri Derneği'nin kısaltılmışıdır ve uluslararası standartları ilke edinmiş, firmaların oluşturduğu bir dernektir. Bu uluslar arası standartlar üretimden, ilacın tüketimine kadar olan evrenin her aşamasında geçerlidir.

2000 yılında kurulmuş olan bir dernektir ve üye firmalarımız AMC Türkiye, BASF, Bayer, Dow, Dupont, Gennova, Monsanto, Sumitomo ve Syngenta firmalarıdır. Pazarın yaklaşık yüzde 60'ına hitap etmektedir. Yaklaşık diyorum, bu rakamlar yıldan yıla değişebilmektedir. Ama genellikle yüzde 50'nin altına düşmemektedir. Ve de ZİMİD Avrupa Bitki Koruma Derneği'nin Türkiye'deki tek üyesidir.

Demin bahsettiğim gibi insan, hayvan ve çevre sağlığına duyarlı olan, ülke yararı ve imajını her şeyin üzerinde tutan, haksız rekabet yaratmayan, açık ve saydamlığı ilke edinmiş bir dernek olarak çalışmalarımızı sürdürüyoruz. Günün konusuna gelirsek, bitki korumada güncel konularımızı gıda güvenliği, bitki koruma ürünlerinin ruhsatlandırılması, bitki koruma ürünlerinin satışı, kaçak ve sahte bitki koruma ürünlerinin durumu ve Avrupa Birliği ile uyum aşamalarında inceleyebiliriz.

Gıda güvenliği konusuna gelirsek, biliyorsunuz MRL konusunda maksimum rezidü limiti olarak kısaltılmış olan MRL'de, ki birçoğumuzun bildiği gibi tamamen ticari bir limittir, toksik bir limit değildir ama ticaret içinde esas alınmış ve olması gereken bir limittir. Rusya ve Avrupa Birliği ile sorunlar yaşanmıştır. Ve bunların halli yoluna gidilmiştir. Avrupa Birliği komisyonunun bir Türkiye denetim misyon raporu olmuştur 2007 yılında. DG SANCO ya da SANCO Genel Direktörlüğü diye isimlendirilen kuruluşun FVO denilen ofisi gelmiş Türkiye'de denetim yapmıştır. Diğer bahsedeceğim ilgili konular, Avrupa Birliği hızlı alarm sistemi, ülke içi ilaç denetimlerimiz, laboratuvarlarımız ve teknik danışmanlık konularıyla ilgili sizlere bazı şeylerden söz etmek isterim.

Bazı arkadaşlarım bahsettiler, bu dönem içinde çok olumlu gelişmeleri bakanlığımız gerçekleştirmiş durumdadır. Örneğin gıda maddelerinde bulunmasına izin verilen pestisitlerin maksimum kalıntı limitleri tebliği yayınlamıştır ve büyük oranda Avrupa Birliği ile uyumlu hale getirilmiştir. Ben de alt komisyonda görev yaptım, üyemiz firmalardan gerekli bilgileri alarak ilettik arkadaşlarımıza. Tabi bu Nafiz Hocamın bahsettiği gibi, ilki 1997, sonra 2005 bir de 2008, bunu Avrupa'da yılda 2-3 kez güncelliyorlar. Yani bizim de her ilaç ruhsatında maksimum rezidü limitini, ki bu bakanlığa sunulmaktadır, mutlaka dokümana işleyerek, bunu güncel halde tutmamız gerekmektedir.

Diğer bir yönetmelik Sayın Genel Müdürümüz Ahmet ARSLAN'ın bahsettiği gibi kimyasalların kayıt altına alınması ve izlenmesi yönetmeliği. Takdirle karşıladığımız bir yönetmeliktir. Bizim çiftçilerimiz, üreticilerimiz bunu yapmaktan da aciz değildir. Attığı ilacı bir kenara not etmesini, bir deftere not etmesini ve bu ürünün her aşamada izlenebilir olması, bir hata varsa kimin hata yaptığının ortaya çıkması gerçekten çok önemli bir konu.

Tabi Avrupa'da ileri ülkelerde bu konu birlikler vasıtasıyla çok düzenli bir şekilde götürülmektedir. Üretici, ürettiği ürünü mutlaka birliklere teslim etmekte ve bu birlikler tarafından ürünler pazarlanmaktadır. Bir nevi bizdeki halleri düşünün. Ama ne yazık ki bizdeki hallerde hala, ki benim sıklıkla dile getirdiğim bir konudur, bazıları var derler ama çok kısıtlıdır, laboratuvarların olması, giren ürünlerin gün be gün analiz edilerek kalıntıların incelenmesi esas olmalıdır. Bu birliklerde de, dış ülkelerde bu şekilde yapılmaktadır. Ama bizde de en azından her ne kadar daha sonra siyasi hale gelmişse de kurulmuş olan birliklerimiz ya da ona benzer gerçekten üretici birliği olan kuruluşların fazlaşması, çoğalması ve üreticinin kaydettiği bilgilerle ürününü getirip bu birliklere sunması sonucu izlenebilirlik ve kalıntı sorunlarımız büyük ölçülerde hallolacaktır.

Bir diğerk önemli konu, yine Salih Çalı arkadaşımız bahsetti, 135 aktif maddenin yasaklanması planı Bakanlığımızın gündemindedir, burada da önemli gelişmeler gerçekleşmiştir. Bakanlığımız 75 aktif maddeyi derhal yasaklamıştır, 2 sene raf ömrü vardır. 55 aktif maddeyle ilgili de 2009'dan itibaren görüşmeler yapacağız. Bunları da değerli arkadaşımız Salih Bey'in belirttiği gibi Avrupa Birliği'nin ruhsatlı ilaçlar listesi diye tabir edilebilecek, ANNEX-1 listesine girmemiş ilaçları, belirli bir değerlendirmeden geçirerek, ülke menfaatlerini mutlaka gözeterek bizim de kısa süre içinde bir düzen altına almamız gerekmektedir.

Bu süre içinde Rusya ile yeni bir protokol yapılmış ve hallolma yoluna gidilmiştir. Dileriz bundan sonra hatalar olmaz. Ve de önemli bir gelişme gene, Amitraz aktif maddesi kısa bir süre önce yasaklanmıştır. Almanya'da armutlarda yüksek oranda kalıntısının çıkması nedeniyle, bundan bir süre önce de endosülfan ve 1-3 D aktif maddeleri yasaklanmıştı. Bunlar gerçekten bakanlığımızın aldığı önemli kararlardır.

Kısaca bu DG SANCO'ya değinmek istiyorum. Burada kısaca tercüme ettim, bu kuruluş, Avrupa Birliği'nin gıda güvenliği, bitki sağlığı, hayvan sağlığı ve hayvan gönenci ile yasalarının uygulanmasını sağlar. Buna bağlı olan FVO da Avrupa Birliği ve diğerk ülkelerden ithalatta, AB standartlarında uygunluğu değerlendirmek için etkili kontrol sistemleri oluşturmak ve bunu sağlamak üzere üye ülkelerde ve diğerk ülkelerde denetimlerde bulunmak görevini üstlenmiştir. Dolayısıyla adamlar bizle ticaret yapmak istemektedirler, bizim malımızı beğenmektedirler, ama adam aldığı ürünün de kendi isteği doğrultusunda üretilmesini arzulamaktadır. Bizde de çok genel bir laf vardır biliyorsunuz, müşteri her zaman haklıdır. Müşterinin isteklerine uymak durumundayız.

Avrupa Birliği'nde 1100 tane aktif madde değerlendirilmektedir. Halen devam etmektedir. Onlar da Avrupa Birliği, yani birlik olduktan sonra uzun yıllardır bu çalışmayı sürdürüyorlar. Son bilgilere göre bunların 215 tanesi ruhsatlı ilaçlar listesi olarak ANNEX-1 listesine alınmıştır, 681 tanesi çıkarılmıştır, 214'ünün incelenmesi devam etmektedir. Mühlet olarak da görüyorsunuz, 2009 yılı sonu verilmiştir, ama bu ne yazık ki onlarda da ileriye atıyor. Gün be gün ne zaman sonuçlanacağını hep birlikte göreceğiz. Biz de bunlara adaptasyonumuzu, en azından listeden çıkartılmış olan aktif maddelerle ilgili önlemlerimizi ticaretimiz açısından gözden geçirmek durumundayız.

Biz burada bu 135 aktif madde ile ilgili ülke menfaatlerini, daha önce söyledim, temel ilaç olma durumunu göz ardı etmememiz lazım, yani tek üründe kullanılıyorsa ve tek çözümse, mutlaka bunu savunabiliriz, Avrupa Birliği'ne de kabul ettirebiliriz. Burada bir beis yok. Ve de

alternatif ilaçların olması çok önemli. Bir de firmalar tarafından itirazlar olabiliyor, yargıya götürülmüş olabiliyor, bunları dikkate alırız, yeni çalışmalar ve belgeler sunuluyor, yeniden ruhsatlamak üzere, bunları da dikkate almakta yarar var.

Ancak EFSA denilen yine bir başka kurum, bunların toksikolojik olarak değerlendirip çıkardıklarını biz de çıkarabiliriz. Çünkü bu çıkarılanlar daha riskli ilaçlardır. Dolayısıyla daha az risklisi varsa bunu kullanmakta da bizim ülkemiz insanı açısından da, dış ticaretimiz açısından da büyük yararlar söz konusudur.

Bakın daha geçen haftanın hızlı alarm sistemi yine Avusturya tarafından bildirilmiş, Amitraz yakalamışlar bizde. Zira onlarda eğer ruhsatlı değilse, kalıntı limiti olarak 0.01 ppm kalıntıya izin veriyorlar, bu da sıfır, yani ben bunu istemiyorum, bunu kullanma demektir. Ancak şu gerçeği de ortaya koymak lazım, son yıllarda Bakanlığımızın yaptığı çalışmalar, pilot projeler, kayıt sisteminde özellikle, yurt içi ve dışında Türkiye'nin yakalandığı MRL aşım sayıları gerçekten önemli oranlarda düşmüştür.

Bitki koruma ürünlerinin ruhsatlandırılması hakkında yönetmelik, bizim için önemli bir yönetmeliktir. Burada çok önemli birkaç gelişme vardır. Burada da bakanlığımızı takdirle karşılıyoruz. Nafiz hocam bahsetti, yeterli analizler emsallerde yapılamıyordu, bakanlığımız bunları yapmak üzere yeni yönetmelikte, taslak olmakla beraber impürite konusunu ele almış ve yönetmeliğe işlemiştir. Bunun biraz daha açılması gerekmektedir. Ve de emsal ruhsata biyolojik deneme zorunluluğu getirmiştir ki; çok önemlidir, düne kadar deneme bile yapmadan ilaçlar ruhsat alıyordu, hiç olmazsa etkinliğinden emin olmak lazım, ruhsat alırken.

Satışı ile ilgili bayilik yönetmeliği çıkmıştır. Uygulama esas ve usulleri hakkında yönetmelik çıkmıştır ve reçeteli satış çıkmıştır. Bayilik sınavı, ziraat mühendislerinin hakları, müktesep haklar, KİT, Kooperatif, Oda ve Birliklerin durumu önemli olmuştur bu aşamalarda. Bunun birçoğuna çözüm getirilmiştir, özellikle birliklerin durumu hakkında, ama bayilerin müktesep hakları, bir de ziraat mühendislerinin bayilikleri ile ilgili eksiklikler vardır, sanıyorum sayın Başkan ileriki sunumunda mutlaka geniş oranda ele alacaktır.

Burada şunu belirtmek istiyorum, reçete ile satılması konusunda gerçekten bizim Bakanlıkla pek aynı fikirde olmadığımızı söyleyebilirim. Bakanlığımız, ne yazık ki, bu konuda çok ısrarcı, en azından bunun pilot bir projeye başlatılmasını biz arzularız. Çünkü tamamen masa başında yazılacak bir reçetenin pratik bir değeri olacağına biz kesinlikle

inanmıyoruz. Eğer tarlaya gidip reçete yazabiliyorsanız, bu takdirle karşılanır ama bu şekilde getireceği bürokrasi ile top yekün uygulanması ve yararı mümkün değildir, eskiden aslında bizde reçete kritik uygulamalar için vardı, çok toksik ilaçlar için, Temik ilacını arkadaşlar hatırlarlar. Fümigasyonda da biliyorsunuz belirli izinler söz konusudur.

Biliyorsunuz sayın Genel Müdürümüzün bahsettiği bayilerden herkesin ilaç alamaması konusu tabii önemlidir ama Avrupa'da bu bitki koruma ürünlerinin uygulama usul esasları yönetmeliğinde, yani çiftçileri eğitime alırsınız, çiftçiye kredi kartı gibi bir sertifika verirsiniz, o sertifika sahibi gider ilaç alır. Dolayısıyla bu reçetenin yerine, o yönetmelik ağırlık kazanmalıydı diyoruz. Ayrıca şunu da belirteyim ki, reçete yazacak kişi ve kuruluşlarda da gerçekten bir dengesizlik olduğunu düşünüyoruz. Kaçak, sahte ilaçlarda dünya genelinde bir artış var. Ülkemizde de bu konunun önemine inanıyoruz. Bizde de yüzde 2 ile 5 arasında pazarda 4 ile 10 milyon euro gibi bir değerde kaçak sahte ilaç olduğu tahmin edilmektedir. Bu konuda özellikle Ziraat Mühendisleri Odamızın elamanlarının da illerde aktif olması lazım. Çünkü illerde tarım teşkilatında çalışan meslektaşlarımız, bayilerle iyi ilişkiler içerisinde olduklarından bu denetimler çok sağlıklı yapılamamaktadır.

AB eşleştirme projesine çok kısaca değinerek bitiriyorum. Bu projede önemli kararlar alındı. Ancak bunlardan karantina konusunda çok önemli kararları bakanlığımız yürürlüğe koydu. Ancak diğer konularda maalesef çok ilerleme kaydedilemedi. Kontrol analizleri mesela ağırlık kazansın, ruhsata esas analiz kalsın denildi, olmadı. İmpürite analizleri ele alındı, takdirle karşılıyoruz. Ruhsat dairesi bağımsız olsun denildi, ben şu anda taslakta çok bağımsız olduğunu zannetmiyorum. Yine eski sistemde, ikiye bölünmüş aynı komisyon gibi görünüyor. Kalıntı konularında gerçekten bakanlığımız önemli çalışmalar yapmaktadır. Bir de yine ek koruma belgesi söz konusuydu, Avrupa Birliği eşleştirme projesi, Hollanda ve Yunanistan ile birlikte yürütüldü. Bu konuda da patent süresi çok kısa sürede tükenmiş olan ilaçlara bir ek koruma süresi verilmesi düşünülüyordu, etki analizi yapıldığı halde bu konuda da pek bir aşama kaydedilemedi diye düşünüyorum.

Hepinize çok teşekkür ediyorum, saygılar sunuyorum.

SİSTEMDE YENİ AÇILIMLAR VE TİSİD

Yılmaz ÖZMEN
TİSİD

Değerli Hocam, sizi 50 yıla yakın bir süredir tanıyorum, sevgi ve saygılarımı sunuyorum. Burada bulunan tüm meslektaşlarıma birlikte olmanın onurunu taşıdığımı ve hepinizi saygıyla selamladığımı belirtmek istiyorum.

Ben Avrupa Birliği'nin ruhsatlandırma sistemi konusunda bir çalışma yapmadan geldim. Çünkü yarın zaten bakanlık bünyesinde bununla ilgili tartışmalı bir toplantı yapacağız. Şimdi yalnız ben size bir şey söyleyeyim, Nafiz Hocanın söylediği gibi bugünden yarına Avrupa Birliği'ne üye olacağımızı düşünmek hatalı olacaktır. Avrupa Birliği'nin 91/414 sayılı komisyon kararlarına göre ruhsatlandırılmış olan ilaçların bir kısmı ANEX-1 listesinde in olarak, yani bu aktif maddelerin kullanılması onaylanmış olarak gözüküyor. Bir kısmı henüz karar verilmeyen, pending olan askıda olan ilaçlar, diğerleri de out olan ilaçlar. Yalnız dikkatimi çeken bir konu hakkında size bilgi vermek istiyorum. Bu out listesinde gözükken ilaçlar daha sonra in listesine girebiliyor. Demek ki mutlaka bu aktif maddenin sağlığa zararlı, bitkiye zararlı olacağı şeklinde değil. Burada yine özellikle belirtmek istiyorum ki, out olan bu aktif maddelerin in e girenleri olduğu gibi, pending, askıda olan aktif maddelerin de araştırmaları tamamlandıktan sonra onlar da in listesine alınabiliyor.

Şu anda 18 aralık 2008 tarihi itibariyle, 2008 yılının sonu itibariyle 18 ilacın out olan 18 ilacın in olabilmesi için yani kullanılabilir hale getirilmesi için dosya çalışmaları tamamlanmış ve komisyona müracaatları hazır hale getirilmiş. Bunun içinde 6-7 tane mahkemelik olan, mahkeme sonuçları beklenenler var. Yine Avrupa Birliği'nde üye olan bazı ülkeler, başta Macaristan olmak üzere, bazı ilaçları kullanma kararlarını almışlar ve yine bazı ülkelerde 2011 yılına kadar bu ilaçları kullanacakları yetkisini almış durumdadır.

Avrupa Birliği'nde bu konuda tartışmalar halen devam ediyor. Pek çok ilaç dosyaları hazırlanmadığı için, ekonomik değerlerini yitirdiği için bu müracaatların yapılmasında geride kalmış oluyor. Onun için acele etmememiz sağlıklı karar vermemiz lazım. Bu kararı verdiğimiz zaman, ben bir çalışma yaptım, 64 tane hastalık ve zararlıya tavsiye edeceğimiz ilaç kalmıyor şu anda. Eğer buna evet dersek. Yine bir çalışma yaptım,

70'e yakın hastalık ve zararlıya sadece 1 ilaç tavsiyesi kalıyor. Bu monopol yaratır. Bu değeri yükseltir. Bugün Avrupa Birliği'nde dahi kimyasalların rekabete açılması için gizli bilgilerin biran önce açıklığa kavuşturulması için çalışmalar sürdürülüyor. Hatta son duyularımıza göre bir parti bile kurulmuş sırf bu maksatla Avrupa Birliği'nde.

Şimdi ben günün sorusuna dönmek istiyorum. Ülkemizde tarım ilaçları, bitki koruma ürünleri konusunda faaliyette bulunan üretici, sanayici, ithalatçı ve temsilci firmaların üyesi bulunduğu, 1985 yılında kurularak hizmet ve faaliyetlerini artırarak sürdüren, dünyanın gelişmiş ülkelerinde bitki koruma ürünleri konusunda uluslararası çapta faaliyet gösteren firmalarla da işbirliği çalışmalarını sürdüren ülkemiz tarım ilaçları sektöründe çok önemli bir paya sahip, 40'ın üzerinde üyenin temsil edildiği kısaltılmış adıyla TİSİT isimli derneğimiz adına hepinizi saygıyla selamlarım.

Bugün Türkiye'de kurulu üretim kapasitesinin yüzde 97'sine sahiptir. Türkiye'de tarım ilaçları sanayi 1951 yılında kurulmaya başlamıştır. 1957 yılında yayımlanan 6968 sayılı Zirai Mücadele ve Zirai Karantina Kanunu ve 1958 ve 1998 yıllarında uygulamaya konulan ilgili tüzük ve yönetmeliklerle ülkemizde kullanılacak yerli ve ithal ilaç kalitelerinin uluslar arası standartlarda olma zorunluluğu getirilmiştir.

Türkiye'de yetiştirilen ürünlerin vejetasyon dönemleri ve iklimin belli hastalık ve zararlıların ortaya çıkıp gelişmesini sağladığı yılın belli mevsimlerinde bölgesel olarak yoğunlaşması nedeniyle sektör genelinde kurulu üretim kapasiteleri yüksektir.

Gene özellikle dünyada kullanılan ve tüketilen bitki koruma ürünleri miktarı 3 milyon ton/yıl civarındadır. Bunun da parasal değeri 34 milyar dolar civarında olup, bu miktar o yılki koşullara bağlı olarak artış gösterebilir. Dünyada üretilen tarım ilaçlarının yüzde 80'i gelişmiş ülkelerde kullanılmakta, geri kalan yüzde 20'lik kullanım payı ise geri kalmış ya da gelişmekte olan ülkelerde kullanılmaktadır.

Türkiye'de de birim alanda kullanılan ilaç miktarı, gelişmiş ülkelere göre çok düşüktür. Örneğin Türkiye'de, Türkiye'ye kıyasla Almanya'da 7 kat, Belçika'da 20 kat, Fransa'da 8 kat, Hollanda'da 31 kat, İngiltere'de 9 kat, İtalya, Japonya ve ABD'de 15 kat, komşumuz Yunanistan'da bizdekinin 10 kat üzerinde kullanıldığı görülmektedir.

Yine özellikle bugün Türkiye'de yasaklanan veya Avrupa Birliği'nin out ettiği aktif maddelerden endosülfan bugün dünyanın başta Amerika olmak üzere en geniş miktarda 40 milyon litre kullanılıyor dünyada. Son

yıllarda gerek firmalarımızca,. Gerek tarım bakanlığı'nca çiftçilerimizin bitki koruma ürünlerinin kullanılması konusundaki eğitimlerine önem verilerek, gerekli çalışmalar yapılmakta olup, çiftçilerimizin ilaç kalıntı sorunları ile karşı karşıya kalmaması ve ülkemizde yaş sebze meyve ihracatımızda sorunlarla karşılaşmaması için eğitim çalışmalarına önem verilmiş ve önemli gelişmeler kaydedilmiştir.

Ülkemizde 8.9.2//4 tarihinde iyi tarım uygulamalarına ilişkin yönetmelik resmi gazete'de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Bu yönetmeliğin amacı çevre, insan ve hayvan sağlığına zarar vermeyen bir tarımsal üretimin yapılması, doğal kaynakların korunması, tarımda izlenebilirlik ve sürdürülebilirlik, gıda güvenilirliğinin sağlanmasıdır. Böylece iyi tarım uygulamaları tarımsal üretimin çevre, insan ve hayvan sağlığına zarar vermeyecek şekilde kontrollü olarak yapıldığı, bu üretimin sonucunda elde edilen ürünün sertifikalandırılarak tüketiciye ulaştırıldığı işlemler zinciridir. Kısaca iyi tarım uygulamaları çevreye duyarlı, asgari hijyen standartlarını karşılayan, kimlik ve kayıt sistemi olan ve yaygın kabul gören tarım biçimidir. İyi tarım uygulamaları gıda güvenliğine yönelik tedbirleri çevreyi ve toprağı korumaya yönelik tedbirlerdir. Üreticilerin ve tarım işçilerinin sağlık, güvenlik, refah düzeyine yönelik tedbirleri içeren bir uygulamayı oluşturur.

İyi tarım uygulamaları çevreye duyarlı, asgari hijyen şartlarını karşılayan kimlik ve kayıt sistemi olan ve yaygın kabul gören tarım biçimidir. Meyve sebze üretiminde ihracata yönelik üretim yapan büyük işletmeler iyi tarım uygulamaları kriterleri ile üretim yaparak ürünlerini EUROGAP kapsamında sertifikalandırmaya başlamışlardır. Küçük işletmelerin ve üreticilerin önemli bir kısmı iyi tarım uygulamaları konusunda yeterli bilince henüz ulaşamamışlardır. Ülkemizde de iyi tarım uygulamaları konusunda çalışmalara devam edilmekte olup, alınan önlemler ve gelişmeler sayesinde tarımsal üretimde ve ihracatta artış yanında, sağlıklı güvenilir, sürdürülebilir bir üretim sağlanacaktır. Biz dernek olarak da bunun arkasındayız.

Son günlerde yine gündemde olan diğer bir konu, bitki koruma ürünlerinin reçeteli satış usul ve esasları hakkında yönetmelik taslağı hakkında görüşler. Bitki koruma ürünlerinin reçeteli satış ile kullanımı bilinçsiz uygulamalarda görülen bazı önemli hataların önlenmesinde yararlı olacağı düşünülse de, ülkemiz genelinde bu uygulamanın yapılması çok zor ve imkansız görülmektedir. Bu yeni yapılacak uygulamanın sağlıklı ve aynen uygulanamaması pek çok sorun ve kaosu da beraberinde getirecektir. Tabi ki bitki koruma ürünlerinin bilinçsiz, hatalı kullanıldığında, kullanıcı, tüketici, ihracatçı ve çevre kirlenmesi bakımından riskler taşıdığı ve bu sebeple reçeteyle satılmasının yararlı

olacağı düşünülebilir ancak reçeteli satışa geçebilmek için aşağıda belirteceğimiz teknik konuların çözüme kavuşturulması ve bu uygulamaların yapılabilmesi için de gereken altyapının tamamlanması ve ülkemiz koşullarının da dikkate alınması gerekmektedir.

Bilindiği gibi bitki koruma ürünleri insektisit, fundisit, herbisit, nemotosit, ... ve bitki gelişim düzenleyicileri ve benzeri gruplara ayrılarak değerlendirilmekte olup, özel bilgi alanlarına girmektedir. Bu bakımdan tüm il ve ilçe tarım müdürlüklerinde uzmanlık alanlarına göre reçete yazabilecek elemanlar mevcut mudur? Bu elemanlar araziye giderek hastalık veya zararlıyı yerinde görebilecek midir? Yoksa bürosunda mı reçete yazacaktır? Örneğin herbisit uzmanı olmayan bir yerde bu konudaki reçeteyi kim yazacaktır? Herbisitler söz konusu olunca tarlada pek çok otun olması halinde ve erken dönemlerde yabancı otların teşhisinin zor yapıldığı hallerde çiftçi gözlemleri yeterli olacak mıdır? Aynı konu diğer bitki koruma ürünlerinin uygulanmalarında da geçerlidir. Arazi incelenmesinden sonra reçete yazılacaksa buna eleman ve kaynak yeterli midir? Eğer ofiste yazabilecekse çiftçinin değerlendirmeleri ve getirebileceği örnekler yeterli olacak mıdır? Bu sorumluluğu hastalık ve zararlıyı görmeyen kişi nasıl üstlenebilecektir? Bu bakımdan reçete yazmak için reçete yazacak uzmanların bitkiyi görmesi icap etmeyecek midir? Tarlası, bahçesi uzak bölgelerde olan çiftçiler hastalık ve zararlıyı yerinde görebilmesi için reçete yazacak uzman elemanlara tekrar tekrar ayrı bir masraf ödemek zorunda kalmayacak mıdır?

Ülkemizde genellikle il ve ilçe tarım müdürlükleri şehir dışında bulunmaktadır. Köyünden çıkan küçük çiftçi buralara nasıl ulaşacaktır? Bilindiği gibi ülkemizde tarım işletmeleri küçük olduğundan her ilde üretici sayısı çok yüksektir. Bu üreticilerimizin taleplerini karşılamada, mevcut altyapı ve teknik eleman sayı ve kapasitesi yeterli olacak mıdır? Diğer taraftan reçete yazan teknik elemanların zaman bulamadığı için tarlaya ve bahçeye geç gitmesi ve zamanında gidememesi veya hiç gidememesi durumunda çiftçinin bundan doğacağı mağduriyetini kim karşılayacaktır? Ayrıca amatör yetiştiriciler, örneğin evinin bahçesinde özel 1-2 ağacı veya sadece süt bitkisi, çiçeği olan kimseler ilaç ihtiyaçlarını karşılamak üzere ilacı nasıl temin edecektir? Bu kimselerin uzak bir yerde bulunması ve ürünlerinin önem düşüklüğü gibi sebeplerle ilaç temin edememeleri onları mağdur etmeyecek midir?

Ayrıca diğer taraftan reçete yazımının ücretli olup olmayacağına da açıklık getirilmesi ve bunun sonuçlarının da ülkemiz üreticilerine yansımalarının düşünülmesi gerekir. Bakanlıkça yayınlanan zirai mücadele teknik talimatlarının da her yıl güncellenmesi ve sonradan etikette yapılan değişikliklerin de tüm reçete yazabilecek resmi ve özel

kurum ve kişilerine duyurulması nasıl sağlanacaktır? Gecikme sebebiyle oluşabilecek çelişkili bir reçete yazımında sorumluluğu veya doğabilecek zararı kim karşılayacaktır?

Tarım ile ve ilçe müdürlüklerinde zaman zaman oluşabilecek yığılmalara nasıl bir çözüm bulunacaktır?

Daha bununla ilgili pek çok sorunu da söylemek mümkün. Ancak özetle şunu söylemek istiyorum. Taslağın geneli üzerindeki görüş ve değerlendirmelerimizde belirttiğimiz konular dikkate alındığında reçeteye satışın ülke genelinde uygulanmasının henüz çok zor olduğu hatta mümkün olmayacağı görülmektedir. Beraberinde çok önemli sorun ve mağduriyetler getirecek hususların da olacağı anlaşılmaktadır. Bütün bu mağduriyet ve sorunları önleyecek tedbirlerin alınabilmesi için sorunların yakından gözlenerek, bunların tespiti için reçete uygulamasının ülke genelinde yürürlüğe sokulmasından önce önerilerimiz de dikkate alınarak, deneyim de kazanmak üzere bir plan çerçevesinde küçük bir pilot bölge seçilerek, uygulamaların önce burada yapılması ve bu uygulamaların izlenerek görülen ve oluşabilecek tüm sorunların çözülebilirliği sağlandıktan sonra bu yönetmeliğin uygulanabilirliği hakkında karar verilmesinin düşünülmesini daha uygun olacağı görüşündeyiz.

Çok teşekkür ederim, beni dinlediğiniz için.

BİTKİ KORUMA HİZMETLERİ ÜYE HAK VE YETKİLERİ

***Dr. Gökhan GÜNAYDIN
ZMO***

Çok değerli hocam teşekkür ederim. Sayın Başkan, üniversitelerimizin çok değerli öğretim üyeleri, sevgili meslektaşlarım ve ayrıca şu anda salonda bulunan Adana, Tekirdağ, İstanbul, Trabzon, Bursa, İzmir, Kahramanmaraş, Denizli, Konya ve Gaziantep Şube Başkanı ya da yöneticilerimiz, Niğde ve Malatya İl Temsilcilerimiz, hepinizi konuşmamın başında şahsım ve odam adına saygıyla selamlıyorum.

Değerli katılımcılar, dünden beri Tarımsal Öğretime Başlanmasının 164. Yıldönümünü kutluyoruz ama bu kutlamayı yaparken de Türkiye’de hem sektörle, hem de meslekle ilgili öne çıkan sorunları ele alıp değerlendiriyoruz. Yoksa orta yerde kutlanacak çok fazla bir şey yok. Ama biz daha iyiye gitmesi, geleceğe ilişkin umutlarımızı beslemek amacıyla bunun adını kutlama koyuyoruz. Yaptığımız iş bir durum saptaması ve öneri geliştirme ve yarınlara ilişkin daha kuvvetli, daha sağlam adımlar atma işidir.

Ele aldığımız konuları, konunun tüm taraflarıyla birlikte değerlendirmeyi yaşamsal bir önemde görüyoruz. Bu çerçevede bakın bugün bitki koruma ürünlerinin toptan ve perakende satılması, reçeteli satış usul ve esasları hakkında düzenlemeler, mesleğimizi ve tarım sektörünü çok doğrudan ilgilendiren bu meselelerle ilgili bu alana yaşamını vermiş öğretim üyelerimizi bir araya getirdik, bakanlık temsilcilerini davet ettik, sektörün ZİMİD ve TİSİT olmak üzere yetkililerini buraya çağırdık. Ama bir şey daha yaptık. Tüm üniversitelerimizin bitki koruma bölümlerine birer yazı yazarak, bölüm başkanlarımızı ve dileyen öğretim üyelerini burada görmek istediğimizi ifade ettik. Çünkü bu konu tüm katılımcıları ile beraber ele alınırsa doğru sonuçlar verebilecek bir konudur. Kimin ne söyleyeceğini herkes tahmin ediyor. Dolayısıyla toplantıyı ulaştırmak istediğiniz sonuca doğru dizayn ederseniz, katılımcıları ona göre belirlersiniz. Ancak, bütün sesleri dinlemek isterseniz, o zaman herkesi davet edersiniz. Ben özellikle Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi’ne ve Gaziosmanpaşa Üniversitesi Ziraat Fakültesi’ne bu çerçevede içinde burada bulduklarından dolayı huzurlarınızda ayrıca teşekkür etmek isterim.

Bir küçük konuyu da burada ifade etmek istiyorum. Paneldeyken bir telefon çaldı ve ayrılmak durumunda kaldım, fark etmişsinizdir, sabahleyin burada sayın Müsteşar Yardımcımız vardı. Bir önceki tarım haftası kutlamasında da sayın Müsteşarımız vardı. Biz onlara ODA'nın sürekli olarak dile getirdiği ama nedense söz verilmesine rağmen yapılmayan birçok işi anımsatmıştık. Biraz evvel arayan Müsteşar Yardımcısıydı ve damla sulama projelerinde ziraat mühendisi yetkisinin aranmasına ilişkin tebliğ hazırladıklarını ve Odanın tüzüğüne göre bu tebliğde gerekli düzeltmeleri yapacaklarını, bu nedenle tüzüğü kendilerine göndermemizi istedi. Arkadaşlar, istediğimiz tavır budur. Çünkü amacımız üzüm yemek, bağcıyla işimiz yok bizim. Bağcı üzümünü doğru dürüst yetiştirsin, sektör ve ziraat mühendisi de bundan doğru dürüst yararlansın. Amacımız budur, bu örneklerin gelişerek çoğalmasını umut ediyoruz. Ve elbette bu örneklerin bitki koruma alanında da sonuç verici olmasını istiyoruz.

Şimdi konuya gelelim arkadaşlar, bakın Ziraat Mühendisleri Odası tarımla ilgili, ziraat mühendisi mesleğiyle ilgili bütün mevzuatı bu kırmızı kitaba topladı. Başka toplayan olmadığı için Ziraat Mühendisleri Odası bunu yaptı. Ama maalesef bu şöyle bir algı yarattı. Bunun içine 7472 Sayılı Ziraat Yüksek Mühendisliği Hakkında Yasayı koyduk. Bu yasa kimi ilgilendiriyor arkadaşlar? Bugün mezun olan genç bir mühendisi de ilgilendiriyor, Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'nın ziraat mühendisi olan Müsteşarını da, ziraat mühendisi olan Genel Müdür Yardımcısını da ilgilendiriyor. Bu kanun hepimizin kanunu, Ziraat Mühendisleri Odası'nın kanunu değil. Biz yalnızca kitaba aldık arkadaşlar. Bu kanunun 6. maddesi ne diyor? Bu kanun yayımlandıktan sonra ziraat vekaleti, yani bugünün Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi, çünkü o tarihte yalnızca 3 tane ziraat fakültesi var ve Ziraat Mühendisleri Odası diyor, bir araya gelerek, bu kanunun nasıl uygulanacağına yönelik bir tüzük hazırlar diyor. 1960 tarihinde yasanın emrettiği, yasanın 6. maddesinin emrettiği bu tüzük, 1992 yılında yayımlanabilmiş. Bu tüzüğün yürütülmesinden kim sorumlu arkadaşlar? Yürütme başlıklı 26. maddesini okuyalım: Bu tüzük hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür diyor. Demek ki neymiş? Bu tüzük Ziraat Mühendisleri Odası'nın tüzüğü değilmiş. Bu tüzüğü Ziraat Mühendisleri Odası hazırlamamış. Bu tüzüğü Oda ile beraber dönemin Bakanlık yetkilileri, dönemin ziraat fakültesi yetkilileri birlikte hazırlamış ve bugün bu salonda bulunan ya da bulunmayan ziraat mühendisi diplomasına sahip olan herkesin tüzüğü bu tüzük. Öyle mi, değil mi arkadaşlar?

Peki ben soruyorum şimdi. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'nın çıkarttığı yönetmeliklerin dayanak maddesine, 7472 sayılı Ziraat Yüksek Mühendisliği Hakkında Yasayı, Ziraat Mühendislerinin Görev ve

Yetkilerine İlişkin Tüzüğü koyunuz diyoruz. Zamanında konulmuş mu bu? Bir örnek vereyim. Zirai Mücadele Hizmetlerini Ücret Karşılığında Yapmak İsteyenler Hakkında Yönetmelik var, yürürlükte. Ne zaman çıkmış 19 Mart 1993 tarihinde çıkmış. Dayanaklarına bakıyorsunuz, 7472 sayılı Yasa da var, tüzük de var. Yıl 1993. Bugün 2007, 2008 2009'dayız. O gün dayanak maddesine konulanlar, bugün niye konulmuyor? Ziraat Mühendisleri Odası'nın yarası mı arkadaşlar? Odanın tüzüğü mü bu tüzük? Niye koymuyoruz? 15 yılda bu yarası, tüzüğü kim çıkartmış, onları mı unuttuk? Bunları hala hatırlayabilen yöneticimiz yok mu bu memlekette? Bunların hepsini doğru bir mantık içerisinde uygulamak, düşünmek zorundayız.

Şimdi gelelim çerçeveye. Değerli arkadaşlar kabaca bugün bayi sisteminde 4100 tane ziraat mühendisi arkadaşımız var. Yaklaşık 1100 tane de tekniker, teknisyen arkadaşımız var. Geriye kalan 600-700 civarındaki sayı kimlerden oluşuyor biliyor musunuz? Okur yazarlardan, ilkokul, ortaokul ve lise mezunlarından oluşuyor ve bunların yanında bir de eczacılar gibi, kimya mühendisleri gibi, yüksek okul mezunu olan, ama ziraat mühendisi olmayanlardan oluşuyor. Sayın Genel Müdür Yardımcısı ne diyor? Bu yasa ve tüzükte sadece bitki korumayı yazalım da, su mecrasına aksın diyor. Su mecrasına mı akıyor arkadaşlar? Okur yazar ilaç satarken bu memlekette su mecrasına mı akıyor? Suyu mecrasına akıtacaksa önce bu alanı sadece ziraat mühendislerinin yapacağı bir alan haline getirelim. Memlekette okur yazar ilaç satacak, okur yazarın bölümü var mı, hangi bölümden mezun okur yazar... Tekniker, teknisyen arkadaşlarımız ilaç satıyor, hangi bölümden mezun arkadaşlar? Kaçak, sahte ilaçlardan falan hiç bahsetmiyorum, bunlar ilaç satacak, ben Oda Başkanı olarak diyeceğim ki, tekniker ilaç satabilir, ilkokul mezunu ilaç satabilir ama ziraat mühendisi ise sadece bitki koruma bölümü mezunu satabilir. Bu işte mantık var mı? Mantık varsa da ben göremiyorsam, birisi mantık var desin. Ben herkesin uzmanlık alanlarına saygı gösteririm. Ben bu Odanın Başkanıyım. Nihayetle isterim ki, kazanılmış haklara saygı gösterilerek, orta vade bir gelecekte yalnızca bitki koruma bölümü mezunları ilaç satsın. Ama bu kademeli bir geçişle olabilecek bir şeydir. Okur yazarın ilaç satmasını engelleyebilmişsen, kimya mühendisinin ilaç satmasını engelleyebilirsen, o zaman ziraat mühendislerinden de yalnızca bitki koruma bölümü mezunları ilaç satsın diyebilirsin.

Şimdi düzenleme ne? Bakın ben size sırayla getireyim. 11 Ekim 2007 tarihinde bir yönetmelik yayınladı Tarım ve Köyişleri Bakanlığı. Bu yönetmelik dedi ki, mevcut bayiler, bayiliklerini sürdürebilmek için sınava girecekler. 65 alamayan bayiinin dükkanını kapatacağım dedi. Başka ne dedi? Yalnızca bitki koruma bölümü mezunları ilaç satabilir

dedi. Başka ne dedi? Sisteme yeni girmek isteyen ziraat mühendisleri de sınava girmek zorundadır dedi. Arkadaşlar biz bunu daha evvel defalarca yazılı olarak ifade ettik. Dedik ki arkadaşlar bakın, hukuki düzenlemeler hiyerarşisi diye bir şey vardır. Herhalde bu bakanlığın da bir hukuk müşavirliği vardır. Yasada ve tüzükte bir hüküm varsa, siz onlardan beğendiğinizi alıp, beğenmediğinizi almama gibi bir lükse sahip değilsiniz. Yasayı beğenmiyor musunuz, yapacağınız bir tek şey vardır, o yasayı değiştirmeye çalışmak. Tüzüğü de beğenmiyorsanız yine yapmanız gereken şey odur. Tıpkı bizim beğenmediğimiz yönetmelikleri şakır şakır iptal ettirdiğimiz gibi. Bunlar yürürlükteyse, Resmi Gazete'de yayınlandıysa, beğenin, beğenmeyin uygulamak zorundasınız. Yasa diyor ki, ziraat mühendisleri satar, bölüm ayrımı yoktur. Tüzük diyor ki, ziraat mühendisleri satar, bölüm ayrımı yoktur. Bakanlığımız yönetmelikte ne yapıyor, hayır bitki koruma bölümü mezunları satar. Niye? Neye dayanarak bunu yapıyorsunuz? Hukuki düzenlemeler hiyerarşisi buna elveriyor mu? Elvermiyor. "Ben bakanlığım yaparım." Arkadaşlar, padişahlık dönemindeyse bu mümkün. Ama eğer bu memleket bir hukuk devletiyse bu mümkün değil.

Şimdi bakın, biz defalarca yazdık, 1 yıl boyunca bunun görüşmeleri sürdü. 11 Ekim'de bu yayınlandı, sonra ne oldu arkadaşlar? 3.5 ay geçmeden 2 Şubat 2008 tarihinde Bakanlık bir yönetmelik değişikliği yaptı ve dedi ki, mevcut bayilere yönelik sınav zorunluluğunu kaldırıyorum. Niye 3.5 ay bu mücadele devam etti? Niye biz 1 yıl boyunca bu tartışmaları yaptık? Odanın söylediğini zamanında dinleseydik, Oda hukuktan bahsediyor, bilimden bahsediyor, bu yanlışlıkları zamanında engelleseydik, daha iyi olmaz mıydı?

Bakın 11 Ekim'de yayınlanan yönetmeliği Bakanlık 2 Şubat'ta kaldırdı ve mevcut bayilere yönelik sınav yapma yetkisinin olmadığını kendisi de görmüş oldu. Ama ben size bir yazıdan bahsedeyim. Bakın il müdürlüklerine gönderilen bir yazı. Şanlıurfa, Gaziantep, Hatay ve Adana il müdürlüklerine gönderilmiş. Deniliyor ki, ey bayiler toplanın 23 Ocak'ta sizi sınav yapacağım. Arkadaşlar, der mi der koskoca Bakanlık demez mi, niye demesin? Yani yayınladığı yönetmeliği 2 Şubat'ta kaldırmış olabilir, o yetkisini yönetmelikten çıkarmış olabilir ama şimdi diyor ki ben bu sınavı yapacağım. Peki bu sınavı kazanan ne olacak, kaybeden ne olacak? Bu sınavı kaybetti bayi ne yapacaksınız? Bu sınavı kazandı bayi ne yapacaksınız? Buna yönelik bir düzenleme var mı? Hiçbir düzenleme yok arkadaşlar. Böyle bir düzenlemeyi biz sürdürüyoruz.

Devam edelim, dedik ya, ziraat mühendisleri dışında kimse satmasın. Bu yönetmelikte iyi bir hüküm vardı, diyordu ki, 1.1.2009'dan itibaren

saydığı ölçütlere uymayan kişilere ilaç satımını yasaklayacaktı. Doğal olarak dava açıldı, yanılmıyorsam bir kimya mühendisinin açtığı dava. Danıştay 10. Dairesi'nin verdiği yürütmenin durdurulması kararı var ve bu yürütmenin durdurulması kararını Tarım ve Köyişleri Bakanlığı sayın Ahmet Arslan imzasıyla teşkilata yolluyor. Diyor ki, geçici 1. maddenin yürütmenin durdurulmasına yönelik Danıştay kararı vardır, dolayısıyla bunlara yönelik bir kapatma işlemi yapmayın.

Şimdi arkadaşlar, bir tane daha yazı var. Onu da göstereyim. Bir ilimizin vali yardımcısı imzasıyla bir bayiimize yazılmış yazı yani Tarım İl Müdürlüğümüz yazıyor. Bakın lütfen iyi dikkat edin. Bunlar memleketin çok önemli meseleleri. Diyor ki, “Şu adresinde bitki koruma ürünleri bayilik izin belgesi için müdürlüğümüze müracaat etmiş bulunmaktasınız. Fakat 4 Ekim 2008 tarihinde Bakanlığımızca yapılan sınavda başarılı olmadığınızdan dolayı bayilik işleminiz yapılmamıştır. İşyeriniz açık ise 15 gün içinde kapatmadığınız takdirde hakkınızda yasal işlem yapılacaktır.” Arkadaşlar benim Türkçem mi yetmiyor, anlamak için. Diyor ki, başvurduğun uygun olmadığını için lisans almadın, ruhsat almadın. Sınava girdin, onu da kazanmadın, onun için dükkanın açıksa diyor, dükkan açık çünkü, dükkanın açıksa kapat diyor. Arkadaşlar nasıl bir uygulama bu? Bari yazdığımız yazıya dikkat edelim, yazıyla kendimizi ele vermeyelim.

Önemli olan yazı değil, daha önemlisi ne? Bakın benim ziraat mühendisi arkadaşım bayi açamıyor ama kimya mühendisi, eczacı, ilkokul mezunu, okur yazar ilaç satmaya devam ediyor. Böyle bir sistem kabul edilebilir mi?

Ben size başka bir şey söyleyeyim. 4 Ekim 2008 tarihinde sınav yapıldı. Bütün itirazlarımıza rağmen sınav yapıldı. Sınav nasıl organize edildi biliyor musunuz? Ziraat mühendisi, tekniker, teknisyen aynı sınava girecek. Arkadaşlar, azıcık mühendis etiğinden anlayan insan, azıcık bu mesleğe saygı gösteren insan, mühendis ve teknisyeni aynı yetki için aynı sınava yan yana sokmaz. Bakın bizler demokrat insanlarız, bizler insanlar arasında ayırım yapan insanlar değiliz. Teknikerin, teknisyenin başımızın üzerinde yeri var. Fakat lise mezunu insan ile 4 yıllık fakülte mezunu, üzerine belki yüksek lisans yapmış, belki üzerine doktora yapmış olan insanı aynı sınava sokamazsınız. Türkiye’de bir tane örneği varsa gösterin.

Soru şöyle de sorulabilir. Tekniker, teknisyen ile mühendise nasıl aynı yetkiyi kullanılabiliyorsunuz? Sakatlık orada ya. Koruma Kontrol Genel Müdürlüğümüz ağzından deniliyor ki, araba kullanıyorsunuz mesela, araba için ehliyete ihtiyacınız var. Kapıcı da bu sınava giriyor, genel

müdür, başbakan da bu sınava giriyor, ne fark eder? Mantık böyle arkadaşlar.

Bakın Koruma ve Kontrol Genel Müdürümüz veteriner hekimdir. Ben eğer bu söylem gerçekten samimi bir söylemse, şunu rica ediyorum. Türkiye’de suni tohumlama işini kim yapıyor? Yalnızca veteriner hekimler yapıyor. Avrupa’da, Amerika’da suni tohumlamayı kim yapar? Sürü sahipleri yapar. Bırakın teknik elemanı sürü sahibi yapar suni tohumlamayı. Siz Türkiye’de yalnızca veteriner hekim yapar diyorsunuz. Eğer samimi iseniz bu ehliyet örneğinde, suni tohumlama işlemini veteriner sağlık teknisyeni de yapar diye bir yönetmelik çıkarın. Suni tohumlama işi ancak sınavda 80 alanlar tarafından yapılabilir diye bir hüküm koyun. Sonra da veteriner sağlık teknisyeni ile veteriner hekimi yan yana oturtun ve ben deyim ki, çok yanılmışım ya, insanlar ne kadar dürüstmüş, ben ne kadar yanılmışım...

Arkadaşlar bakın, biz Ziraat Mühendisleri Odası olarak tarım ilaçları kongre ve sergisi düzenledik. Şu anda burada bulunmayan tüketici arkadaşlarımız da bizlerle beraberdiler o kongre ve sergide. Biz insan, hayvan ve çevre sağlığına aykırı bir zirai mücadele hizmetinden, ziraat mühendisi para kazansın istemiyoruz. Bu işin sürdürülebilir olması için mutlaka doğaya, çevreye, insana saygılı bir iş yapmak zorundayız. Ama bu işin çözümü ziraat mühendisine sınav zorunluluğu koymakla olmaz.

Bakın bir küçük nokta daha. Bu salonda birçok öğretim üyesi var. Arkadaşlar, fakültede eğer yardımcı doçentlikten daha fazla bir öğretim üyesi kadrosu alırsanız, yabancı dil sınavına girmek zorundasınız. Bu sınavda 65 ve yukarı alırsanız, bilim sınavını da geçerseniz öğretim üyesi olursunuz. Türkiye’de öğretim üyesi olmak için ölçüt 65. Bayi mi olacaksınız, 80 al o zaman. 80 almazsan bayi olamazsın. Çünkü öğretim üyesi dediğin nedir ki, onlar basit işler yapıyorlar. Ama bayi o 80 almalı, almazsa olmaz.

Bakın sınava 2300 küsur kişi girmiş arkadaşlar, yalnızca 26 kişi kazanmış. Biz buradan şunu mu görüyoruz: Yani bu 26 kişi dışında hiçbirisi bitki koruma alanında bir iş yapabilecek bilgi düzeyine sahip değildir. Biz böyle mi görüyoruz bu meseleyi. Ben bitki koruma uzmanı değilim, ben tarla bitkileri bölümü mezunu bir arkadaşınızım. Hayatını bitki korumaya vermiş arkadaşlar var, bu salonda da bulunuyor onlar. Rica ettim onlardan, kalemi defteri elinize alın, yalnız kitaba bakmayın, sorular internette yayınlanıyor, lütfen bu sınava girin ve kaç aldığınızı bana söyleyin. Arkadaşlar hayatını bitki korumaya vermiş ve halen çok önemli görevlerde bulunan arkadaşlardan bahsediyorum. Çoğu dedi ki, 70’li notlarda kaldık, muhtemelen abartıyorlar(!)

Ben bir şey daha söyleyeyim. Hiç kimseyi kırmak gibi bir düşüncemiz yok. Hiç kimseyi üzme ve rencide etmek gibi bir düşüncemiz yok ama ben Oda Başkanlığını bu görev bende olduğu sürece eksiksiz yapmayı kendime görev bilmiş bir insanım, tıpkı benden önceki Oda Başkanları gibi. Bu sınavı düzenleyen arkadaşlar, o sınava noter huzurunda girsinler ve 80'in üzerinde aldıklarını bize kanıtlasınlar. Kanıtlasınlar ki, biz bir kez daha özür dileme hakkımızı kullanalım.

Arkadaşlar, küçük 1-2 noktaya daha değinerek, sözlerimi tamamlamak istiyorum. Reçeteli tarım ilacı meselesi... Bakın biz Ziraat Mühendisleri Odası olarak, bu toplantıları izleyenler bilirler, her toplantımızda mutlaka Türkiye'nin reçeteli satış sistemine geçmesini talep ederiz. Ve bunu da beşeri ilaçlardaki sistemi örnek göstererek anlatırız. Oda yenilikçidir, cesurdur, hızlı adım atmayı sever. Fakat ben Bakanlığımıza şapka çıkartıyorum. Bakanlığımız bizden çok hızlı arkadaşlar. Biz reçeteli tarım ilacı satış sistemine 81 ilde aynı anda girebilmeye cesaret edebilecek bir meslek topluluğu değiliz. Arkadaşlar Türkiye'de daha çiftçi kayıt sistemi oturmamıştır. 2 milyon 700 bin insan çiftçi kayıt sistemine kayıtlı. Onun dışındaki insanlar kayıtlı değil. Nerede ne üretildiğini biliyor muyuz? Ben size küçük bir örnek vereyim. Mesela daha düne kadar mercimeğe prim yoktu. Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde biliyorsunuz, 450-500 bin ton kırmızı mercimek üretilir. Ama bakın Şanlıurfa'ya, bakın Maraş'a, kimse kırmızı mercimek üretmez çiftçi kayıt sistemlerine bakarsanız. Sebep ne? Orayı buğday gösterir, çünkü buğdaya prim alır. Orayı pamuk gösterir çünkü pamuğa prim alır. Ama alanını mercimek olarak ekmeğe devam eder. Bunu biz biliyor muyuz? Ben Türkiye'yi çok gezen bir insanım, bunları biliyorum. Bilmeyen varsa azıcık seyahat ederek bunları fark eder.

Şimdi ben bu çiftçi kayıt sistemine göre nasıl reçeteli tarım ilacı sistemini başlatacağım? Peki biz ne demek istiyoruz? Reçeteli tarım ilacı satışı olmasın mı demek istiyoruz? Tam tersine. Atılan adım ilkece doğru bir adımdır. Reçeteli satış sistemi başlatılmalıdır ama Türkiye'nin 7 coğrafik bölgesine göre, ya da tarım bölgelerine göre 5-6, hadi diyelim ki 10 il seçersiniz, 1 yıl uygularsınız, göğsünüzü kabartacak sonuçlar mı alırsınız, yoksa çok acayip durumlarla mı karşılaşırız, bunları görürüz. Bunlara karşı nasıl önlemler alabileceğimizi, sürekli yaptığımız işi geliştirerek, belirleriz ve ondan sonra da çökmeyecek bir sistem kurarız.

Ben size olacağı söyleyeyim. Bu sistemin işleyebilmesi mümkün değildir arkadaşlar. Ve bu sistemi 81 ilde başlatmak aslında nihayetinde varmak istediğimiz işe yapabilecek en büyük darbedir. Çünkü bu uygulama başlar başlamaz Türkiye'nin her tarafında o kadar büyük yakınmalar

ortaya çıkacak ki, herkes diyecek ki, demek ki bu memlekette reçeteli satış yapılmazmış. Halbuki yapılır. Ama biz bunu kurmak için gayret sarf etmeliyiz. Masa başında yönetmelik düzenleyerek hayat değişmiyor arkadaşlar. Hayat, hayata müdahale ederek değişiyor.

Son sözlerimi şöyle tamamlayayım. Kavga etmek en son istediğimiz şey. Öyle insanlar değiliz. Uzlaşarak, bir masa etrafında toplanarak, sorunları bütün detayıyla konuşarak anlaşmayı isteriz. Çünkü ziraat mühendisi meslektaşlarımız ve üyelerimizin hak ve yetkilerini geliştirmek için Oda Başkanlığı görevini sürdürüyoruz. Ama eğer bunlara hayır, biz böyle bir uyum istemiyoruz denilirse, bunlara karşı da her türlü mücadeleyi yapmakta elbette kararlıyız.

Çok teşekkür ederim.

TARTIŞMA BÖLÜMÜ

Oturum Başkanı Akif KANSU: ODA Başkanımıza çok teşekkürlerimizi sunuyoruz. Hepimizin söylemek istediklerini ya da bilmediğimiz için dile getirmediğimiz bazı şeyleri çok açık şekilde ifade ettiler. Teşekkürlerimizi sunuyoruz. Başta susma hakkımı kullanıyorum demiştim, şimdi susmama hakkımı kullanayım, müsaade ederseniz. Sayın KANTARCI, konuşması arasında 2 kelime söyledi, bunlar sadece ona ait değil. Bir tanesi gıda güvenliği. Bakın gıda güvenliği gıdanın koruma altına alınması anlamındadır. Yanlış kullanıyor. Benim anlayışına göre gıda güvenilirliğidir, doğrusu. Gıda güvenliği gıdayı koruma demek. Bizim burada kastımız gıdadan insanlar zarar görmesin. O halde gıda güvenilirliğidir yani gıdaya güveneceğiz.

İkincisi ilaçlarla ilgili yabancı birçok kelime var. Bunlar için kolayca bir Türkçe karşılık bulmak mümkün. Örneğin out etme... Bunun yerine herhalde 'dışlama' dersek çok daha iyi anlaşılır.

Bir de gene benim yozlaşan Türkçe konferanslarım oluyor zaman zaman. Bunlar da üzerinde durduğum şeyler. Yazı dili ile sözlü ifade etme dili farklıdır. Şimdi sayın Özmen dedi ki, 3 milyon ton yıl, yazarken 3 milyon ton/yıl yazılır, fakat söylerken, yılda 3 milyon ton denilir. Yani bir takdim tehir işi yapılır, bunu da ifade etmek istiyorum.

Şimdi en başta size bu oturumu açarken, okumak istediğim şöyle yarım sayfalık bir şey vardı. Onu şimdi burada ifade etmek istiyorum. İyi bilinen bir söz vardır. Kanunlar mı ihtiyaçlara, yoksa ihtiyaçlar mı kanunlara uydurulmalıdır. Tıpkı bunun gibi faaliyet mi teşkilata, yoksa teşkilat mı faaliyetin gereğine uymalıdır? Bu görüşle önce bitki koruma faaliyetinin özelliklerini belirtmek gerekir.

- 1- Bitki koruma sorunları bölgeseldir. Yayılış ve etkinlikleri ekolojik koşullara bağlıdır. İdari sınırlarla çerçevelenmiş değildir.
- 2- Zaman içinde büyük farklılıklar gösterir. Yıllar arasında büyük farklılıklar olduğu gibi, 1 yıl içinde de değişimler gösterir. Dış ülkelerdeki durumun bizde de aynen görülmesi mümkün olmayabilir. Bu husus ilaçların etkinlikleri için de geçerlidir. Bu nedenle sürekli izleme, araştırma ve geliştirme zorunludur.
- 3- Bitki koruma işlerinin araştırılması, uygulaması ve yayılması yani üreticinin eğitimi iç içedir veya yan yanadır. Kısaca bir bütünü oluşturur, parçalanması sakıncalıdır.
- 4- Kritik sayıda ve yeterli formasyonda elemana ihtiyaç gösterir ve bu formasyonu kısa zamanda yüzeysel bilgilerle elde etmek

mümkün değildir. Yetersiz sayıda eleman başarısızlık, yetersiz formasyonda eleman ise geri dönülmez yanlışlar doğurur.

Ve ondan sonra 1958 ve 1988'deki bitki koruma teşkilatının kıyaslamasını yapıyorum. Sonunda da bunun sonuçları ne olur onu söylüyorum. Bunu Ziraat Mühendisleri Odası 3. Teknik Kongresi yayınında bulabilirsiniz. Sayfa 468 – 479, yani 11 sayfalık bir yazı. Bunun fotokopisini Odadan alabilirsiniz, bu teşkilatta çalışanlara tavsiye edebileceğimi zannediyorum.

Bir tane soru geldi şimdiye kadar. Sayın ARSLAN buna yanıt verecek, buyurun efendim.

Dr. Ahmet ARSLAN: Teşekkür ederim. Sorudan önce de 1-2 konu var. Bunlardan bir tanesi Ziraat Mühendisleri Kanunu ve ziraat mühendislerinin görev alanını belirleyen tüzükle ilgili. Ben hiçbir zaman, bu benim dışımda gerçekleştirilmesi gereken bir olaydır veya ben bunun sahibi değilim veya bunun sahibi Ziraat Mühendisleri Odası'dır şeklinde bir tek kelime kullanmadım. Ama burada birinci öncelikli olarak bir sorun varsa, bunu da meslek odası olarak, birinci derecede ziraat mühendislerinin temsilcisi olarak bu sorununun çözülmesi ile ilgili teklif ve öneriyi getirecek olan bize Ziraat Mühendisleri Odası olmalıydı. Onun için burada dile getirdim. Yoksa ben birilerinin eksikliğini ya da birilerinin fazlalığını burada tartışacak değilim. Ama burada bir eksiklik var. Tarla bölümü, bahçe bölümü mezunlarının bir şekilde kendi uzmanlık alanıyla ilgili, diğer bölümlerin de kendi uzmanlık alanlarıyla ilgili düzenlemenin tüzük çerçevesinde yapılması ve netice itibariyle bu işin tamamıyla mecrasında çözülmesini dile getirdim. Ne var bunda? Kimseyi tenkit etmek amacıyla söylemedim. Dolayısıyla bunun dayanağı şu. Eğer biz tüzükteki bu konuyu, görev alanları itibariyle çerçevelediğimizde tohum ve fide satışını tarla bitkileri bölümü mezunu yapacak, fidan üretimini ve sertifikalı fidan satışını bahçe bitkileri mezunu yapacak, bitki koruma ile ilgili işleri de bitki koruma bölümü mezunları yapacak. Bu işlediği takdirde, uzmanlık isteyen alanlar çerçevesine girdiği takdirde, bizim arzumuz bu. Ve bunu, "Burada bitki koruma mezunları görev alsın çünkü bu konu özellikle uzmanlık isteyen bir alandır ve her ziraat mühendisinin yapabileceği bir alan değildir" noktasından hareketle yaptık.

İkinci konu şu: Değerli arkadaşlar biz özellikle meslek dışından olan 502 zirai mücadele ilaç bayisinin 1 Ocak 2009'dan itibaren iptal edilmesiyle ilgili geçici madde koyduk. Çıktı. Ama ben bunun çıkacağını biliyordum, müktesep hak nedeniyle ve şunu getirdik. Daha önceki yönetmelikte yıllık olarak bayilerin eğitilmesi konusunda bir hüküm vardı. Dedik ki biz

buraya yeni bir hüküm ilave edelim çünkü ziraat mühendisleri mesleğinin dışındaki insanları başka türlü ayıklama şansınız yok. Varsa buyurun çıkarın. Bu da ziraat mühendisliği mesleği dışında kalan ve kendini güncellemeyen insanların bir şekilde dışarıda bırakılması amacıyla getirilmişti ama o da iptal edildi.

Şimdi bu şartlar altında ben, meslektaşım olan insanların bu işi yapmamasını mı istemiş oluyorum? Bununla ilgili 2 tane madde getirdim ama olmadı. Sayın Başkan, sınavla ilgili olarak illere yazdığımız bir yazıya değindi. Değerli arkadaşlar, bu o insanları yargılamak veya o insanların mesleğine engel olmak değil. Ama ben bakanlık olarak, şu anda bitki koruma ürünleri satan ziraat mühendislerinin ve özellikle diğer meslek dışı olan insanların kapasitelerini bilmiyorum. Bugüne kadar yapılmamış, kimse de yapmamış. Kim ne kadar bilgi sahibidir, bu konulara ne kadar hakimdir? Bir eğitim yapalım dedik, bundaki temel amacımız da şu, meslek dışında olan insanların bu konuda ne kadar cahil, ne kadar bu işi götürmeye yetkisiz oldukları ile ilgili elimizde bir belge bulunsun, bunu yarın mahkemeye, farklı yerlere sunalım, yoksa kötü bir amacımız yok, kimseyi de mağdur edecek değiliz. Bunlar iyi niyetle başlatılmış çalışmalardır. Belki farklı anlaşılabilir ama ben açıklayayım ki, temeldeki niyetimiz ve amacımızın bu olduğunu öğrensin bütün arkadaşlar.

Öncelikle birinci görevimiz şu, başta Ziraat Mühendisleri Odası, arkasından da bizim, şu tüzük ve kanunun çerçevesini yeniden çizmemiz gerekiyor. İşin çözümü de burada, bunu söyleyeyim. Eğer orada uzmanlık isteyen görev alanları içerisine bu işleri yerleştirebilirsek, problemi çözebileceğimizi düşünüyorum.

Bir de şuna değineceğim. 81 ilde şu anda reçeteli ilaç satışının uygulanması ile ilgili konunun erken olduğunu söylediler. Bu kaç yıldan beri tartışılıyor biliyor musunuz? 1994 yılından beri tartışılıyor. O zaman da erken denildi, şimdi de erken deniliyor. Bakalım biraz daha erken lafını kullanırsak, bu ne zamana kadar gidecek. Ve Türkiye'de benim şahsi kanaatimdir, biz bu işleri hazırlarken, çalışırken, birtakım planlamaları masa başında değil, tek tek gerekirse dolaşarak yapıyoruz. Kim nerede ne kadar iş üretebilir, bunların hepsinin hesabını kitabını yaptıktan sonra bu olayların peşinden gidiyoruz.

Ziraat Mühendisleri Odası'ndaki arkadaşlarımız 2006 yılında biz uçakla ilaçlamayı yasakladığımızda da aynı şeyleri söylediler, zamanı değil, erken yapıyorsunuz, mısırcı ölecek, pamukçu mücadele yapamayacak dediler ama alınımızın akıyla çıktık işin içinden. Yaptılar hepsini. Bir gram da ürün kaybı olmadı. Her şey şuna bağlı değerli arkadaşlar.

Birincisi çok ciddi anlamda kararlılık, ikincisi de hakikaten konuya inanmak. Ben şuna inanıyorum, biz sizinle beraber ve şu kurumun, şu sivil toplum kuruluşunun vermiş olduğu danışmanlar, üretmiş olduğu danışmanlar ile birlikte bu işi dört dörtlük yürütürüz. Özellikle reçete yazma meselesini. Şunu söyleyeyim, aksaklık olmayacak mı, tabii ki olacak, ben şunu vaat etmedim, her yerde de şunu iddia ediyorum, kimse bizden süt liman, her şeyin dört dörtlük yürüdüğü bir sistem beklemesin, elbette yanlışlarımız olacak, hatalarımız, eksiklerimiz de olacak ama dünden daha iyi olacak, yarın bugünden de iyi olacak. Dolayısıyla en azından biz bu reçeteli sistemde bizim teknik tavsiyelerde, teknik talimatlarda yer alan ilaçları o ürünlerde tavsiye edebiliyor muyuz, bu dahi kalıntının önlenmesi noktasında bizim en büyük adımımız olacak diye düşünüyorum. Dolayısıyla ben bu işin, çok iyi bir şekilde planlandığını, kendi açımızdan söylüyorum ama ileride de mutlaka zorlukların, tıkanıkların evet şikayetlerin olacağını biliyorum. Ama bunları da zamanı geldiğinde tek tek çözerek, belirli bir noktaya geleceğiz.

Oturum Başkanı: Bu konuda ben bir şey söylemek istiyorum. Ben hepinizden yaşıyım, babanız yaşıyayım, yaşıım 84. Oda ile bakanlığın bazı konularda yazışma ile birbiri ile ilişki kurması yerine bir araya gelip karşılıklı konuşma suretiyle işleri daha kolay halledeceği kanısındayım.

Dr. Ahmet ARSLAN: Hemen bir arkadaşın sorusu var, onu yanıtlayayım. Ziraat ilaçlarının perakende satışındaki reçetelerin yazımında danışmanlardan bahsettiğiniz, bu danışmanlar kimlerdir? Bunlar bizim, şöyle bir madde koyduk yönetmeliğe, bakanlığın eğitim verdiği ya da bakanlığın kendisine eğitim yetkisi verdiği kurumların danışmanları şeklinde. Dolayısıyla Ziraat Mühendisleri Odası'nın danışmanları da bu işin içinde. Sadece reçete yazmayla ilgili eksik kalan 1-2 konu var. Kısa süre içerisinde bir kurs düzenlenmesi şartıyla bunlar reçeteleri yazabilecekler. Diğer Ziraat Mühendisleri Odası tarafından eğitim verilen tarım danışmanları bu kapsamda yer alacaklar. Bir de şu var, bitki koruma bölümüne özellikle uzmanlık isteyen konularda bir yer açılması noktasında işte tarım makineleri ve diğer mezunlar reçete yazabilecek mi diye bir soru var. Eğer bu arkadaşlarımızdan danışmanlık eğitimine katılmış olanlar, diğer eğitimi de almak suretiyle yazabilecekler ama serbest meslek olarak emekli olmuş veya işte bizim il müdürlüklerimizde çalışan bu anlamdaki makine ve diğer bölüm mezunları maalesef yazamıyorlar. Dolayısıyla orada böyle bir düzenleme yapıldı. Teşekkür ediyorum.

Dr. Gökhan GÜNAYDIN: Şimdi arkadaşlar, konu açıklığa kavuşmadan masadan kalkmak biraz garip olur. Ben bir şey söyledim,

sayın Ahmet ARSLAN bir şey söyledi. Bunun hangisinin doğru olduğunu, ya da doğruya yakın olduğunu açıklığa kavuşturmamız gerekiyor. Bakın sayın ARSLAN ne diyor, 500 civarında meslektaşımız olmayan arkadaşımız var bayilikte diyor. Bu ne anlama geliyor? Ziraat mühendisi, ziraat teknikeri ve ziraat teknisyenleri meslektaş mı? Aynı ziraat fakültelerinden mi mezun oldular. Ziraat mühendisleri liseden sonra anne ve babalarına yük olmayıp tarım il müdürlüklerinde çalışmaya mı başladılar? Yoksa evlerinden uzaklaşıp gidip fakültelerde ziraat mühendisliği eğitimi mi aldılar? Bakın mantık böyle olursa, tekniker ile teknisyeni mühendisten ayırmayan bir mantık bu düzenlemeleri yaparsa, bu işin içinden çıkılmaz.

Sayın ARSLAN diyor ki, kanunu ve tüzüğü değiştirelim. Ben hemen yarın 550 milletvekiline haber salacağım, kanuna şu maddeyi koyun, Bakanlar Kurulu'nun bütün bakanlarına da diyeceğim ki, tüzük sizin imzanızdan geçiyor, bunu da düzeltin. Eğer uğraşılırsa o bile olabilir. Ama gelin önce şunu yapalım, yetki sadece şu anda sizde. Yönetmeliği düzenleme sizde. Biz onları iptal ettiririz de, yönetmeliği düzenleme sizde. Siz reçete yazma yetkisini teknikere, teknisyene verecek misiniz, vermeyecek misiniz? Soru burada. Türkiye'nin hangi ilinde ziraat mühendisi yaşamıyor? Türkiye'de ziraat mühendisinin bulunmadığı ilçe var mı? Yok. Biz şimdi hem diyoruz ki, tüzüğü, kanunu düzenleyelim, burada sadece bitki koruma yazılsın, diğer taraftan da elimize kalemi alıyoruz, tekniker, teknisyen reçete yazsın diyoruz. Arada büyük bir çelişki yok mu? Veya bir başka şeyden bahsedelim.

Ahmet ARSLAN: Öyle bir şey yok yalnız. O tekniker ve teknisyenin reçete yazmasıyla ilgili bir konu yok. Sadece şu var, sadece bakanlığın sıkıntı duyabileceği, özellikle yarın çiftçiler geldiğinde uzun süredir, 10-15 yıldır orada çalışmış teknisyenlerin ki, şu andaki durum da öyle, yani şu anda da onlar yazıyor. Sadece bakanlık teşkilatındakilere bunu geçici süre, özellikle sıkıntı yaşanmaması adına veriyoruz, daha sonra bu yetki geri alınacak. Onun dışında serbest meslek veya diğer konularda tekniker ve teknisyenlerin reçete yazma yetkisi yok.

Dr. Gökhan GÜNAYDIN: Anladım, çok teşekkür ederim. Ben bir teknisyenin yerinde olsam, bu yönetmelik çıkar çıkmaz dava açarım. Tarım İlçe Müdürlüğü'ndeki teknisyen reçete yazıyor da, ben niye yazmıyorum diye dava açarım ve anında kazanırım.

Ahmet ARSLAN: Kazanamazsınız, biz savunmamızı yaparız sayın Başkan.

Dr. Gökhan GÜNAYDIN: Savunmanızı hep yapıyorsunuz da, siz savunma yaptıkça yönetmelikler delik deşik oluyor. İşte 1.1.2009'dan itibaren okuryazarlar ilaç satmaya devam ediyor. Sözlerimi şöyle bitireceğim. Arkadaşlar bakın, hayata bir mesaj vermek istiyorsak, önce o mesajı kendimize uygulamalıyız. Ya değilse, inandırıcılığımız azalıyor. Tarım il müdürlüklerimizde bitki koruma şube müdürlerinden kaç tane bitki koruma bölümü mezunudur, kaç tane bitki koruma bölümü mezunu değildir. Biz dışarıda bunu arıyorsak, kendi il müdürlüklerimizde bunu aramamalı mıyız? Bu sorunlar hepimizin sorunu. Belki Tarım Bakanlığımızdaki yetişmiş elemanların durumu buna elveriyor, bunların hepsi anlaşılır şeyler, ama biz bakanlığımızda yapamadığımız şeyleri tutup da bayimizden, meslek camiamızdan takır takır ve hemen istemeye başladığımız zaman bu çok büyük bir çifte standart oluyor ve meslek camiasında derin yaralar açıyor. Bizim bugün bir masa etrafında o dedi, bu dedi diye tartıştığımız işler, bazı arkadaşlarımızın kendi mesleğini yapamamasına ve para kazanamamasına neden oluyor. Ama başkaları bunu yapıyor.

Biz ne diyoruz arkadaşlar, reçeteli tarım ilacı satışı ertelensin, uygulanmasın mı diyoruz. Ertelensin ile pilot olarak başlasın arasında bir fark yok mu sizce? Biz pilot olarak başlasın ve derhal başlasın diyoruz. Bu 15 yıl evvel yapılmalıydı doğrudur ama bugün de pilot olarak başlamalı. Pilot uygulama bunun için zaten söylenir. Bir kez daha ikaz ediyorum buradan. 81 ilde başlarsak bu bizim yaratılan karmaşadan dolayı toplumda bu iş yürümüyor diye bir inancın doğmasına neden olacaktır.

Uçakla ilaçlama meselesine isterseniz girelim, isterseniz girmeyelim. Orada Ziraat Mühendisleri Odası ne dedi, "toptancı bir yasaklama işe yaramaz" dedi. Biz neyi savunduk? Biyoçeşitliliğin olduğu yerde, korunması gereken alanların olduğu yerde, sulak alanların olduğu yerde, polikültürün olduğu yerlerde evet uçakla ilaçlama yapılmaz dedik. Ama hektarlarca aranda bir tek ürün var. Orada başka hiçbir şekilde korumamız gereken bir sulak alan yok. Dolayısıyla zarar vereceğimiz bir durum yok. Buralarda yasaklamasak da, uygulamayı alanın özelliklerine göre düzenlesek, toptancı bir iş yapmasak daha iyi olmaz mı dedik. Eleştirilen tutum da budur. Teşekkür ederim.

Ahmet ARSLAN: Evet değerli arkadaşlar bakın uçakla ilaçlamalar olsun, diğer konular olsun, uçakla ilaçlama olayı şu: Siz Türkiye'nin hiçbir yerinde 1300-1500, 2 km sürüklenme etkisi olan bir olayda, zararsız yerlerde bu iş serbest bırakılsın noktasına gelemezsiniz, bunu Bakanlık olarak yapamazsınız. Bu kesinlikle doğru değil. Dolayısıyla burada ben tenkit etmek için söylemedim, saygı duyarım, görüşleridir,

bu şekildedir. Ama biz bakanlık olarak farklı görüyorduk bu olayı ve o şekilde yaptık.

81 ilde reçeteli satışın başlamasıyla ilgili biz gerekli tedbirleri, her türlü hazırlığımızı yaptık. Elbette sıkıntılar olacak, yaşanacak ben onları biliyorum ve söyledim. Kimyasalların kayıt altına alınması da aynı şekilde yürürlüğe girdi. Ama her şeyin bir ilki vardır, bir başlama tarihi vardır. Biz başladık, bu hem meslektaşlarımız için, hem de diğerleri için uygun olacak.

Şunu söyleyeyim, ben 502 kişinin dışındakilere belki meslektaşımız ifadesini kullandım ama bunu söylerken sadece ziraat mühendislerini kastettim, diğerleri de böyle algılandıysa eğer tamam ben o terimi yanlış kullandım, onu kabul ediyorum. Ben özellikle bundan sonraki tarımsal faaliyet ve etkinlikler konusunda sizleri yanımızda görmek ve beraber hareket etmeyi temenni ederek sözlerimi bitiriyorum. Teşekkür ederim.

Oturum Başkanı: Sadece 3 kişiye söz vereceğim. Buyurun.

Arzu GÖÇMEN: Sayın başkana teşekkür ederim. Sayın Ahmet ARSLAN beyefendiye de, sayın Oda Başkanımızın söylediği gibi ben de iyi niyetli bir meslektaşınız olarak diye başlayacağım ve sınava girip de muzdarip olanlardanım. Özellikle bu ruhsat alımı ile ilgili, bizler de iyi niyetliydik ama bir ziraat mühendisinin kapasitesini 100 tane soruyla değerlendiremezsiniz diye düşünüyorum. Biz rencide olduk. Bu sistem bu şekilde devam edecek mi? Bir de bu ruhsatlandırma ile ilgili neler yapılacak? Yine mi sınava gidilecek, yoksa başka uygulama mı getirilecek? Teşekkür ederim.

Ahmet ARSLAN: Arkadaşlar bunu getirmemizin nedeni şuydu: Şu anda burada bir seviye yükseltmek özellikle ziraat mühendisi dışındakilerin kazanmasını bir şekilde önlemek. Bu sınavın ana nedeni bu. Ama burada özellikle arkadaşlarımızın başarısız oluşlarının birinci nedeni bence ilk defa sınava girmeleriydi. Buradaki soruların hepsi üniversite hocalarımız tarafından müfredattan seçilmiş sorulardı. Bunların bir tanesinde bizim ne katkımız, ne de ilavemiz var. Onu açıkça söyleyeyim. İkincisi, bu iş devam edecek mi, bu iş reçeteli sistemin devreye girmesine kadar devam edecek. Reçeteli sistem devreye girdikten sonra bayilerin bir tek fonksiyonu kalıyor, aldıkları ilacı, reçete doğrultusunda üreticiye vermek. Dolayısıyla burada yeniden bir düzenleme söz konusu olacak, ondan sonra belki çok daha farklı bir değerlendirme şekli olacak diye düşünüyorum.

Necdet ORAL: Hocam siz bu işin en büyük uzmanısınız. Bir şey öğrenmek istiyorum. Şimdi eczacılık fakültesini bitiren arkadaşlar, eczane açmak için Sağlık Bakanlığında izin alıyor mu, yoksa başka kriterleri mi var, şu kadar metre uzaklık falan gibi...

Ahmet ARSLAN: Bilemiyorum ama herhalde bir izne tabi olmalı.

İlhan DEMİRÖZ: Bursa Şubemizde şu anda tarımsal danışmanlık eğitimi var. Benden şu soruyu sormamı istediler. Tarımsal danışmanlık yapan arkadaşların reçete yazma konusunu az önce öğrendim. Tarımsal danışmanlık yapan arkadaşlar reçete yazabilecekler şeklinde ifade ettiniz. Öyle anladım. Şu anda ziraat teknisyenlerinin de, teknikerlerinin de tarım danışmanlığı yapma veya tarım danışmanlığı eğitimi alma süreçleri var. Bunlar eğitim aldıkları zaman reçete yazabilecekler mi?

Ahmet ARSLAN: Onun düzenlemesini şöyle yaptık biz. Şu ana kadar tarım danışmanlığı belgesini alan arkadaşlarımız, özellikle reçete yazmayla ilgili 1-2 konuda yeniden bir eğitim alarak, yani Ziraat Mühendisleri Odası tarafından verilecek 1 haftalık bir eğitim sonucu reçete yazabilecekler. Tekniker ve teknisyenler de biliyorsunuz, kendi odaları veya dernekleri vasıtasıyla onlar da eğitim alıyorlar, onların danışmanlık anlamında reçete yazma yetkisi yok.

KATILIMCI: Hocalarımıza, herkese teşekkür ederim. Ziraat mühendisi olmayan bayilerde çalışma imkanımız vardı. Bayilik ruhsatını alıyorduk. Sınava girmek zorunda kaldık. Ben 75 ile kaldım. 4-5 arkadaşım 78-79 ile kaldı. Şu anda çalışmıyoruz. Ve 1 yıl boyunca sınavın tekrarlanmasına kadar da çalışamayacağız. Bu arada bayiler boş kalıyor. Bunların çalışma imkanı yok. Şu anda Ankara'da 7 tane bayi eleman arıyor fakat hiçbir şekilde sözleşme yapamıyoruz. Şu anda onlar boşta. Bu boşluğu nasıl kapatacağız? Biz ilaçları reçete ile satmaya çalışırken, onlar hiçbir şekilde başlarında bir mühendis, bir sorumlu olmadan satmaya devam ediyorlar.

Ahmet ARSLAN: Ben teşekkür ederim. 26 Nisan'da yeniden bir sınavımız daha var. Değerli arkadaşlar, şu andaki yönetmelik böyle. Biz özellikle bitki koruma ile ilgili, bitki koruma mezunu arkadaşlarımızın yani bu konuyu bilen arkadaşlarımızın görev yapması için bunu yaptık. Karşı olabilirsiniz, zor da diyebilirsiniz...

Değerli arkadaşlarım eğer ki bitki koruma bölümü mezunu değilseniz, elbette bitki koruma mezunu ile sizin aranızda bitki koruma bilgisi adına birtakım eksikleriniz olacaktır, bunu neden yadırgıyorsunuz. Ben bitki

koruma bölümü mezunuyum, toprakla benim aramda fark olacak. Veya tarla bitkisi, bunların farkı olacak. Söylemek istediğim bu.

Ferdan ÇİFTÇİ: Reçeteli satış ile ilgili yönetmelik henüz çıkmadı. Ama il müdürlüklerine şöyle bir yazı gönderildiğini ben öğrendim. Doğru mudur, değil midir? Bugünden itibaren reçetesiz satış yapmayın.

Ahmet ARSLAN: Yok öyle bir yazı gitmedi. Şöyle bir yazı gitti. Biz kış dönemi işlerin çok yoğun olmadığı bir dönem olduğu için çok hızlı bir şekilde taşrada bütün çiftçilere ulaşılması ve bu işin duyurulması noktasında illeri uyardık. Yazının özü bununla ilgili.

Ferdan ÇİFTÇİ: Sanıyorum yanlış anlaşılıp, şu andan itibaren reçetesiz ilaç satmayın veya almayın şeklinde algılanmış durumda. Teşekkür ederim.

Ahmet ARSLAN: Öyle bir algılama varsa, onu düzeltiriz.

Oturum Başkanı: Kapatırken bir hususu belirtmek isterim, çünkü dışarıda bir arkadaşım sordu. Ben Çukurova Üniversitesi Ziraat Fakültesi'nin kurucu dekanıyım. Ama Ankara Üniversitesi'nin bir hocası olarak, üniversiteler yasasının 62. maddesine göre görevlendirilmiş şekilde 5.5 sene çalıştım. Emekliliğim Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi'ndendir.

Sempozyumumuza katılan herkese çok teşekkür ederek, toplantıyı kapatıyorum.